

IOM International Organization for Migration
OIM Organizația Internațională pentru Migrație

*IRREGULAR MIGRATION AND TRAFFIKING IN UNACCOMPANIED MINORS: URGENT MEASURES FOR
MINORS IN SITUATIONS OF EXTREME VULNERABILITY/
MIGRATIA SI TRAFICUL MINORILOR NEINSOTITI: MASURI URGENTE PENTRU MINORII AFLATI IN SITUATIE
DE VULNERABILITATE EXTREMA*

COMPONENTA

MIGRAȚIA ȘI EFECTELE EI ÎN PLAN FAMILIAL

PROF. DR. MARIA COJOCARU
ASISTENT SOCIAL ALEXANDRU GULEI
LECTOR DR. GABRIELA IRIMESCU
PSIHOLOG CĂTĂLIN LUCA
PREP. DRD. ADRIAN LUPU
PROF. DR. VASILE MIFTODE

Suport de curs adresat participanților la proiectul «*IRREGULAR MIGRATION AND TRAFFIKING IN UNACCOMPANIED MINORS: URGENT MEASURES FOR MINORS IN SITUATIONS OF EXTREME VULNERABILITY*»/ Migrația și traficul minorilor neînsotiți: măsuri urgente pentru minorii aflați în situație de vulnerabilitate extremă », componenta, **Migrația și Efectele ei în Plan Familial**

CUPRINS

1. MIGRATIA – CARACTERISTICI ALE FENOMENULUI – PROF. DR. VASILE MIFTODE,
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
2. PORTRET AL MIGRANTULUI – PROF. DR. VASILE MIFTODE
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
3. EFECTELE MIGRATIEI – PROF. DR. MARIA COJOCARU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
4. IMPORTANTA REDISTRIBUIRII ROLURILOR IN FAMILIA DE MIGRANTI –
PREP. DRD. ADRIAN LUPU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
5. ASPECTE PSIHOLOGICE ALE COPILULUI LIPSIT DE ÎNGRIJIREA PĂRINȚILOR PE
PERIOADA ÎN CARE ACEȘTIA SUNT PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE –
PSIHOLOG CĂTĂLIN LUCA
DIRECTOR EXECUTIV , ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE
6. CADRUL LEGISLATIV PRIVIND PROBLEMATICA COPIILOR CARE SUNT LIPSIȚI DE
ÎNGRIJIREA PĂRINȚILOR PE PERIOADA ÎN CARE ACEȘTIA SE AFLĂ LA MUNCĂ ÎN
STRĂINĂTATE – PSIHOLOG CĂTĂLIN LUCA
DIRECTOR EXECUTIV , ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE
7. REȚEAUA SERVICIILOR SOCIALE SPECIFICE – PROF. DR. MARIA COJOCARU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
8. ROLUL MANAGERULUI DE CAZ. PLANUL DE SERVICII. PLANUL INDIVIDUALIZAT DE
PROTECȚIE PENTRU COPILULUI RĂMAS SINGUR ACASĂ CA URMARE A PLECĂRII
PĂRINȚILOR LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE – ASISTENT SOCIAL ALEXANDRU GULEI
COORDONATOR PROIECTE , ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE
9. GRUPUL DE AUTO-AJUTOR – METODA DE LUCRU PENTRU FAMILIILE DE MIGRANTI-
LECTOR DR. GABRIELA IRIMESCU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI
10. SISTEME DE MONITORIZARE PENTRU FAMILIILE DE MIGRANȚI –
PREP. DRD. ADRIAN LUPU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI

ANEXE

- STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND MIGRAȚIA
- HOTĂRÂRE NR. 1443/2004, PUBLICATĂ IN MONITORUL OFICIAL, PARTEA I NR. 873 DIN 24/09/2004, PRIVIND METODOLOGIA DE REPATRIERE A COPIILOR ROMÂNI NEÎNSOȚIȚI ȘI ASIGURAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE SPECIALĂ ÎN FAVOAREA ACESTORA
- CODUL DEONTOLOGIC AL ASISTENȚILOR SOCIALE

MIGRATIA – CARACTERISTICI ALE FENOMENULUI

PROF. UNIV. DR. VASILE MIFTODE,
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI

A. Migrațiile externe și criza „socializării copiilor”

Specificul tranziției românești și liberalizarea mobilității populației, mai ales în „spațiul european”, au generat o serie de fenomene atât pozitive, cât și negative. Cel mai puternic fenomen, implicat în mai toate domeniile, fiind migrarea spre locuri de muncă „din exterior” a unor categorii demografice foarte diferite din România. Efectele sunt multiple, unele vizează dimensiunea subiectivă a personalității, în deosebi a copiilor „temporar abandonați”, dar fenomenul este *obiectiv* și se înscrie în *logica tranziției* spre un alt tip de civilizație și în logica raporturilor inter-sociale, cu atât mai mult în cazul „metabolismului” țări dezvoltate – țări subdezvoltate sau „în tranziție” – (parafrazând clasicul „metabolism rural-urban”)¹.

Soluția migrării spre locurile de muncă din „alte țări” a fost precedată încă din anii '90 de „încercări locale”, interne, de rezolvare a problemei, între care, „inițiativele patronale” (SRL-uri, afaceri IMM-iste) și paleativul „week-end-ului agricol” (migrațiile agricole ale orășenilor spre sate la „sfârșit de săptămână”). Dacă în anii '60 – '70 migrarea spre sat era considerată o excepție sau – ca fenomen – absurdă, în anii '90 a devenit obiectivă datorită pierderilor locurilor de muncă industriale, pe de o parte, și datorită recuperării terenurilor agricole, pe de altă parte. Re-migrațiile ipotetice² în anii '70 – '80 iau forma unor migrații alternante reale, firești de tipul week-end-ului agricol și, în fine, forma migrațiilor externe.

Contextul socio-politic este astăzi cu totul diferit de cel din anii '70, cu toate acestea cauzele, incitațiile și motivațiile migrării sunt surprinzător de apropiate, asemănătoare (vezi analiza lor în V. Miftode, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Junimea, 1978, pp. 89 - 98).

¹ Conceptul a fost lansat în anii '70, în contextul „hemoragiei demografice” a exodului rural. Vezi V. Miftode, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Junimea, 1978, p. 13

² V. Miftode, *lucr. cit.*, p. 80, vezi schema migrațiilor, în care există conceptul de re-migrație (ipotetică în anii 70), adică de revenire la sat a foștilor țărani plecați la oraș după locuri de muncă.

Înainte de revoluția din '89, migrațiile spre zone urban-industriale aveau la origine atracția locurilor de muncă „din interior” (din noile întreprinderi și „platforme economice” românești), în timp ce *migrațiile externe* actuale au la origine pierdere locurilor de muncă (datorită distrugerii industriilor „comuniste”), pe de o parte și atracția unor câștiguri mult mai mari, indiferent de tipul de activitate, în diferite țări (Spania, Germania, Italia, Franța, Canada, SUA ș.a.m.d.), pe de altă parte.

Societatea românească nu a fost însă pregătită să suporte fără riscuri șocul unor asemenea migrații cu care nu a fost obișnuită în deceniile vechii societăți. Astfel:

- Familia este instituția cea mai afectată întrucât, de regulă, migrează unul dintre soți, fapt ce deteriorează grav ansamblul relațiilor intra-familiale și, deci, funcționalitatea grupului de bază al societății;
- Copiii sunt persoanele cele mai afectate atât în relațiile familiale, cât și în statutul lor școlar, în percepția publică și, mai ales, în starea lor emoțională (ruptura de un părinte provoacă stres, emoția deprivării, șocul etc.);
- La nivel societal se formează convingerea că asigurarea unor condiții de viață acceptabile în țară este imposibilă, copiii aspirând la rândul lor, să emigreze. Fenomenul se poate înscrie, ipotetic, în procesul de globalizare sau în circulația firească a persoanelor și a bunurilor între țări și continente;
- Reacția în lanț a fluxurilor migratorii și fenomenul imitației sau al contagiunii:
 - cei mai curajoși migranți au plecat la muncă în exterior cu toate riscurile din anii 1990 – 1991 (fără vize, fără informații din țara de destinație, cu riscul arestării și al expulzării imediate);
 - „selecția naturală” a pus în lumină pe câștigători, pe de o parte, și pe învinși, pe de altă parte, primii reușind să se stabilizeze și să-și reîntregească familia, oferind ajutor sau locuri de muncă partenerului rămas în țară, altor rude sau prieteni;
 - în fine, apar adevărate rețele de migranți în căutarea locurilor de muncă.
- Se adâncește, din păcate, polarizarea socială în comunitățile afectate de migrațiile externe, între familiile cu migranți, tot mai bogate (vile sau case modernizate, mașini luxoase, bunuri „occidentale”) și familiile non-migranților, tot mai sărace sau în continuă sărăcire. În plan psihic a apărut o reacție a non-migranților împotriva migranților, pe care îi etichetează și îi devalorizează. Cercetări sociologice anterioare au evidențiat următoarele rezultate la întrebarea „De ce merg românii în străinătate?”.

De ce merg românii în străinătate?

pentru a câștiga bani	100%
dar, din furat	39%
din cerșit	31%
din muncă numai	19%
din prostituție	11%

Aceste opinii, ale non-migranților, nu reprezintă realitatea, dar – în plan sociologic – este semnificativ faptul că opinia publică și-a format această imagine despre „căpșunari”, care, în fapt, muncesc din greu în diferite sectoare de activitate.

Problema cea mai gravă provocată de migrarea externă este legată de situația copiilor lăsați acasă (abandonați temporar). În acest context se ridică următoarele interogații: „Ce se întâmplă cu copiii abandonați temporar?”, „Cine îi va ajuta sau îi va supraveghea pentru a crește în condiții „normale”?”, „Poate cineva să suplinească cu adevărat părinții?”. Opinia publică românească reacționează aproape zilnic la aceste aspecte (mass-media, mai ales presa scrisă și TV). Unele anchete au arătat că rolul părinților migranți este suplinat de rude, mai ales de bunici, sau, în procente mai reduse (se estimează între 15 -20% din totalul cazurilor), copiii au fost plasați sub protecția statului (asistenți maternali profesioniști, centre de plasament).

În fine, migranții care au reușit și s-au stabilizat în țările de destinație își iau copiii în noile gospodării externe astfel că România pierde anual eşaloane importante de copii și, prin ei, de valori sociale

Paradigma efectelor migrației externe

1. La nivel societal românesc migranții joacă un rol de catalizator al procesului de integrare în piața internațională a muncii.
2. Diminuarea nemulțumirii sociale datorită existenței alternativelor unui loc de muncă.
3. „Școala de învățare a relațiilor de piață” și a „micilor afaceri” prin muncă.
4. Responsabilizarea socială și deprinderea „culturii muncii”.
5. constituirea unor rețele migratorii internaționale: România este prezentă în rețele pe axele Italia – Spania – Portugalia; Germania – Austria –Ungaria; Franța – Belgia – Anglia; SUA – Australia – Canada.

Apariția, în acest context a unor „baze” de migranți în cele mai importante țări de destinație (în cazul în care migranții reușesc să-și găsească un loc de muncă sigur, stabilesc contacte și dispun de informații concrete despre condiții de muncă și de viață) conduce la apariția unor diaspore. Diasporele românilor sunt mai numeroase în Italia și Spania.

6. În țările de primire migranții ocupă mai ales locurile de muncă refuzate de lucrătorii locali. Majoritatea românilor, de pildă, sunt angajați în agricultură (celebri „căpșunari”), în construcții, în servicii (comerț, restaurante, hoteluri) și al asistenței sociale.
7. Asemenea fluxuri migratorii externe atenuează efectele reducerii ritmurilor de creștere a populației, pe de o parte, și ale îmbătrânirii demografice, pe de altă parte.
8. Există, de asemenea, fluxuri de migranți cu calificare superioară care sunt atrași de țările dezvoltate prin politicile salariale motivante, acoperind – în parte – deficitul sau necesarul de personal științific.
9. Migrația internațională favorizează traficul de ființe umane mai ales în cazul migrației ilegale (fără documente valabile), persoanele în cauză fiind cele mai vulnerabile.
10. Efectul cel mai puternic al migrației externe se manifestă asupra familiei prin câteva fenomene deja vizibile în România:
 - neînțelegeri, tensiuni intra-familiale;
 - sub-controlul copiilor, devianță juvenilă:
 - incapacitatea celui rămas acasă de a supraveghea copiii;
 - situația bunicilor fără autoritate sau cu „prea multă dragoste”;
 - absenteismul și eșecul școlar, alcoolul, fumatul, droguri.
 - destrămarea familiilor, divorțul.
11. la începutul anilor 90 numărul migranților s-a redus, dar pe măsură ce rezultatele muncii peste hotare au început să devină palpabile (proprietăți, disponibilități financiare) locuitorii unor sate întregi au plecat să caute un loc de muncă în afara țării.

Dinamica fenomenului migraționist într-o Europă lărgită³

Migrația a devenit o importantă problemă atât economică cât și socială nu numai la nivelul României dar și al Uniunii Europene. Odată cu admiterea în mai, 2004 a celor zece țări

³ Pentru mai multe detalii vezi *Migrations Trends in an Enlarged Europe*, studiu realizat de Fondul European pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, 2004

din Europa Centrală și de Est precum și din zona Mediteraneană, UE a înregistrat o creștere a migrației din țările admise. Această situație a fost determinată, în principal, de diferența veniturilor dintre țările membre și cele admise, diferență care se situează în jurul valorii de 60%.

Teama de creștere a migrației în spațiul european este evidențiată de o serie de studii ale Comisiei Europene care estimează o creștere a fluxului migrator între diferite valori, de la 3 milioane la 50 de milioane. Cu toate acestea Comisia Europeană apreciază că: „cel mai posibil scenariu este unul în care mobilitatea forței de muncă va fi moderată, spre redusă și după o scurtă perioadă de creștere va scade sub 100.000 de persoane / an până în 2010”.

Atât vechile țări membre ale Uniunii Europene cât și proaspetele țări admise și, mai ales, țările candidate (ne referim la România, Bulgaria și Turcia) se confruntă cu o serie de efecte ale fenomenului migrației, cu un impact evident asupra guvernării și redistribuirii structurale a fondurilor europene. De exemplu în Vestul Europei există teama de a înregistra o creștere a șomajului în rândul muncitorilor necalificați datorită forței de muncă calificată și ieftină din țările proaspăt admise. Mai mult decât atât, acest fapt ar putea conduce la o scădere a salariilor și la o creștere a fenomenelor sociale negative (criminalitate ș.a.m.d.). Pe de altă parte, în țările admise, migrația are efecte ambivalente: în sens pozitiv putem discuta despre o scădere a șomajului și o posibilă creștere a venitului (la nivelul anului 2005 se estimează că 4% din PIB al României provine din disponibilitățile financiare ale emigranților), consumului și cererii datorită veniturilor obținute de migranți. În sens negativ este posibil să asistăm la o „migrarea a creierelor” și a tinerilor (*brain and youth drain*), fenomen cu efecte deosebit de negative în ceea ce privește dezvoltarea pe termen lung.

Pentru măsurarea atitudinilor și intențiilor de a migra Organizația Mondială pentru Migrații (IOM) propune trei nivele de analiză: înclinația generală de a migra (cei care intenționează să muncească sau să trăiască o perioadă – 5 ani – în altă zonă), intenția de bază de a migra (cei care intenționează să migreze în altă țară) și intenția fermă de a migra (cei care sunt dispuși să trăiască într-o țară în care se vorbește o limbă diferită de limba lor maternă).

Intențiile de emigrare în funcție de țară se prezintă astfel (din motive de analiză statistică s-a optat pentru gruparea țărilor cu valori apropiate!):

Intenția de emigrare					
%	Intenția de a trăi și a munci în UE în următorii 5 ani	Intenția de mutare în următorii 5 ani	Intenția de mutare în altă localitate în următorii 5 ani	Intenția de mutare în UE în următorii 5 ani (% din populație)	Intenția de mutare în UE în următorii 5 ani (% din mobilitate)
Polonia	16,4	17,2	8,8	1,8	11,5
Bulgaria, România	23,5	15,7	6,2	3,3	26,3
Cipru, Malta Slovenia	9,7	16,4	6,6	1,1	7,8
Turcia	34,0	26,9	9,6	0,8	3,3
Ungaria, Republica Cehă, Slovacia	11,3	17,5	5,9	1,1	7,4
Estonia, Letonia, Lituania	15,6	19,2	6,5	2,1	14,4
Cele 10 țări admise	14,1	17,4	7,4	1,5	10,1
Cele 10 țări admise + cele 3 candidate	23,2	20,5	8,0	1,6	8,9

Sursa: Eurobarometrul Țărilor Candidate 2002, 1 aprilie 2002

În ceea ce privește rezultatele la prima întrebare („intenția de a trăi și a munci în UE în următorii cinci ani) România se găsește pe locul doi după Turcia cu 34%. Republica Cehă, Ungaria și Slovacia au un interes scăzut de migrațiune, deloc surprinzător având în vedere condițiile economice și sociale din țările respective. Semnificativ este faptul că între țările admise și țările candidate este o diferență de cca. 9 puncte procentuale. Rezultate la fel de ridicate se înregistrează și la întrebarea cinci, grupul România / Bulgaria ocupând locul întâi. Totuși, dacă comparăm prima coloană și coloana patru se observă o schimbare de situație în ceea ce privește răspunsurile: practic atunci când se trece de la general la concret grupul România / Bulgaria ocupă penultimul loc cu 3,3%.

Disponibilitatea de a trăi în altă țara europeană (unde limba vorbită este diferită de limba maternă)					
%	Foarte mare	Mare	Scăzută	Deloc	Total
Polonia	8,6	29,2	17,4	44,9	100
Bulgaria, România	15,2	19,5	12,6	52,8	100
Cipru, Malta Slovenia	7,9	21,3	18,3	52,4	100
Turcia	19,4	19,5	20,2	41,0	100
Ungaria, Republica Cehă, Slovacia	5,9	22,5	16,8	54,8	100
Estonia, Letonia, Lituania	7,6	23,4	21,1	47,9	100
Cele 10 țări admise	7,4	25,8	17,6	49,2	100
Cele 10 țări admise + cele 3 candidate	13,2	22,3	17,6	46,9	100

Sursa: Eurobarometrul Țărilor Candidate 2002, 1 aprilie 2002

În ceea ce privește disponibilitatea de a trăi în altă țară europeană unde limba vorbită este diferită de limba maternă se constata ca aproape 50% dintre respondenți au optat pentru varianta *deloc*. Diferența dintre țările admise și cele candidate este de 3% în favoarea primelor, în ceea ce privește lipsa de disponibilitate de a trăi într-o astfel de țară. Pe de altă parte se constată o diferență de 6% în favoarea țărilor candidate în afirmarea unei disponibilități foarte mari în această direcție. Grupul România / Bulgaria ocupă locul doi, din nou, după Turcia, cu 15,2%. Totuși, rezultatele prezentate sugerează necesitatea unei analize prudente a datelor precum și compararea acestora cu rezultatele altor indicatori.

Concluzia acestor prime rezultate este ceea că potențialul migraționist cel mai ridicat se înregistrează în țările candidate la aderare, în special în cazul Bulgariei și României.

Explicarea disponibilității de emigrare prin prisma factorilor socio-economici oferă o serie de motivații indirecte. Măsurarea motivației explicite pentru migrare se realizează pe baza conceptelor micro-economice și micro-sociale și a diferitelor variabile (venit, serviciu, sărăcie relativă, familie și relații sociale, valori și stiluri de viață, insatisfacții personale și sociale). Organizația Mondială pentru Migrații (IOM) propune un model specific de analiză a motivațiilor ce stau la baza fenomenului migraționist. Acest model, numit *push – pull*, face referire la cinci factori care sunt prezenți în țara gazdă, factori care atrag (*pull*) și la doi factori prezenți în țara de origine care împing (*push*) individul spre emigrare.

Modelul push – pull	
PULL – factori care atrag	PUSH – factori care împing
Condiții mai bune de viață	Probleme etnice
Salarii mai bune	
Experiența altor oameni care au emigrat	Condițiile economice
Premisele unei slujbe mai bune	
Libertatea individuală	

Modelul folosit în studiul realizat de Fondul European pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă în 2004, la care facem referire și noi, este diferit de cel propus de IOM și este mai puțin satisfăcător. Factorii care sunt propuși spre măsurare sunt destul de ambigui, aspect ce impune o analiză atentă și precaută. Modelul folosit propune o serie de cinci tipuri de motivații distribuite astfel: condiții obiectiv – materiale: serviciul, condițiile financiare, gospodăria, condiții sociale: motive familiale și personale, relațiile sociale din comunitate. Ambiguitatea la care facem referire mai sus este dată de faptul că este neclar la care țară se referă acești factori – la țara de origine sau la țara gazdă. De exemplu condițiile materiale: este neclar la care condiții

materiale se referă – la condițiile precare din țara de origine sau la condițiile mai bune de salarizare din țara vizată de emigrant.

Conform rezultatelor prezentate în cadrul pattern-ului românesc migraționist un rol fundamental este jucat de motivele financiare. Conform unui alt studiu al IOM (1994) principalele motive ale migrației în România sunt legate de aspectele financiare (dorința de obținere a unor venituri mai bune) și aspecte privind condițiile de muncă. Conform aceluiași studiu 70% dintre români sunt motivați să emigreze și de experiența celor care deja au emigrat. Acest aspect evidențiază existența unei rețele sociale puternice construită în jurul fenomenului migraționist.

Principalele motive ale migrației printre persoanele cu o intenție fermă de a migra						
	Nemulțumiți de actuala casă	Antipatie față de oamenii din zonă	Nemulțumiți de serviciu	Din motive personale / familiale	Motive financiare	Total
Cele 10 țări admise	15,7	2,7	35,1	17,8	28,7	100
Cele 10 țări admise + cele 3 candidate	14,7	1,9	26,0	16,2	41,2	100

Sursa: Eurobarometrul Țărilor Candidate 2002, 1 aprilie 2002

În ceea ce privește intenția fermă de a emigra se constată o ușoară creștere a motivațiilor de natură financiară. În cazul României motivația financiară ajunge la aproximativ 66%.

Din punct de vedere al distribuției motivelor migrației în funcție de sexe se constată că în cadrul statelor admise + țările candidate 21% dintre femei au motive financiare personale, iar 14 % au motive legate de gospodărie. Mai mult decât atât putem vorbi de patternuri diferite masculin / feminin. Motivația masculină este dominată în special de aspecte financiare. Scorurile înregistrate de bărbați la acest tip de motivație sunt cu 15% mai ridicate decât scorurile înregistrate de femei. Principalele motive ale migrației feminine sunt legate de familie și motive personale (40%). În România un aspect important menționat de femei este legat de gospodărire. Aceste motivații reprezintă reproducerea unui model tradițional.

Din punct de vedere al datelor socio-economice emigrantul român respectă un model clasic al emigrantului. Vârsta emigranților români este, în cea mai mare parte a cazurilor sub 40 de ani. 19,1% (cel mai mare scor) dintre emigranții cu vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani sunt români. În ceea ce privește sexul majoritari sunt bărbații, totuși diferența dintre emigranții bărbați și emigranții femei nu este atât de pronunțată ca în cazul altor țări. Din punct de vedere al ocupației și al instrucției cea mai mare parte a emigranților români sunt studenți sau au absolvit o

instituție de învățământ superior. Această „migrație a creierelor” la care se adaugă faptul că un mare număr dintre emigranți sunt tineri are un efect negativ asupra dezvoltării economice și sociale a țării pe termen lung. Respectând în mare măsură modelul tradițional, emigrantul român este necăsătorit (16%).

Motivațiile care îl animă pe emigrantul român sunt într-o foarte mare proporție de natură financiară (54%). Urmează motivele personale și familiale cu 16% și pe locul trei motivele legate de gospodărie (14,4%) (la femei predomină motivațiile legate de gospodărie). Pattern-ul românesc este dominat, conform acestui studiu, de motive financiare.

Practic, portretul robot al emigrantului român are următoarele caracteristici: bărbat; vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani, maxim 40; cu studii superioare sau student, necăsătorit. Motivul pentru care emigrează este de natură financiară iar pe un loc secund motivele familiale.

B. Migrațiile externe ale românilor în contextul tranziției

Ipoteză principală: Migrațiile externe devin – în contextul globalizării - un *fenomen social total* și o condiție a dezvoltării prin „metabolismul „ demografic.

Concepte: I. *fenomen social total* (Marcel Mauss)

II. „*metabolism*” (rural-urban, anii '70, V. Miftode)

Ipoteze derivate:

1. Migrația externă constituie – parafrazând - rezolvarea prin mijloace „violente” (extreme) a *conflictului dintre individ și societate* (societatea - „de plecare”)

- emigrarea = răspuns strategic de protest (după insuccesul contestării interioare)

2. Emigrarea = abandonul unei societăți - de origine - cu care nu mai poți comunica sau în care nu mai poți să te realizezi!

- contestare radicală (Giddens)
- „rebeliune” socială (Merton)
- „rebeliune” culturală (Sztompka)

3. *Emigrarea definitivă:* protest total în raport cu emigrarea *temporară* care exprimă o *contestare relativă* a societății de plecare⁴.

⁴ Bogdan Voicu, *Penuria pseudo-modernă a postmodernismului românesc*, Editura Expert Projects, vol. I, Iași, 2005, p. 148.

4. Emigrarea definitivă, este cea mai *selectivă* în plan uman întrucât presupune *mult curaj* și *certitudine* (speranță în viitor) pentru:

- a abandona complet, definitiv, țara de origine, satul, rudele, prietenii, „mediul afectiv”...
- a te stabili o dată pentru totdeauna într-o *nouă societate*, într-o comunitate despre care nu știi nimic....
- a spune că vei putea re-construi:
 - un nou mediu familial;
 - un nou sistem de relații inter-umane;
 - nouă rețea „socială” și profesională.
- a adopta cu ușurință – prin aculturație – *sistemul de valori* și *normele societății de primire*;
- a cuceri o *nouă poziție socială* într-un univers social necunoscut și diferit (de cel achiziționat prin *socializarea primară* prin cea *secundară* ...)

Notă: Când aceste riscuri, incertitudini și pericole devin dominate de *motivația individului*, atunci aceasta adoptă alte strategii, între care *empatia temporară* sau „re –insertia” internă (în mediul de origine).

6. *Refuzul* „societății de primire” favorizează *strategia emigrării ilegale* care - în raport cu emigrarea legală – este deosebit de *riscantă*, *costisitoare* și *incertă* (ca rezultat).

Există asemănări – ipotetic și prospectiv – între migrațiile externe și migrațiile interne:

- I. migrații *temporare* (fie externe, fie interne) care lasă în „zona de origine” familia, rude, proprietăți, prieteni, cu care mențin relații și comunică...
- II. *prospectiv*, emigrațiile (dintr-o zonă sau dintr-o țară) pot deveni - în funcție de dinamica *incitațiilor factorilor socio-economici* și a *motivațiilor re-migrații* (adică *revenirii* în zona sau societatea de origine); – cazul României anilor '60 - '80 – perioadă de plecare și anii post decembriști - (după '89) – perioadă de revenire, este deja demonstrat.

Aculturația joacă un rol principal în dinamica fenomenelor demografice și social-economice, atât la nivel zonal (rural-urban), cât și la nivel *trans-frontalier*, *inter-societal*, *european sau global*.

7. *Migrațiile*, mai ales externe, sunt puternic influențate de *contactele familiale sau informale* între „cei plecați” și „cei rămași” acasă, potrivit „legii bulgărelui de zăpadă” (vezi și B. Voicu, p. 149).

12

- rolul primei generații de migranți;
- importanța „calității umane” a primilor „exploratori” - migranți de succesul cărora depinde *prelungirea fluxului* migrator sau stoparea acestuia!

8. Există *reacții ambivalente* ale societăților de primire față de imigranți, în funcție de un sistem de factori (cazul S.U.A., Franța, Spania, recent cazul Italiei), prin:

- percepția diferită a „noilor veniți”;
- capacitatea societății de primire de a asimila migranții așa cum sunt („cu bune și cu rele”);
- interesele locale, zonale, individuale și societale (vezi teoria „conflictelor de interese” între familie, comunitate și societate);
- confruntarea între *modele culturale* (invazia „manelelor”, a muzicii zgomotoase la Roma – octombrie, 2006);
- exigențele sistemului de valori european (U.E.), în raport cu *tradițiile locale* și „valorile comunitare”.

Cauze – motivații - incitații ale protestului

- I. *lipsa de perspectivă* de ascensiune socio-profesională;
- II. *insatisfacția economico-materială* (salariile mici...);
- III. *insecuritatea în spațiul social* (al străzii, al familiei, al gospodăriei, al locului de muncă, etc.);
- IV. *contagiunea, influența sau interacțiunea trans-națională* (cu *emigranții de succes* ...
 - „predicatorul” cel mai bun pentru emigrație este *schimbul de bani* între *membrii familiei extinse* aflați în „*diverse colțuri ale lumii*”;
- V. *lipsa alternativelor* sau a oportunităților profesionale
 - *căutarea unei poziții sociale* mai bune, începând cu o poziție favorabilă *în cariera profesională*:
 - *diaspora* se implică în acest proces socio-cultural.
- VI. *inflația legislativă*, *injustiția* și *lipsa „statului de drept”*;
- VII. o viață *mai civilizată, mai sigură, mai liberă*;
- VIII. *corupția, injustiția, birocrăția*, „barierele” puse în calea afirmării și a realizării obiectivelor familiale și individuale (îndeosebi tinerii cu studii superioare);
- IX. *rețele de migrare*, maturizarea și funcționalitatea lor.

Dintre factorii implicați menționăm:

- I. *Modelul cultural* (familiar și comunitar), gradul de socializare primară, *habitus*⁵;
- II. *Educație și instrucție*, limbi străine, profesie, abilități;
- III. *Starea socială*, mai ales materială, perceperea stării de sărăcie (eventual *stigmatul de sărac* prin auto-etichetare și auto-excludere);
- IV. *Raportul cu societatea și comunitatea de origine* (integrare, cooperare, încredere, etc.);
- V. *Perceperea societății globale* între poziția „conservatoare” și conformistă și poziția critică sau non-conformistă;
- VI. *Natura experienței* individuale, familiale, comunitare și societale (polonezii, de pildă, sunt, prin natura lor, *mai motivați a migra* decât românii, idem, *irlandezii* prezintă o mare „aspirație” spre emigrare (favorizată, este adevărat, de raportul lor cu englezii!);
- VII. *Vârsta și sexul* – migrează mai ales tinerii și bărbații. *Excepție* : cazul *emigrantelor femei* din ultima perioadă spre *unele țări din U.E.*!

Fenomenul migrației externe are la origine „cauze clasice” (locul de muncă, venituri și salarii mai mari, condiții mai bune de viață. etc.), dar și motivații mai „exotice”, între care⁶:

- nevoia de stimă 75%
- *aventura și experiența externă* 39%
- *starea de frustrare* (în România) 39%
- *curiozitatea pentru alte medii de viață* 26%
- o muncă mai interesantă 26%
- *mirajul, iluzia țărilor vestice* 23%
- *nevoia de auto-împlinire* 8%
- realizarea de „rezerve financiare” 4%
- învățarea unei limbi străine 0,19%
- dorința de a scăpa de birocrăție și corupție 8%
- nevoia de afiliere și dragoste 4% (reîntregirea familiei, căsătoria)

Frâne, incitații negative

- I. *necunoașterea limbii țării de primire*;
- II. *diferența de cultură*;

⁵ *Notă*: În condițiile în care 25% din suprafața agricolă a României (2 mil. de ha.) nu este lucrată, a merge la „câpșuni” în Spania este o conduită irațională!

⁶ www.robee.ro/studii_bee

- III. *teama de schimbare* (a mediului social)
- IV. părăsirea familiei și a prietenilor;
- V. abandonul familiilor personale, etc.

Efecte ale migrației externe

1. *Comunitățile de origine* (de plecare) devin:
 - o mai deschise spre „exterior”, spre modern, spre schimbare;
 - o mai puțin tradiționaliste, deci mai flexibile;
 - o accesibile noilor valori și norme de viață;
 - o capabile de riscuri într-o lume în schimbare;
 - o deschise multiculturalismului, alterității.
2. *Diversificarea valorilor și restructurarea ierarhiilor* la nivel comunitar-local și societal
3. „*Multi-localizarea*” comunității de origine (sunt deja „comunități” de acest tip mai ales în Spania, dar și în alte țări sau cum cu secole în urmă migrații trans-carpatici veneau din Transilvania în Moldova sau Muntenia și construia noi sate (cu același nume de la origine) peste munți)
4. *Modificarea structurii demografice* a României datorită caracterului selectiv al migrației.

Cine migrează?

2002: 47% din populația țării locuia în sate (fenomen: sate întreg din zona Bistrița-Năsăud, Maramureș etc. a emigrat ... Imigrații români vor decide alegerile locale din unele localități spaniole. Aceeași imigrație modifică viața socială din alte zone ale Europei etc.)
5. Creșterea semnificativă a veniturilor familiale în țara de origine prin sumele în Euro trimise periodic „acasă”, astfel:
 - o un migrant trimite în medie în țară 200 EUR lunar/gospodărie, ceea ce înseamnă dublul salariului mediu din zona de origine (România) (CURS 13.04.2003) sau chiar 256 EUR/lună (MEDIAX, 19.11.2003)
 - o din păcate, banii veniți din exterior nu sunt investiți în firme productive, în economie, ci mai ales într-un „consum ostentativ” neproductiv: automobile, case – chiar vile, aparatură electrocasnică, etc.
6. Efect „prospectiv”: în funcție de creșterea atracțiilor în zona de plecare și a incitațiilor negative (a respingerilor – deja apărute în zona de primire vor apărea într-un viitor relativ –

fluxuri de re-migrațiune (re-întoarcere în „țara de origine”), dar „încărcate” cultural și însoțite, ipotetic, de emigranți din țara gazdă!)

7. Aproape 50% din cei 5000 de absolvenți de Informatică au emigrat anual, 66% dintre studenți declară că ar emigra dacă ar avea ocazia (2001), 88% români au declarat recent (2006) că doresc să emigreze, destul de mulți reușesc să fie primiți pe posturi bune, ceea ce face pe Martin Straubhear să remarce „un foarte bun sistem educațional și o economie proastă” (2002).

BIBLIOGRAFIE

1. Potot, S., *Mobilite an Europe. Etudes de deux reseaux migratoires romains*, în *Sociologie Românească*, Nr. 2, 2000
2. Sandu, Dumitru, *Migrația circulatorie ca strategie de viață*, în *Sociologie Românească*, Nr. 2, 2000
3. Irimescu, Gabriela, Lupu, Adrian, *Singr acasă*, Altenative Sociale, 2006
4. Miftode, Vasile, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Junimea, 1978
5. Miftode, Vasile, Asiminei, Romeo, Lupu, Adrian, Schindler Andreia, *Migrations and the “Crisis of Child Socialization”*, în *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, Nr. 12, 2006
6. Radu, Cosmin, *De la Crângeni – Teleorman spre Spania*, în *Sociologie Românească*, Nr. 1 – 4, 2001
7. Bumbu Vlase, Ionela, *Studiu de caz asupra migrației circulatorii*, prelat de SAR sub titlul *Țăranii români pleacă în Italia*, în *Raport anual de prevenire a crizelor*, www.sar.org.ro, 2003
8. Voicu, Bogdan, *Penuria pseudo-modernă a postmodernismului românesc*, Editura Expert Projects, vol. I, Iași, 2005
9. ***, *Migrations Trends in an Enlarged Europe*, studiu realizat de Fondul European pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, 2004
10. Schirger, Raluca, în *Gândul* 16 septembrie 2006, ediția electronică
11. Funeriu, Daniel, în *Evenimentul zilei*, 2 octombrie 2006, ediția electronică
12. ***, *Gândul*, 6 octombrie 2006, ediția electronică
13. ***, www.robee.ro/studii_bee

PERSONALITATEA MIGRANTULUI ROMÂN ȘI DESTINUL „COPILOR ABANDONAȚI”

PROF. UNIV. DR. VASILE MIFTODE,
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA”, IAȘI

Analiza empirică, factologică, a grupurilor de *emigranți români* ne oferă posibilitatea să identificăm câteva *categorii sociale* și în primul rând, diversitatea *tipurilor de personalitate* care marchează natura efectelor în „zona de origine” și, totodată, în „zona de primire”.

I. Prima categorie a emigranților este cea care manifestă o puternică *aspirație spre schimbare* în primul rând a mediului de viață, a condițiilor de muncă și chiar a „raporturilor inter-umane” (care generează birocrăție, corupție, violență și sărăcie).

II. O categorie particulară, „folclorică”, este cea a migrantilor care vor „să-și piardă urma” și care, prin aceasta „fug de răspundere într-o lume necunoscută” pentru a nu fi vinovați pentru dezastrul „din țară”). De la o vreme – se scrie în cotidianul *Gândul* – „voluptățile traiului într-o lume în care îți pierzi urma mi se par de luat în seamă”⁷. Îndeosebi în ceea ce privește viața copiilor rămași acasă.

III. Cea mai numeroasă categorie de români emigranți cu un impact semnificativ asupra comunităților de origine, inclusiv asupra copiilor „semi-abandonați”, este cea a *nostalgicilor* incapabili să se integreze optim în „țara de primire” în ciuda eforturilor pe care le fac în acest sens (fac vizite periodice în țară, își aduc copii, îi integrează în școala comunității unde muncesc, își fac relații în populația locală, etc.).

Iată cum descrie un ziarist anosta categorie de emigranți români:

„A rămas dorul de ciorbă și mămăligă, cheful de cleveteală, uitatul la capra vecinului și regretul că au plecat. Majoritatea ar fi ales o viață, chiar mai săracă, alături de rude, pe străzile familiare lor, și sunt

⁷ Vezi cotidianul *Gândul*, 6 octombrie 2006

puțini cei care s-au aventurat doar de dragul de a schimba; bineînțeles că mă refer la emigrația tânără din Europa, la navetiștii plecați să strângă bani ca să-și dea copii la școală, sacrificându-le, de cele mai multe ori copilăria. Românii de afară sunt piesa dintr-un puzzle din ce în ce mai pestriț, dar fără ei imaginea României ar fi clar incompletă, unii au rămas aceeași, fără să fi învățat să folosească un bancomat (deși, mai în glumă, mai în serios, subiectul nu ne este străin, cei mai mulți „clonatori” de cărți de credit din Marea Britanie sunt români), dar alții au făcut rate, au contractat case, chiar dacă se vor întoarce știu că sunt valori pe care au învățat să le obțină, ceea ce în România rămâne apanajul unei minorități.”

IV. Problema copiilor rămași în țară sau emigrați odată cu părinții depinde în mod esențial de *gradul de realizare profesională, în muncă, al părinților există, în acest sens, două categorii de emigranți români:*

- emigranți *acceptați* de comunitățile de primire, datorită conduitei sociale normale;
- emigranți *respinși* sau *izolați* de populația locală datorită conduitei *în conflict* cu normele sau tradițiile țării de primire, fapt care acționează negativ și asupra statutului copiilor imigrați o dată cu părinții. Iată constatarea unui ziarist în urma unei anchete:

„Se spune că suntem serioși, mai ales în comparație cu alte minorități, harnici și gata să muncim, chiar și în zilele de mare sărbătoare. Cu toate acestea, sunt enclave clare, și în Italia, și în Spania, din care localnicii s-au retras ca să-i lase pe ai noștri cu băutele, petrecerile, și gălăgia „tradițională”. „Bunele obiceiuri” s-au exportat odată cu sutele de mii de români care aveau o astfel de „tradiție”, dar nu puteam opera cu generalități și departe, ca și acasă, oamenii nu seamănă unii cu alții. Cei mai mulți muncesc 10-12 ore/zi, au câte 3 slujbe și n-au nici un chef de zaiăfet, abia mai au putere să sune familia să le spună, câți și cu ce trimit banii.”

V. Categoria emigranților de succes este prezentată în următoarea analiză (Cornel din Seattle):

„Cei mai mulți care pot pune că au reușit, că au găsit ceea ce au visat, că își fac meseria mai bine și mai performant ca în România sunt specialiștii în computere pe care i-am întâlnit în SUA. Acesta a fost scopul deplasării lor acolo unde m-am oprit din căutatul celor necăjiți, chinuiți de începuturi, ghinionști. Am întâlnit români foarte bogați, specialiști cu faimă la Microsoft sau „jucători” de mare calibru în Silicon Valley, eminenți la Stanford și Berkeley sau întreprinzători în Portland, unde românii dețin monopolul afacerilor cu aziluri de bătrâni. Greu de ales... la Seattle îmi era imposibil aproape să stabilesc un interviu cu cineva din preajma lui Bill Gates, nu se legau lucrurile și cineva tot insistă să-l cunoaștem pe un anume Cornel, îl invocau drept constructor important, model de reușită. Un om special. Primele afaceri cu terenuri l-a învățat o evreică să le facă, apoi a riscat, a împrumutat bani, la limită, și i-a investit în imobiliare, de zece ani avea și o firmă de construcții unde lucrau aproape o sută de români și... lume

mică... era prieten cu boss-ul celui mai important brand din lume, Windows, un tip pe nume Brain Valentine, modest și deschis cum doar un om cu adevărat valoros este. L-a sunat, i-a spus de noi și a doua zi aveam interviul. Obținut de Cornel!”

VI. O categorie importantă a emigranților români cu impact puternic asupra personalității sau *psihologiei copiilor* o constituie *emigranții stresați*, cu un statut socio-profesional *incert* sau *ambivalent* dominați de incertitudini și aspirații contradictorii. Iată o descriere în acest sens (cotidianul *Gândul*):

„Tinerii, bărbați și femei, muncitori cu precădere. *Se adaptează cei educați, cei mai puțini sentimentali și cei care sunt conștienți că doar evaluând pragmatic realitatea pot rezista. Dacă ai plecat să faci bani, nu aștepta nimic altceva, când începi să te compari cu restul, să-ți dorești mai mult decât poți obține, este un semn că ți-ai pierdut orice șansă de adaptare. Cei tineri intră mai ușor în noul sistem și în câțiva ani se mișcă firesc în societățile de împrumut, cu accent încep să vorbească cei care fac eforturi să învețe prima lor limbă străină și abia mai țin minte româna... povești, situații, destine care greu pot fi încadrate în clasificări, cred că aș greși dacă aș încerca și mă opresc spunând că majoritatea sunt oameni chinuiți, unii de doruri, alții de imense frustrări.*”

Originea stresului care face ca aproape 90% dintre tineri să prefere emigrația, adică „fuga de realitate” dar, în același timp și „fuga de implicare” sau de răspundere se află în *țara de origine*. Iată o analiză de caz suficient de „puternică” în plan demonstrativ:

„Până de curând știam una și bună... că *nimic nu te poate răcori și încărcă mai tare decât să-ți vorbești limba, însă, în ultima vreme, voluptățile traiului într-o lume în care îți pierzi urma mi se par de luat în seamă. Semnele alienării sociale se simte acut într-o țară care după 16 ani de democrație pare să fi dobândit sechele ale unei „mineriade tivite cu termopan și deconspirate strâmb”, dar cu efect de bumerang. Întotdeauna i-am considerat *inabili și victime de vocație* pe cei care spuneau că România este o țară în care nimeni nu poate face nimic. În ultima vreme am început să mă întreb: am fost eu protejată sau lucrurile au luat-o razna? Nu mă refer aici nici la *răsturnările de valori* pe care le suportă, reversibil, orice societate, ci la situații concrete în care *oamenii plătiți din banul public să aplice legea „personalizează” abordarea până la sfidare. Cred că spectacolul a devenit foarte trist și este imposibil să ne jucăm rolurile de spectatori, cu detașare, mai ales că urmăresc de ceva vreme cum se zbate cineva apropiat mie să salveze a Rezervație naturală din județul Neamț. Toată lumea l-a sfătuit să se oprească, dar ecologist convins, omul a continuat să lupte având de partea sa și argumentele, și o reputație care nu putea fi pusă la îndoială. După *dezinformări patentate cu semnături „cumpărate”, articole plătite în presă și cu complicații politice, „investitorul” specialist în alcool probabil că va avea câștig de cauză. Ceea ce au spus toți – eu m-am păstrat în minoritatea naivă – pare real: România nu mai este țara tuturor***

posibilităților, *ci doar a celor pentru care s-a dat comanda*. Dacă vreau să fie pentru totdeauna și țara mea? Deocamdată, răspunsul, asumat și trist, este da. (G.I.)”

VII. Emigranții ambivalenți („cu bune, cu rele”) favorizează apariția copiilor problemă, mai ales la vârsta adolescenței, datorită stării familiale tensionate și absenței unor certitudini.

„Categorii „vreau înapoi, dar nu mă întorc”: mulți cochetează cu gândul de a se întoarce în România – *nu sunt mulțumiți de munca lor, nu se simt acasă, le e dor de neamuri și prieteni*. Unii nu se-ntorc pentru că suferă de *angoasa imaginii* de „looser”, alții speră să se simtă *cândva acasă în Canada*, iar alții zic că s-ar *întoarce dacă ar găsi un job de peste X euro*. Categoria asta parazitează intermitent celelalte grupuri și-l coagulează pe fiecare în parte, membrii fiecăruia *contrazicându-i vizavi de întoarcere*, ca să nu-și clatine vreun pic propriul univers. Există, *în afara „enclavelor”*, și categoria „*văd, deci există*” cei care iau lucrurile așa cum sunt, se bucură de ce e bun și acceptă ceea ce e mai puțin bun. Sunt de obicei *automatizați*, aterizează din când în când în câte-o „enclavă”, dar nu se identifică cu nici una și-și văd de treaba lor.”

Chiar dacă analiza de mai jos vizează emigranții din Canada, *problemele* celor care s-au oprit în una din țările U.E. sunt asemănătoare, cu particularități și *grade de înstrăinare* diferite dar reale:

„Până să emigrez *nu m-am gândit niciodată ce înseamnă România*. M-am trezit însă plonjând în diverse locuri, combătând furioasa *gândire absurdă a unora – în alb sau negru - care măturau cu România în ansamblu* și cărora *orice era legat de România le putea*. Și, în mod elucubrant, le povesteam unor oameni de aceeași origine ca și mine *că în România se fac și lucruri bune și sunt oameni extraordinari*.

După nici trei ani de emigrație, am vândut casa din Quebec pe care abia o cumpărasem (cu ipotecă, firește) și ne-am decis să *luăm în brațe România „la pachet”*: cu toate relele din cauza cărora plecaserăm și cu toate cele bune.

Acum lucrez la o firmă de consultanță în comunicare; m-am bucurat să văd că sunt din ce în ce mai mulți manageri ai unor IMM-uri care înțeleg că „*nu mai merge-și-așa*” care se gândesc atât la oportunitățile cât și la potențialele probleme pe care le pot avea după preconizata aderare. Sunt, firește, și *alți români*: politicieni care ne excavează trecând prin micile ecrane și adună impasibili tone de vomismente, muncitorii care dansează cu *grija de a nu cădea în groapa pe care ar fi trebuit s-o astupe de mult și români suspecți că au luat mită* ce sfidează cifrele de afaceri ale foarte multor firme.

Asta e România „la pachet”: *depinde însă cu cine te identifici, în cine și în ce crezi și câtă putere de luptă ai*. Eu cred în „happy end”, sectorul privat și *oameni cu „vana”* și mă simt bine ca româncă.

În România, a-ți face prieteni e natural, vine sau nu „de la sine”, nu e un efort sau o activitate conștientă. Ca proaspeți *emigranți, ne-am trezit într-o țară în care cunoșteam 4 oameni: fratele și cumnata mea și*

încă doi prieteni (am fost adică printre cei norocoși, foarte mulți nu cunosc pe nimeni). Ce fel de viață ar, deci, emigrantul? În România cunoșteam zeci și zeci de oameni; prietenii nu i-am numărat niciodată. Așa că, pe lista de activități cu „rezolvat acte”, „găsit job” etc. am adăugat – inițial fără să ne dăm seama – „făcut cunoștințe și identificat prieteni”. Și-am început un proces de prostituție socială, pe care în timp l-am găsit jenant și aberant. În opinia mea sunt câteva categorii de emigranți români în Canada, foarte ușor de conturat, pentru care „enclava” de români este definitivă.”⁸

VIII. Raluca Schirger realizează, în acest sens, o interesantă clasificare a românilor emigranți, a căror „psihologie” este transferată, într-o formă sau alta, copiilor „semi-abandonați” sau emigrați. Aceste categorii sunt, potrivit ziaristei, următoarele:

1. „Prima categorie „dragă, te trompezi”: românii care, după ce și-au depistat condiția de „mătura și fâraș”, uită să mai vorbească românește, își ridică poalele-n cap pentru ca toată enclava să le vadă agoniseliile și capătă pretenții de „oameni citați”; îi ascult fascinați că educația pe care au primit-o are puterea să te-mpiedice a le spune că literatura mondială numără mai mult de zece cărți și că vorbirea lor grotescă denotă frustrarea de a nu face parte în veci din albastra clasă pe care o vizează.
2. Categoria „un vinuț românesc”: români de obicei fără studii superioare, sau dacă au studii, sunt în vârstă și fac o muncă necalificată; de obicei provin din orașe mici sau în orice caz din provincie; încearcă să-și clădească o miniatură a universului din care au venit: vecinii ciocnesc un pahar, nevestele fac sarmale, își cunosc reciproc pătaniile din copilărie. Adesea lucrează pentru un alt român sau au fost aduși la actualul loc de muncă de către un român. Rămân permanent în enclava lor, și dacă le-ai muta-o pe Marte, n-ar observa nici o diferență, atâta timp cât își pot păstra micul lor univers. Din exterior – te bucuri pentru ei că nu conștientizează că, de fapt, sunt ruși de lumea lor.
3. Categoria „nu-mi place aici, dar zic că da”: majoritatea au emigrat în ultimii ani, sunt tineri sau destul de tineri și au visat la Moș Crăciun. Au găsit doar renii și încearcă să se autoconvingă că Moș Crăciun e împrejur, iar ei au avut dreptate: laudă totul împrejur și-ți arată că sistemul e absolut perfect; dacă treci cu mașina peste o groapă (există gropi în asfalt în Quebec!) – îți vor spune că este unica; dacă treci peste a doua – te vor convinge că ai greșit drumul și că era tot prima. Chiar dacă au 5 ani de facultate și spală scările, nu se plâng de nimic și ridică rahatul la rang de binevenită delicată. Trec cu tăvălugul peste tot ce înseamnă România și subliniază că în țară nu se simțeau respectați. Vor să pară canadieni cu orice preț și declară că se simt canadieni. Cui declară? Celorlalți români din enclava lor.”⁹

Răspunsul de mai jos al unui emigrant este sintetic și are forța unui diagnostic:

⁸ Vezi și cotidianul *Gândul* 6 septembrie 2006 („Dor de România”, „România la pachet”, etc.)

⁹ vezi Raluca Schirger, în cotidianul *Gândul* 16 septembrie 2006

„Trăiesc de 5 ani în SUA și, da, recunosc, îmi este dor de România, *pentru că sunt Român...!!! Voi cei care spuneți că nu iubiți România*, că nu vă e dor, sunteți, în primul rând, *oameni fără suflet!... voi nu sunteți nici canadieni, dar nu mai sunteți nici români*, pentru că vă renețați propria țară...!!! *oameni fără țară, oameni fără suflet*, poate fi ceva mai rău?!... și totuși, România va primi la pieptul ei, mereu, ca pe niște fii rătăcitori...!!! oamenii fără țară... oamenii fără suflet!!!”

„Oricum toți prietenii de aici din Canada spun că e mai bine aici decât în România, *dar când o spun deja vezi lacrimile din ochi și îi auzi oftând și visând la următorul concediu de 2 săptămâni*, pe care inevitabil îl vor petrece în România, și la întoarcere se vor plânge *de mizeria de acolo, de corupție, dar în același timp vor număra zilele până la următoarea dată... ”*

„Eu sunt unul din rarii care... s-au întors. Am stat un an și juma în SUA și, *recunosc, deși totul era bine, găsisem la o doua strigare o slujbă bună*, perspectivele erau bune, *nu m-am putut integra*. Nu în sensul că nu mă adaptasem, totul era prea bine, *nu aveam probleme, însă am ajuns la aceeași problemă cu miștitul singur*. Am ajuns repede *să recunosc că acolo încercam să îmi recreez România mea, îmi făcusem prieteni numai printre români* (am încercat și cu americani, dar greu, greu de tot merge cu ei, alte firi), stăteam numai printre ai noștri, și mi-am zis *că nu mai merită*. Norocul a făcut să mi se ofere în țară șansa unei slujbe rezonabile (de opt ori mai slab plătită) *însă decentă pentru România și... am făcut bagajele și „back home”.*”

IX. Emigrații realiști și sinceri, gata de „re-migrațiune”, dar și de un nou stres, inclusiv pentru eventualii copii „călători”!

Ancheta în rândul emigranților români a pus în lumină o asemenea conduită sau psihologie. Un subiect declară:

„Mă număr printre românii „canadezi”, și pot să spun că *și eu mă mint de un an jumătate că e frumos și bine aici*. Chiar este, din anumite puncte de vedere, *dar nu se compară cu ceea ce simți acasă, adică în România*. Cred că am venit aici într-un moment în care era prea bine pentru nou în România *și ne plictisiseam și am spus că dacă am reușit acolo, o să reușim și aici*. Adevărul e la mijloc, *soția a reușit* (în sensul că are un job bun care îi place) cât despre mine, ar trebui să mai treacă cred *vreo 5 ani aici ca să ajung profesional în punctul în care eram în România*. *Banii aici se fac, dar nu cum visează românii de acasă*, care văd doar câștigul nostru lunar, *nu și cheltuielile*. Oricum toți prietenii de aici din Canada spun că e mai bine aici decât în România *dar când o spun deja le vezi lacrimile din ochi, și îi auzi oftând și visând* la următorul concediu de 2 săptămâni pe care, inevitabil îl vor petrece în România, și la întoarcere se vor plânge *de mizeria de acolo, de corupție, dar în același timp vor număra zilele până la următoarea dată când vor ateriza iar în România*. Și apropo de fericirea românilor de aici, e de ajuns să își cumpere

aici un televizor cu diagonala mare, să își monteze internet și apoi bineînțeles să își cumpere mașină ca să spună *că deja e raiul pe pământ aici. Dar se mint singuri*. Oricum cred că deja fabulez și eu, dar nu înainte de a vă spune că îi admir pe cei care au curajul *să se întoarcă în România să o ia de la capăt* sau măcar să aibă pertinența *să spună adevărul despre ce simt!!!*”

Alt subiect recunoaște:

„Și eu mă gândesc la fel... sunt aici în Canada *de 9 ani*, sunt contabil autorizat, câștig bine.. *nu mă consider integrat, nu sunt nici măcar fericit, nu mă gândesc decât să mă întorc în România*, am fost și am stat mai mult, într-adevăr sunt lucruri care mă deranjează dar eu simt că acolo e locul meu, îi văd pe o grămadă care se *mint singuri aici*, nici bani nu fac, și *stau departe de familie*, dar nu știu cum se face *că nimeni nu recunoaște*. Îi vezi pe unii că *își vând ca fraierii apartamentele prin România*, vin aici și își cheltuie banii și *se și laudă că și-au luat mașină și mobilă* ...păi același lucru puteau să-l facă și în România... și încă ceva *cei mai ratați* de aici sunt cei care *vorbesc cel mai de rău despre România* ...eu cred că pentru cine șie o limbă străină să are o diplomă ca lumea oportunitățile sunt în România – nu aici, plus că poți să stai *aproape de familie* și de ce să nu recunoaștem *Canada este orice, dar nu mai frumoasă decât România*. Să vezi *acolo aberații de români care stau și se minunează* de un mall; probabil că în România nu au vrut sau chiar nu au văzut vreunul... aștept cu nerăbdare continuarea.”

X. Poate cea mai „jenantă” categorie de emigranți români, o constituie cea „fără de suflet”, fără origine puternică și, deci, *fără identitate etnică* – statut social cu un puternic impact negativ asupra copiilor. Pornim de la *ipoteza* că adevărata și „profunda” protecție a copiilor trebuie să fie bazate pe *educație și cultură*, dreptul la diferență și la *un loc propriu* într-o lume complexă, multiculturală, a interferențelor, interdependențelor și aculturației inter-etnice și intercomunitare.

Vom prezenta, în acest sens, „comentariile” sau răspunsurile unor emigranți „mioritici” departe de țară. Sub titlul *Emigrare = dezertare*, cotidianul *Gândul* prezintă în data de 7 octombrie 2006, între altele, următoarele reflexii:

„... aș vrea să vă răspundeți la câteva întrebări (le adresez mai ales „patrioților”). 1. Câți dintre voi *au fost nevoiți să dea șpagă ca să-și practice meseria*? 2. Câți dintre voi au terminat *o facultate și își practică meseria*? 3. Câți dintre voi *s-au gândit unde vor fi peste 5 ani* în condițiile în care: *nu fură*, nu înșeală statul, nu dă șpagă, se comportă ca un cetățean „european”, *își face bine doar meseria, este dispus să facă orice efort intelectual / fizic pentru a-și realiza obiectivul*? 4. De ce emigram? *de bine? nu prea cred*. Într-o țară în care *hoția și corupția* a atins aproape orice cetățean (să nu îmi spuneți că atunci când vi s-a oferit posibilitatea nu v-ați gândit), într-o țară în care singurul motto este „*să fur fără să mă prindă*”, într-o țară

în care, după ce ai petrecut cam 25 de ani pe băncile școlii și se cer bani *ca să îți practici meseria* pentru că altfel te trezești cu întrebarea „da' tu ce pilă ai / al cui ești / ai 2-3 mii de euro pentru post?”, într-o țară în care NU poți avea 2-3 slujbe, într-o țară în care prioritatea nr. 1 este supraviețuirea (întreținerea, mâncarea), într-o țară în care 99,99% din politicieni sunt corupți, 80% din administrație și mai mult de 70% din presa este comandată în funcție de interese, într-o țară în care singurul lucru pe care îl poți aștepta este sfârșitul, *ce viitor ai?, ce gânduri poți avea?* Gândiți-vă la *Moise* căruia i-au trebuit 40 de ani ca să străbată deșertul pentru a ajunge pe pământul făgăduinței DAR el nu l-a mai prins pentru că s-a stins. Iar eu ca și mulți alții nu vreau să mai am răbdare cu o asemenea țară (de fapt cu structurile ei administrative și politice - pentru că oamenii de rând sunt super). Prefer să plec și să îmi fac un viitor unde toate lucrurile astea nu sunt atât de evidente, unde omul de rând poate (prin propriile forțe) să își asigure un viitor decent. Ce explicație aveți când vă umilesc compatrioții voștri? Păcat de cei care mai stau aici și cred că pot răzbi - e o iluzie. Cu structurile astea sovietice puțin probabil. Iar pe cei care vorbesc cu detașare de rămas aici îi invit să trăiască 12 luni cu salariul minim pe economie și apoi să vorbească. *Bine este acolo unde te simți bine.*”

„Vi se pare mai logic ca *proprietarul unei case deteriorate s-o abandoneze în loc s-o repare și nepofit să se ducă să stea în gazdă în casa altuia?* N-ar fi *preferabil să facem să fie bine la noi în țară în loc să ne pribegim?* Traiul printre străini numai fiere și venin! Repet avem potențial. *Putem fi o mare națiune!* Nu va fi ușor să realizăm aceasta, dar dacă o vom face vă veți umple și burta.

Am doi băieți, *unul de 20 ani, altul de 22 ani.* Constat că în ultima vreme s-a declanșat mascat o adevărată campanie pentru emigrare printre tinerii noștri. *Nu-mi luați băieții de lângă mine* ca pun mâna pe pușca. Populația țărilor cu deficit demografic să facă copii, nu să-i ia pe ai altora.”

Alt subiect, alt comentariu, altă atitudine:

„Patriotism cu burta goala = *prostie!* Oamenii s-au mai deșteptat, nu mai pot fi așa ușor prostiți cu vorbe goale și nici nu mai sunt ținuți cu forța aici, ca pe vremea comuniștilor. Așa încât o să rămâneți o țară de afaceriști și lichele, și va veni o zi când nu veți mai avea pe cine să parazitați.”

Pasivitatea, *lipsa implicării* în schimbare și conduita „pasagerului clandestin” („să facă alții”) generează motivații sau explicații șocante:

„Numai românul poate avea o asemenea *păreră despre imigranți*, deoarece au o *mentalitate*. Dacă țara în care emigrezi se numește Italia, Spania, Germania, Canada, America etc... are o economie de top 7 din lume, iar România undeva pe la coada clasamentului mondial, ce pretenții mai aveți să spuneți că în România este bine. O fi bine pentru hoți, politicieni, potlogari dar pentru omul cinstit nu și după cum merg lucrurile în țară nu va fi nici în următorii 30 de ani. Spun asta deoarece *infrastructura este zero* și

pentru asta îți trebuie bani și timp, *economia este la pământ*, chiar intrând în U.E. *vom fi sclavii lor*, nu vom sta la aceeași masă cu ei deoarece nu aveam ce pune pe masa, *acolo nu exista: Merge și așa*. Cu ce produse competitive poate România penetra piața U.E. *în afară de hoție, neseriozitate cerșeală* și asta până când. Dacă continuam să gândim tot așa nu ne vom integra niciunde și nu vom face nici un progres, nu vedeți că în țările dezvoltate nu contează din ce țară ești, ci *ce știi să faci iar restul decurge de la sine*. Dar nu vă fie frica, după integrare nu vor mai pleca foarte mulți deoarece *cine a fost isteț a plecat la timp* așa că puteți să comentați cât vreți, *rămâneți în balcanismul vostru, cu obiceiurile și tradițiile voastre dragi ca micii, berea, manele, și ne-munca.*”

Categoria emigranților cu „dor de România” este variată și formulează argumente specifice mai ales vârstelor „a doua” și „a treia”, mai puțin întâlnite la copii și tineri. *Problema* este dacă reducerea „dorului de țară” constituie un fenomen pozitiv sau negativ și dacă se raportează corect – în favoarea subiectului – la sistemul drepturilor esențiale ale ființei umane (drept la identitate, la „origine socială și familială, drept la comunitate culturală”etc.) Iată câteva răspunsuri semnificative:

„Și eu aș vrea să mă întorc în România dar *îmi este rușine de cunoscuți*, am trecut granița în 1982 cu mari peripeții, într-adevăr *am o vila de carton și 3 mașini populare dar asta nu mă încălzește cu nimic* și mor să ajung în România să mănânc un pui la ceaun și mămăliguță cu sarmale, iar acum sunt în tratative cu familia să facem pasul să venim în țară. Am mai vrut să o facem în 1988 dar ne-a fost frica că pățim ceva, dar nici în Canada nu am fost primiți chiar cu brațele deschise și am fost *monitorizați timp de 6 luni* în care se cereau referințe de la oameni cu care veneam în contact...”

Ambivalența categoriei se reflectă în ambivalența atitudinilor, pozițiilor și „explicațiilor” diferiților emigranți români.

„Poate ar trebui să știți că procesul emigrării este unul complex și dificil, pe care nu toți reușesc să-l treacă cu bine. Nu contează de când ești plecat. Concluzia este că *emigrarea nu este pentru oricine*. Eu de exemplu mai citesc presa din România pentru că sunt mai nou pe aici, și eram mare amator de presă, dar în curând *nu vreau să mai citesc ziar românesc*. Nu este rău ca vă este dor de țară dar va rog eu nu mai generalizați, *mie sincer mi se rupe de ce este în România*, iar câteva persoane apropiate nu sunt motiv să plâng, o sa am timp sa le vad, dar *după câteva concedii adevărate prin lume*.

90 % din românii pe care-i cunosc aici, în Canada, și cunosc foarte mulți (sora mea, verișori, prieteni), sunt foarte mulțumiți, *li se pare că s-au născut din nou*. Și vă mai spun că pentru unul care este de peste 5 ani aici, *nu mai este normal nici măcar presa să o mai citească din România*, dar să se gândească la întoarcere. Exemplele pe care le dați sunt prostești, dar ce ziceți de asta: *aici în loc de câini și șobolani pe strada, vezi veverițe*.

Ai un *gust dulceag despre liniștea și beatitudinea țărmurilor mioritice*, da' după ce trăiești doi, trei ani într-o țară mai apuseană... *într-adevărat dorul e mare...* te gândești la *mănăstiri, la piscurile muntoase învăluite în cețuri și ninsori, râurile tumultoase și izvoarele șopotitoare, gospodarii harnici și ospitalieri (cu asta știi că m-a înnebunit învățătoarea)*, ce mai... o minune.

Din avion nu poți zări orașul de fum, praf și ceață. Și apoi vine vama...unde are ce te suci până îți produce pachetul de cafea sau cei 10 dolari pe care oricum le ai pregătite. Nici bine nu ieși că *ceva tuciiurii îți și pun mâna pe valize spre taxi. Vacarm, praf, mizerie, înjurături, claxoanele* de la orice intersecție încă înainte de a se face verde. De la revoluție, la fiecare doi ani vin în România în concediul de vară și de fiecare dată plec *mai obosit, descărcat, dezumflat*, și cu dorința de a ajunge la casa mea și în societatea mea liniștită de peste ocean.”

XI. Categoria emigrărilor eșuate – fie uman, fie material.

„Eu și soția mea nu mai suntem tineri și toată viața am muncit din greu fără să reușim să agonisim mare lucru. Singura noastră mângâiere era fiul nostru, unicul nostru copil. Avea 24 de ani și tocmai terminase facultatea când îndemnat de unul și de altul și de ce afla din ziare și de la TV s-a hotărât să plece din țară. Primeam bani de la el, dar niciodată nu ne-a spus cum se descurca acolo unde ajunsese. Acum doi ani am fost anunțați că băiatul nostru a fost bătut cu bestialitate, jefuit, omorât și aruncat lângă o lada de gunoi. La aflarea veștii soția mea a înnebunit, iar eu am fost atât de șocat ca n-am mai putut munci și mi-am pierdut slujba. Dar poate că Dumnezeu a vrut să nu avem alături de noi pe băiatul nostru la bătrânețe. Iată de ce îi iert pe ei care ne îndeamnă copiii să emigreze, dar nu mă pot împiedica să le doresc să trăiască măcar o zi cu durerea care îmi arde mie sufletul.”

XII. Categoria „generațiilor de aur” a științei românești (a tinerilor olimpici români emigrați în diferite țări occidentale)

Daniel Funeriu – tânăr emigrant român *de succes* în știință, afirmat, „verificat” și confirmat atât de europeni, cât și de americani sau japonezi, poate constitui un model pentru actualii copii români emigrați în alte țări. Funeriu face o analiză a emigrației românești din perspectiva „confruntării” mediului românesc cu alte medii sociale și din *perspectiva aculturației* în plan global. Cotidianul *Evenimentul Zilei* ne oferă reflexiile acestuia:

„După Revoluție, cei care erau implicați în știință ar fi făcut orice să plece, să devină fie și "căpșunarii științifici" ai Europei. Unii au reușit să intre în elita științei mondiale. *În comunism eram îndopați cu știință*, mergeam la olimpiade internaționale pentru că așa cerea partidul. După Revoluție, majoritatea covârșitoare a acestor olimpici au plecat în străinătate. Așa cum a existat o generație de aur în fotbal,

pentru că Ceaușescu și-a pus în cap să câștige trofee internaționale, așa va exista, *peste 10 ani*, o generație de aur a românilor în știința mondială formată din cei care în anii '80 erau la liceu. În știință, maturitatea se atinge la 45 de ani. Îi veți găsi pe acești tineri la Yale, Stanford, Harvard, Riken, AIST, Max Planck, iar pe unii chiar în România. Important este să se găsească un mod prin care acești oameni să poată influența dezvoltarea societății.

Este *responsabilitatea clasei politice* să folosească performanțele științifice și umane ale celor plecați. Este o dubla responsabilitate. Pe de-o parte, responsabilitatea politicianilor față de *inteligenta poporului*. Ce facem cu această inteligență? O trimitem la cules căpșuni? Responsabilitatea politicianilor nu este să ia măsuri pompieristice pentru că așa cere UE. Politicianul ar trebui să se gandească la organizarea unei societăți în care *inteligenta unui copil de șase ani* să se dezvolte armonios.

A doua parte a acestei duble responsabilități este aceea a elitelor față de națiunea care le-a oferit atâtea. *Eu nu am fugit de România și de poporul român. Eu am fugit de comunism*. Să nu avem resentimente față de România pentru că avem resentimente firești față de comunism. *Este o datorie pe care o avem față de acest popor*, care mie, *pana la 17 ani*, mi-a dat foarte multe: o anumită educație, un mod de a gândi, o structură afectivă aparte. Este rândul nostru să dăm înapoi. *Fiecare după puteri.*”

Este foarte important ce spune acest tânăr care a trecut prin multe experiențe dificile și de la care actualii copii emigrați au ce să învețe!!!

„Omul nou creat în comunism a existat cu adevărat și s-a perpetuat. Prin *deplasări masive* de oameni de la țară la oraș, de exemplu. Schimburile sociale *foarte rapide și nenaturale* care au avut loc în comunism și *atitudinea iresponsabilă* față de evoluțiile sociale *în cei 16 ani* care au urmat reprezintă *sursa destructurării sociale*. Sursa bolii care macină societatea actuală *este lipsa unui efort* național serios în educație. Ceea ce s-a întâmplat în educație în ultimele decade este un atentat la adresa viitorului țării.

Să ne închipuim traseul pe care-l parcurge „*mintea*” unui copil. Acesta merge în clasa întâi într-o școală în care *grupul sanitar este insalubru și locuiește într-un bloc unde nimic nu este pus la punct*. Urmează un liceu unde observa că premiul întâi este luat *de un copil mai slab*, dar care a dus o atenție profesoarei. Intră la facultate muncind din greu, dar vede că și colegul lui a intrat *cu pile*. Se cazează într-un cămin studentesc unde nimic nu funcționează. Structura intelectuală a acestui copil, atunci când devine matur, va fi complet *pervertită* de aceste lucruri. Dacă el, în 20 de ani de școală, *nu a văzut un singur lucru bine făcut, cum va scăpa de reflexul de a nu da sau lua șpagă sau de a nu respecta legea?*

Observația mea este că, în România actuală, tot ceea ce funcționează, ceea ce progresează, este rezultatul *eforturilor unor oameni care au dezvoltat ceva pe cont propriu și care țin societatea pe umerii lor*. Aceștia sunt oamenii care duc în spate cele 5 - 6 procente de creștere economică. Majoritatea lucrurilor care nu funcționează sunt rezultatul unei erori de sistem și de concepție.

Locuind în străinătate, auzisem de Gigi Becali, dar nu-i văzusem figura. În România fiind, m-am uitat la televizor și am văzut un tip care m-a făcut să râd. Am crezut că asist la o emisiune umoristică și îmi ziceam, *uite ce actor bun e omul asta*. La un moment dat am auzit numele lui Becali și mi-am zis că este

un imitator al lui. Ulterior mi-am dat seama că în studio era chiar Becali. Nu am simpatii față de Becali, dar dintr-un punct de vedere își merită „aprecierea” unei părți a populației - a făcut un lucru util, *case* pentru sinistrați. Omul care intră în noua casă îl iubește sau nu pe Becali? Ce-i pasa lui că Becali face *pe maimuțoiul* la televizor? Nu înțeleg de ce trebuie să jucăm rolul unor primadone care strigă „*ce prost e poporul român că-l simpatizează pe Becali!*”. Eu întreb - nu sunt aceste așa-zise *elite* într-un decalaj total, rupte total de ceea ce-l preocupa pe omul obișnuit? Romanul este interesat să afle la ce școală trebuie să-și dea copilul, cum poate câștiga un ban în plus, cum să trăiască mai bine.

Or, Becali se adresează *exact omului cu stomacul gol și poate aceluia misticism primar* care prinde bine la o parte din noi. Elitele trebuie să aibă în vedere aceste realități și să găsească soluții practice. Când vor realiza acest lucru, cu certitudine nimeni nu va mai fi interesat de *fenomenul Becali*.

Ne pretindem *foarte evlavioși* și cu frica lui Dumnezeu, dar mi-aș dori să înțeleg prin ce mecanism pervers este posibil să construim *Catedrala Mântuirii Neamului*, dar, în același timp, să avem *sute de copii* care cerșesc la intersecții? Cum este posibil să nu avem coeziunea necesară eradicării unui fenomen demn de *partea întunecată a Evului Mediu*, dar în același timp să căutam o „mântuire” abstractă și neacoperită factual? Drumul către o purificare morală nu presupune oare purificarea societății de metehnele care o macină înainte de a fi pregătiți pentru o comunicare de ordin superior? Sigur, vor fi mereu părinți care își abandonează copiii, dar trebuie să avem mecanisme care să rezolve aceasta rușine. Este responsabilitatea societății să șteargă aceasta pată de pe obrazul nostru, și nu responsabilitatea trecătorului care, înduioșat, îi dă copilului 10 lei sau 100.000 de lei.”¹⁰

XIII. Migrații „consumului ostentativ”. Transmiterea sau „socializarea” consumului ostentativ

Anchetele pun în lumină maniera diferită în care emigranții își cheltuie banii câștigați în străinătate:

- a) Ruralii se centrează pe modernizarea casei sau pe construirea unor locuințe (tip vilă) noi, dar independent de nevoile reale ale familiei,
- b) Citadinii se centrează pe achiziționarea de mașini scumpe sau aparatură electronică.

Ceea ce unește sau aseamănă - în cazul României-cele două categorii de migrați (din sate și din orașe) este *consumul ostentativ* care diferențiază esențial „stilul de viață al olandezului – protestant, de pildă, de stilul de viață al românului ortodox: *primul* investește banii cu prioritate *în producție*, în dezvoltare economică, *al doilea* preferă consumul și

¹⁰ Vezi *Un român deștept uluiește Europa - Daniel Funeriu*, în cotidianul *Evenimentul zilei*, 2 octombrie 2006

distracția. Există în acest sens, mai multe vile construite în România în ultimii ani, în ciuda „sărăciei generale” decât în multe țări net mai bogate și mai dezvoltate.

Sociologul francez S. Potot¹¹ constată astfel că emigranții români vizează „să-și facă publică reușita”. Dimensiunea unei case-vile nu depinde în nici un fel de nevoile locatarilor” se întâlnește în mod curent un cuplu locuind într-o casă de 8 sau 9 camere. Anumiți proprietari își păstrează vechea locuință, continuând să trăiască în ea”.

Ca simbol al rezistenței, locuința este un mod de a câștiga un prestigiu social. Acest stil de viață se transmite și copiilor.

XIV. Tipuri de migranți români, în funcție de:

1. Motivația emigrării din țară (sondaj de opinie)

- a) Nevoia de stimă 75% - salariu mai bun = (51%)
 - viață mai bună = (20%)
 - studii mai bune = (1%)
 - limbă străină = (0,20%)
- b) Nevoia de siguranță = 13%
- c) Nevoia de autoîmplinire = 8%
- d) Nevoia de afiliere și dragoste = (4%)

Potrivit scării lui Maslow, ponderea mare pentru nevoia de stimă, înseamnă că emigranții își satisfac în țara de origine nevoile celelalte (cazul tinerilor cu studii medii).

- e) Motive individuale - acces la civilizație (student)
 - „viitor pentru copiii mei” (telefonistă)
 - „să scap de România” (profesor)

2. Durata emigrației (sondaj de opinie):

- a) migrația de tip navetă (deci, revenire în țară) = 36%
- b) mai mult de doi ani = 20%
- c) migrația definitivă = 19%
- d) mai puțin de doi ani (1-2 ani) = 15 %
- e) maximum un an = 9%

¹¹ S. Potot, *Mobilites en Europe. Etudes de deux reseaux migratoires roumains*, în *Sociologie românească*, Nr.2, 2000, p.106

f) non răspuns = 1%

Ipotetic vorbind pot apare „conflicte între generații” în funcție de durata emigrației, întrucât copiii emigrați se integrează, de regulă mai bine și mai repede în mediul de primire și deci, aspirația lor de a rămâne în acest mediu este mai puternică decât cea a părinților (mult mai atașați de „mediul de origine” din țară).

Iată în acest sens *rezultatele* unui sondaj de opinie:

I. Da, intenționează să se întoarcă = 37%

II. Nu, dorește să rămână „acolo” = 33%

III. Migrantul s-a întors deja = 8%

IV. Nu știu = 22%

Ipoteză:

Românii emigrează pentru că există în sfârșit o oportunitate pentru „mai bine” și nu pentru că în țară viața ar fi insuportabilă (ANBCC, decembrie 2005).Deci, nu pleacă cei mai săraci ci cei calificați, care vor să profite de oportunitățile actuale.

Anexe

Rețeaua familială - principalul factor de intermediere a migrației externe românești.

Întrebare: Cunoașteți pe cineva care lucrat sau lucrează într-o țară din U.E.? Dacă DA, în ce țară?

1. Italia = 29,51%	6. Marea Britanie = 4,64%	11. Suedia = 1,05%
2. Spania = 22,40%	7. Austria = 4,48%	12. Irlanda = 1,45%
3. Germania = 13,57%	8. Portugalia = 1,98%	13. Belgia = 0,92%
4. Ungaria = 5,80%	9. Grecia = 1,71%	
5. Franța = 5,53%	10. Olanda = 1,05%	

Sursa: ANBCC, decembrie 2005

În ce țară doriți să lucrați ?

<i>Alegerea I</i>	<i>Alegerea II</i>	<i>Alegerea III</i>
Italia = 25%	Spania = 16%	Germania = 13%
Germania = 17%	Italia = 16%	Italia = 12%
Spania = 15%	Franța = 14%	Spania = 10%

Franța = 14%	Germania = 13%	Franța = 8%
Anglia = 11%	Anglia = 6%	Anglia = 6%

Ierarhia „atracțiilor”

- I. Italia ($5+4+4=13$) = 13 puncte
- II. Spania ($3+5+3=11$) = 11 puncte
Germania ($4+2+5=11$) = 11 puncte
- III. Franța ($2+3+2=7$) = 7 puncte
- IV. Anglia ($1+1+1=3$) = 3 puncte

Nota: Atracția și dorința nu coincid cu emigrația efectivă datorită unui set variat de factori, între care:

- I. restricții administrative, vize (Anglia, Franța)
- II. rețele de emigrație, influențe (Italia, Spania)
- III. diferențe culturale, etc.

Emigrația externă a românilor în contextul tranziției și al integrării europene – model de analiză

1. *Ipoteze principale și ipoteze derivate;*
2. *Cauze, motivații, incitații, împrejurări;*
3. *Destinația fluxului migrator al românilor*
 - înainte de '89;
 - după '89;
 - percepția actuală a opiniei publice;
4. *Probleme specifice ale migranților în „zona de primire”:*
 - accesul la asigurări socio-medice;
 - educația și instrucția copiilor;
 - participarea la viața comunitară;
 - natura legală sau ilegală a migrației;
 - cultura migrației;
5. *Dinamica fluxurilor migratorii ale românilor:*
 - migrația definitivă;
 - migrația temporară;

- navetismul sezonier;
- migrația latentă;
- domenii și țări privilegiate;

6. *Efecte* în zona de origine și în zona de primire:

- asupra individului și a familiei;
- asupra comunității de plecare și a comunității de sosire;
- asupra societății globale.

BIBLIOGRAFIE

- Potot, S., *Mobilite an Europe. Etudes de deux reseaux migratoires romains*, în *Sociologie Românească*, Nr. 2, 2000
- Sandu, Dumitru, *Migrația circulatorie ca strategie de viață*, în *Sociologie Românească*, Nr. 2, 2000
- Irimescu, Gabriela, Lupu, Adrian, *Singr acasă*, Altenative Sociale, 2006
- Miftode, Vasile, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Junimea, 1978
- Miftode, Vasile, Asiminei, Romeo, Lupu, Adrian, Schindler Andreia, *Migrations and the "Crisis of Child Socialization"*, în *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, Nr. 12, 2006
- Radu, Cosmin, *De la Crângeni – Teleorman spre Spania*, în *Sociologie Românească*, Nr. 1 – 4, 2001
- Bumbu Vlase, Ionela, *Studiu de caz asupra migrației circulatorii*, prelat de SAR sub titlul *Țăranii români pleacă în Italia*, în *Raport anual de prevenire a crizelor*, www.sar.org.ro, 2003
- Voicu, Bogdan, *Penuria pseudo-modernă a postmodernismului românesc*, Editura Expert Projects, vol. I, Iași, 2005
- ***, *Migrations Trends in an Enlarged Europe*, studiu realizat de Fondul European pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, 2004
- Schirger, Raluca, în *Gândul* 16 septembrie 2006, ediția electronică
- Funeriu, Daniel, în *Evenimentul zilei*, 2 octombrie 2006, ediția electronică
- ***, *Gândul*, 6 octombrie 2006, ediția electronică
- ***, www.robee.ro/studii_bee

EFECTELE MIGRAȚIEI

PROF. UNIV. DR. MARIA COJOCARU
UNIV. „AL. I. CUZA” IAȘI

Caracteristicile sociale ale emigrației din România. Tranziția post-comunistă a României la economia de piață a dus la un proces de dezindustrializare care s-a concretizat pentru mulți cetățeni români în reducerea salariilor reale, scăderea nivelului de trai și creșterea ratei șomajului. În același timp, evoluția societății românești în ultimii 15 ani, a fost marcată de mai multe fenomene și procese sociale, cum ar fi: sărăcirea populației în proporție de masă, scăderea dramatică a nivelului de trai, stratificarea accentuată a membrilor societății, amplificarea șomajului (circa 1 milion de persoane disponibilizate și rămase fără loc de muncă), a corupției, a infracționalității, a emigrației din România. Această situație alături de eliminarea în 2002 a vizelor de intrare în țările UE, a contribuit la o răspândire a practicii muncii temporare în străinătate a cetățenilor români, ca o strategie adaptativă. Migrația forței de muncă în străinătate este unul dintre cele mai importante fenomene pentru transformările sociale ale României și pentru viețile cetățenilor săi.

Migrația este un fenomen ce constă în deplasarea unor mulțimi de persoane dintr-o arie teritorială în alta, urmată de schimbarea domiciliului sau de încadrarea într-o formă de activitate în zona de sosire. Deplasarea teritorială a unei mase însemnate de oameni s-a produs, de regulă, în istoria societății umane, fie datorită unor evenimente politice și militare, unor persecuții religioase și conflicte inter-etnice etc., cu consecințe dramatice asupra vieții oamenilor, fie din cauza unor cataclisme naturale (seisme telurice, inundații, secetă prelungită ani în șir, care a condus la înfometarea populației). Dacă este analizat fenomenul migrației raportându-ne la o populație dată - perspectivă adoptată, în principal, de demografie – atunci se poate vorbi de două forme de migrație: *imigrație* - ansamblul intrărilor și *emigrație* - ansamblul ieșirilor; în fapt orice act migratoriu este, în același timp, o migrație și o emigrație. Sociologia studiază migrația dintr-o perspectivă mai largă, interesându-se de indivizi în ambele ipostaze simultan; de asemenea, atenția ei se îndreaptă precumpănitor asupra acelor mișcări teritoriale în care sînt antrenate mase mari de oameni, ce se constituie în *fluxuri* de migrație. Interesul manifestat de

sociolog pentru acest fenomen are la bază faptul că, în cea mai mare parte a cazurilor, o mobilitate teritorială este însoțită de sau generează o *mobilitate socială*, adică schimbarea statutului social al persoanelor migrante.

Cu referire la un teritoriu național, se face distincția între *migrația internă*, atunci când deplasarea se face în interiorul țării respective, și *migrația externă* sau *internațională*. După un alt criteriu, se vorbește de *migrația temporară*, când deplasarea se efectuează pentru o perioadă determinată de timp, după care individul migrant se întoarce la locul de origine unde, de regulă, își păstrează locuința și familia, și *migrația definitivă*, când migrantul nu se mai întoarce. Este dificilă caracterizarea unui act migratoriu ca fiind temporar sau definitiv, în momentul producerii lui. De aceea, de regulă, e necesară o reconstituire a migrațiilor, după o perioadă de timp dincolo de care acestea pot fi considerate ca definitive. În cazul migrației interne, se distinge, prin amploarea sa, migrația rural-urbană, fenomen caracteristic tuturor societăților aflate în faza de industrializare. Actualmente, în țările dezvoltate, se remarcă și un flux invers: dinspre urban spre rural. Indiferent de amploarea lui, acesta nu poate fi considerat ca fiind simetric celuilalt decât dintr-un punct de vedere pur formal, spațial. El are o cu totul altă cauzalitate și antrenează alte categorii de populație, în vreme ce, în primul caz, migrația spre urban a fost determinată precumpănitor de oferta superioară cantitativ și calitativ de locuri de muncă la oraș; în cel de-al doilea, în migrație sunt antrenați fie pensionarii, fie persoanele active care, menținându-și locul de muncă la oraș, se retrag cu locuința spre periferiile acestuia sau în localități „dormitor”, de unde accesul spre metropolă este facilitat de dezvoltarea rețelei de comunicații. Dacă, în ceea ce privește migrația internă, nu intervin decât arareori opreliști de ordin juridic, migrația internațională este, într-o măsură importantă, determinată de politicile materializate în reglementări specifice în raport cu emigrația și, mai ales, cu imigrația.

Migrația concentrează în jurul său un set foarte larg de fenomene sociale, motiv pentru care ea constituie obiect de studiu pentru mai multe discipline, precum demografia, geografia populației, economia, științele juridice, sociologia și altele. Cercetătorii din aceste domenii au încercat să elaboreze scheme și teorii *explicative* ale fenomenului. Astfel, migrația este imaginată ca fiind rezultatul unei multitudini de acțiuni individuale ale agenților raționali, care evaluează costurile, beneficiile și riscurile nu numai în termeni economici, implicate de un asemenea act, elemente care derivă din caracteristicile sistemului. Cercetările recente scot în evidență și importanța *informației* (cantitatea, acuratețea, costul ei etc.), ca element ce intervine în deciziile

luate de către indivizi. O a doua componentă majoră a studiilor teoretice și empirice privind migrația o constituie problematica *efectelor* sau *consecințelor* ei.

Trei direcții de investigare s-au conturat: efectele migrația asupra populației de origine, asupra populației de destinație și asupra migranților înșiși. Astfel, o migrație ce antrenează un număr mare de persoane, în general de vârstă tânără, poate provoca, în populația de origine, un deficit de forță de muncă și deci o slăbire a activităților, o scădere a natalității, o îmbătrânire demografică și alte fenomene negative. Dacă zona respectivă era inițial suprapopulată, migrația poate, prin slăbirea presiunii demografice, să amelioreze situația celor rămași, mai cu seamă dacă migranții trimit celor rămași acasă bunuri materiale și bani. Situația populației din aria de primire poate fi și ea influențată în ambele sensuri, în perioade de creștere economică, imigranții contribuie la completarea necesarului forței de muncă; în schimb, în epoci de recesiune, participă la îngroșarea rândurilor șomerilor, fiind cei mai expuși la concediere, și determină un consum suplimentar de resurse. Populația locală poate reacționa - uneori violent - la prezența imigranților, contribuind la schimbarea măsurilor legislative referitoare la migrație. Un alt aspect deosebit de intens cercetat este integrarea migranților în comunitățile de primire. Dar, cauzalitatea, formele de manifestare și efectele migrației variază extrem de mult, în timp și spațiu, fiind dependente de o serie de circumstanțe istorice, economice, politice, culturale etc., ceea ce îngreunează sau face chiar imposibilă elaborarea unei teorii generale sau a unor modele cu aplicabilitate universală în descrierea și explicarea fenomenului (Rotariu, T., 1993).

Migrația este un fenomen de actualitate în spațiul social românesc la începutul secolului XXI pe care realitatea îl impune. Odată dezvoltată până la punctul de a avea efecte importante, migrația nu are, într-o lume marcată de globalizare, șanse să dispară în viitor din rândul factorilor care trebuie să fie luați în considerare în orice analiză despre dezvoltarea economico-socială din România. Există suficiente argumente care confirmă că România a intrat în circuitul internațional al forței de muncă și numeroase exemple internaționale pentru a susține că lucrurile nu se vor schimba pentru o perioadă îndelungată de timp.

Migrația internațională este, înainte de toate, o „dispariție” a indivizilor, temporară sau definitivă, dintr-un spațiu de referință (în cazul de față, România). Pe de o parte, sunt „dispariții” care afectează imediat forța de muncă pentru că indivizii ce pleacă aparțin acesteia, iar pe de altă parte, sunt „dispariții” al căror efect se va manifesta în viitor, atunci când indivizii ce pleacă ar fi devenit parte a forței de muncă. Emigrarea din România este un proces cu rădăcini îndelungate în istoria societății românești, care s-a amplificat în ultimii 15 ani, iar, în perspectiva aderării țării

noastre în anul 2007 la Uniunea Europeană, se va redimensiona considerabil, atât sub aspectul emigrării definitive, cât și sub aspectul emigrării temporare.

Conform prognozelor realizate de Institutul Național de Statistică, România va înregistra în continuare o micșorare a volumului populației, încât e posibil ca în 2020 să ajungă la 20 milioane locuitori. Migrația circulatorie externă este un fenomen care a înregistrat o creștere constantă în România ultimilor ani. Deplasările temporare în străinătate urmate de reveniri în țară s-au amplificat considerabil în special după 1998. În mai 2001, în cadrul unui sondaj reprezentativ la nivel național, 34% dintre cei intervievați declarau intenția de a pleca în străinătate pentru o perioadă de timp pentru turism, lucru temporar, completarea educației/calificării sau pentru emigrare. Dacă turismul extern poate fi privit ca element al *stilului de viață*, deplasările pentru muncă sunt parte a unei *strategii de viață*, cu efecte majore asupra individului/gospodăriei și, în condițiile în care fenomenul capătă amploare, cu efecte deloc de neglijat la nivel național. Țările dezvoltate din vestul Europei par a fi destinația privilegiată în cadrul procesului migrației circulatorii externe pentru muncă din România. Comunitățile de migranți români clandestini din Franța, Italia, Spania încep să fie menționate în studiile consacrate fluxului internațional de migrație către Europa Occidentală. Restricțiile impuse în regimul de acordare a vizelor de către aceste țări nu par a descuraja proiectele de migrație și plecările. Fenomenul își continuă ascensiunea în ciuda lor, sugerând existența unor factori puternici de respingere în aria de origine.

După 1989, România a intrat în circuitul internațional al migrației și în cei 15 ani de „normalitate” a circulației internaționale, schimbările s-au succedat cu repeziciune, iar tabloul actual al migrației reproduce tendințele globale: creștere ca număr, diversificare ca forme, dinamică accentuată. Migrația din perioada 1990 concretizată în deplasările pentru comerț în țările vecine, deplasările bazate pe solicitarea dreptului de azil, caracteristice perioadei, sunt mai degrabă acțiuni „de explorare” a spațiului internațional și de definire a proiectului individual de migrație. Marea majoritate a deplasărilor sunt însă bazate pe specularea breșelor în legislația restrictivă de control a statelor de destinație, fiind vorba despre o migrație clandestină, bazată în principal pe dezvoltarea rețelelor de migrație.

Eforturile unora dintre statele vestice de a implementa măsuri stricte de control asupra intrărilor și șederii în spațiul național, corelate cu relativa permisivitate a altora, stau, probabil, la baza unei redefiniri a destinațiilor atractive. Astfel, o anchetă a Organizației Internaționale pentru Migrație la nivelul mediului rural și al orașelor mici (sub 20 000 de locuitori) pune în evidență

la sfârșitul anului 2001 principalele destinații ale migrației românești și caracterul ei preponderent circulatoriu. Cele mai importante șase rute vizau: Italia, Spania, Germania, Ungaria, Iugoslavia și Turcia (Franța și Israelul defineau mai degrabă rute secundare).

Un eveniment important legat de problema migrației îl constituie obținerea dreptului de intrare liberă în Spațiul Schengen, începând cu 1 ianuarie 2002. În perioada respectivă statul român își intensifică și eforturile orientate în direcția schimburilor contractuale de forță de muncă; sunt semnate acorduri bilaterale cu diverse țări, iar efortul de reglementare a ieșirilor pentru muncă este concomitent cu unul de construcție instituțională - în anul 2002 este înființat Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă în cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale.

Tipurilor de migrație. În România după 1989 s-au manifestat următoarele tipuri de migrație (Constantinescu, M., 2006):

- Migrația etnică a germanilor, maghiarilor și evreilor către statele-națiune a dominat primii ani de după 1989. Plecărilor legale, definitive în bună parte, s-au derulat în cadrul unor politici active de încurajare a migrației din partea statelor de destinație (Germania, Ungaria, Israel);
- Deplasările repetate, pe perioade scurte pentru comerț în țările apropiate (fosta Iugoslavie, Polonia, Turcia, Ungaria, Republica Moldova). Redusă astăzi mai degrabă la fome specifice zonelor din vecinătatea granițelor, „migrația cu valiza” a antrenat la începutul anilor '90 sute de mii de români;
- Migrație clandestină pentru munca numită în perioada de început migrație de oportunitate (pentru că deplasările de acest gen se bazează în primul rând pe speculație și inventivitate în convertirea unor circumstanțe nefavorabile sau neutre în situații favorabile care să permită realizarea unui proiect de migrație acolo unde, legal, el nu era posibil);
- Migrația definitivă către state tradițional de emigrație apare în mod firesc în ansamblul deplasărilor de început și continuă pe parcursul celor 15 ani. Canada, Statele Unite ale Americii Australia, Noua Zeelandă nu sunt destinații care atrag un număr ridicat de indivizi, însă sunt semnificative sub aspectul tipului de deplasare. Plecărilor de acest tip răspund unor criterii de selecție concepute în conformitate cu evaluarea necesităților țărilor-destinație. Sunt plecări legale, de regulă definitive ca intenție (și tocmai de aceea pot fi plecări ale tuturor membrilor familiei) care beneficiază de scheme de suport, în funcție de importanța atașată imigrării în momentul respectiv în țara de destinație;

- Migrația pe baza unui contract de muncă se caracterizează prin legalitatea ieșirii din țară și a șederii pe perioada contractului de muncă. Deplasările sunt, în general, asociate cu sancțiuni în cazul abaterii de la termenii contractului (în special a depășirii perioadei stabilite de contract), implică un grad ridicat de siguranță legată de condițiile de viață pe perioada petrecută în străinătate (specificarea condițiilor de cazare, a salariului, a numărului de ore de muncă etc.) și presupun o selecție ridicată în raport cu vârsta, ocupația și nivelul de pregătire profesională. Deplasările sunt, în această situație, reflexia necesităților definite oficial pe piața forței de muncă din țara de destinație care pot fi: slujbe în segmentul secundar al pieței forței de muncă (construcții, agricultură, menaj, servicii de îngrijire a bătrânilor/copiilor, munci cu caracter sezonier etc.) și slujbe în segmentul primar al pieței forței de muncă: sectoarele economice de vârf, cu o dinamică accentuată, pentru persoane supracalificate (în special IT, telecomunicații);

Plecările prin intermediul contractului de muncă pot fi: mediate de stat (Germania, Spania), plecările mediate de firme de intermediere care asigură contracte de muncă în străinătate (Israel) și individuale pe baza unui contract de muncă, fără o formă legală de intermediere (mediatorii pot fi clandestini sau migrantul își asigură singur plecarea în virtutea contactului pe care îl are în viitoarea țară de destinație).

- Migrația pentru studii este un tip de deplasare specific spațiului românesc imediat după 1989. Este o migrație legală, care vizează indivizii implicați în niveluri superioare de educație și se bazează deopotrivă pe stimulente ale țării de origine și ale țării de destinație (statele dezvoltate ale Europei sau Americii de Nord).

Efectele migrației. Realitatea a demonstrat că fenomenul migrației externe a avut implicații sociale:

- pozitive pentru emigranții din România (găsirea unui loc de muncă, obținerea unor venituri înalte pentru sute de mii de români plecați la lucru în străinătate) cât și pentru activitățile socio-economice deficitare în forță de muncă în țările în care se emigrează;
- negative pentru România (depopularea unor localități și zone, decalajul între sexe, pierderea unor specialiști și a unei părți a forței de muncă tinere) și pentru țările de destinație (exportul de infraționalitate, practicarea cerșetoriei, a prostituției, a crimei organizate ș.a., care au generat repatrieri obligatorii ale autorilor și au compromis ori întinat imaginea României în lume).

În deceniul 1991-2000, România a înregistrat o scădere permanentă a populației sale, din cauza emigrării definitive: circa 40 de mii de persoane în medie anual au părăsit țara, numărul total al acestora ridicându-se, după anumite aprecieri, la circa 400 de mii în decursul ultimului deceniu al secolului al XX-lea. În același interval de timp, au plecat pentru a munci în alte țări circa 200 mii persoane din mediul rural. Sărăcia, șomajul și nivelul de trai foarte scăzut au constituit principalii factori care au alimentat fluxul migrației externe a populației din țara noastră. Germania, Canada și S.U.A. au absorbit cea mai mare parte a celor plecați definitiv din țară. Alte țări în care și-au stabilit domiciliul cei plecați sunt Italia, Franța, Spania, Israel, Austria, Suedia, Ungaria, Grecia, unii dintre ei ajungând până în îndepărtata Australie ori Noua Zeelandă. În general, sensul de emigrație definitivă a fost spre statele dezvoltate economic din emisfera nordică și, cu precădere, către cele de pe continentul european.

Majoritatea celor antrenați în mișcarea migratorie definitivă din România provin din mediul urban, cu deosebire din orașele afectate pregnant de consecințele economico-sociale ale tranziției la economia de piață. În general, locuitorii satelor care s-au deplasat în străinătate s-au întors în țară, fiind principalii agenți ai migrației temporare.

Migrația definitivă a avut ca efect, la nivelul societății globale, *scăderea populației totale și pierderea unui important volum de forță de muncă, inclusiv înalt calificată*. Scăderea substanțială a numărului populației se datorează procesului de emigrație definitivă și unor evoluții demografice negative cum ar fi: scăderea natalității, a fertilității etc. (comparativ cu datele recensământului din ianuarie 1992, populația stabilă a României a scăzut cu 4,2%, adică cu 1.111.854 locuitori; dacă în anul 1992 erau 22.810.035 persoane, după zece ani, în anul 2002, s-au înregistrat 21.852.600 persoane) (Otovescu, D. 2005).

Un alt aspect interesant legat de efectele migrației internaționale asupra forței de muncă vine din selectivitatea fenomenului. Indiferent de tipul de migrație, tinerii sunt, cu predilecție, cei care se implică în deplasări internaționale. Oferta pentru slujbele care presupun o calificare înaltă, în domenii cu o dinamică accentuată fac obiectul analize complexe privind migrația internațională. Alături de migrația pentru studii, există migrația creierelor care este o migrație difuză, cu un număr mare de destinații, bazată pe necesitățile crescute și capacitatea de a atrage specialiști a economiilor dezvoltate. Resursele individuale (capitalul uman) ale migranților joacă un rol fundamental, iar indivizii beneficiază de sprijin în inserția lor în societatea de primire. Din punctul de vedere al țărilor de origine, plecările de acest tip sunt o pierdere. Integrarea pe o piață de muncă străină face ca de investiția în educația de lungă durată a acestor indivizi să nu

beneficieze statul de origine (cel care plătește o parte sau întreaga școlarizare), ci statul de destinație. Pe termen lung, plecările de acest tip afectează tocmai capacitatea de dezvoltare a societății de origine, lipsind-o de o parte din indivizii săi cei mai capabili (Constantinescu, M., 2005).

Unul din cele mai analizate și mediatizate efecte ale migrației din România îl constituie cel al banilor trimiși de emigranți din străinătate. Semnificația pozitivă sau negativă a acestor resurse financiare este dependentă de contextul economic al țării de origine. Orientarea resurselor financiare furnizate de migrație către activități generatoare de venit pare a fi mai degrabă rezultatul unei a doua „etape” - în investiție, iar asocierea banilor veniți din migrație cu consumul este, în general evaluată negativ pe termen lung.

Alături de efectele asupra pieței forței de muncă și cele ale banilor trimiși din străinătate, migrația are efecte complexe, poate cele mai “dureroase”, asupra structurii, dinamicii, funcționalității familiei în general și minorilor, în special. Fenomenul migrației s-a extins mult în ultimii 16 ani, iar motivul plecării este în principal câștigul financiar care nu poate fi obținut de familie în țară, problemă care este foarte bine cunoscută de copii. Este adevărat că ... “românii pleacă, părăsesc țara, caută o porțiță pentru a se scutura de sărăcie, necazurile și neliniștea de acasă... fug în locuri unde se căsătoresc în altă limbă, unde oamenii se roagă altfel, unde de multe ori scapă ca prin urechile acului ascunzându-se și sfidând legile locului”. Dar ce lasă ei în urmă? De multe ori tot ce au mai scump ... **copii și părinții** și aici apare adevărata problemă – cine va răspunde la întrebările generate de noul tip de relație nepoți – bunici sau poate ale copiilor rămași în grija “nimănu”. Cercetarea efectelor migrației internaționale asupra minorilor rămași în România a evidențiat o serie de aspecte specifice, cum ar fi (Irimescu, G., 2006):

- părinții care se hotărăsc să plece la muncă în străinătate formează familii tinere cu doi sau trei copii, în general organizate;
- sunt frecvente situațiile în care amândoi părinții se hotărăsc să plece lăsând copii în grija altor persoane;
- separarea copiilor de unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate pe o perioadă prelungită de timp generează sentimentul de abandon cu repercusiuni asupra personalității;
- principalele probleme ale acestor copii identificate în mediul școlar se referă la modul de relaționare cu colegii și, în special, la modul de împlinire a cerințelor didactice.

Pentru prevenirea disfuncționalităților complexe generate de emigrația părinților, Ordinul nr. 219 din 15.06.2006 menționează activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a

copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate:

- Serviciile publice de asistență socială organizate la nivelul municipiilor și orașelor, denumite în continuare SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, precum și direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București vor *identifica* cazurile de copii ai căror părinți se află la muncă în străinătate;
- Ordinul se aplică copilului lipsit de grija ambilor părinți în situația în care aceștia sunt plecați la muncă în străinătate, părintelui în cazul familiilor monoparentale, precum și copilul lipsit de grija părintelui care, prin hotărâre judecătorească, are obligația creșterii și educării acestuia;
- SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul, precum și direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București trebuie să întocmească un raport de evaluare inițială (REI) pentru fiecare copil identificat;
- În situația în care din REI rezultă faptul că acel copil se află în situație de risc, SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul, precum și direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București întocmesc planul de servicii, în vederea prevenirii separării copilului de familia sa;
- În situația în care REI recomandă consilierea familiei/persoanei la care se află copilul în întreținere și îngrijire și oferirea de servicii de suport, la propunerea asistentului social sau a persoanei cu atribuții de asistență socială care a instrumentat cazul, în planul de servicii se va decide cu privire la serviciile de suport pe care comunitatea le poate oferi;
- În cazul în care apreciază că există motive temeinice de natură să primejduiască dezvoltarea fizică, psihică, intelectuală sau morală a copilului, SPAS și persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul vor sesiza imediat direcția generală de asistență socială și protecția copilului cu privire la identificarea cazului, în vederea instituirii unei măsuri de protecție specială asupra copilului;

- Pentru copiii pentru care au fost întocmite REI, SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul, precum și direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București au obligația reevaluării situației acestora la fiecare 3 luni;
- Dispozițiile ordinului se aplică și în situația copiilor ai căror părinți notifică SPAS, persoanelor cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, precum și direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București intenția de a pleca la muncă în străinătate;
- SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul, precum și direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București au obligația asigurării unor acțiuni de informare la nivelul comunității în ceea ce privește posibilitățile legale de care pot dispune părinții care pleacă la muncă în străinătate, în vederea asigurării protecției fizice și juridice a copiilor care urmează să rămână în țară;
- Cetățenii români care au copii minori în îngrijire și doresc obținerea unui contract de muncă în străinătate au obligația de a notifica SPAS/primăriei de domiciliu intenția de a pleca la muncă în străinătate, precum și nominalizarea persoanei în întreținerea și îngrijirea căreia vor rămâne copiii.

ANEXA Nr. 1

SITUAȚIA

centralizatoare a cazurilor de copii cu părinți plecați la muncă în străinătate

Către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului

Nr. de familii în care părinții sunt la muncă în străinătate	Număr de copii din familii cu părinți plecați la muncă în străinătate (grupa de vârstă)		Număr de copii aflați în îngrijirea rudelor până la gradul II (bunic), fără măsură de protecție	din care: număr de copii care frecventează școala / gradinița	Număr de copii aflați în îngrijirea rudelor până la gradul IV (frați, mătuși, unchi), fără măsură de protecție	din care: număr de copii care frecventează școala / gradinița	Număr de copii aflați în îngrijirea altor familii / persoane fără măsură de protecție		din care: număr de copii care frecventează școala / gradinița	Număr de copii înscrși la medicul de familie
	0-2 ani	2-7 ani								
	0-2 ani									
	2-7 ani									
	7-14 ani									
	14-18 ani									
	TOTAL A		TOTAL B							

Număr de cazuri referite direcției generale de asistență socială și protecția copilului = Total B

Număr total de cazuri = Total A+Total B

42

Support de curs adresat participanților la proiectul «*IRREGULAR MIGRATION AND TRAFFIKING IN UNACCOMPANIED MINORS: URGENT MEASURES FOR MINORS IN SITUATIONS OF EXTREME VULNERABILITY*»/Migratia si traficul minorilor neinsotiti: măsuri urgente pentru minorii aflați in situație de vulnerabilitate extremă », componenta, **Migrația și Efectele ei în Plan Familial**

DECLARAȚIE

nr. din

Subsemnatul/Subsemnata, domiciliat/domiciliată în localitatea, str. nr., bl., sc., et., ap., județul/sectorul, telefon, actul de identitate, seria nr., CNP, vă aduc la cunoștință intenția mea de a pleca la muncă în străinătate.

Declar pe propria răspundere că am/nu am copii minori în întreținere.

Menționez că pe perioada în care voi fi plecat/plecată la muncă în străinătate copilul/copiii meu/mei (numele, prenumele, data nașterii)

.....
.....
.....

va/vor fi lasat/lăsați în întreținerea și îngrijirea doamnei/domnului, (gradul de rudenie) domiciliat/domiciliată în localitatea, actul de identitate seria nr., CNP

Declarant,

.....

Asistent social,

.....

Serviciul Public de Asistență Socială/Primăria

DOVADĂ

nr. din

Se certifică prin prezenta că doamna/domnul, cu domiciliul în localitatea, str. nr., bl., sc., et., ap., județul/sectorul, telefon, actul de identitate seria nr., având în întreținere copii minori, a notificat serviciului public de asistență socială/primăriei în raza căruia/căreia își are domiciliul intenția de a pleca cu contract de muncă în străinătate.

Eliberăm prezenta în vederea completării dosarului conform dispozițiilor Hotărârii Guvernului nr. 683/2006 pentru completarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 156/2000 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 384/2001.

Director/Primar,

.....

BIBLIOGRAFIE

Constantinescu, M. - *Efecte ale migrației internaționale asupra dezvoltării sociale. Cazul României* în vol. *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, coord. Cătălin Zamfir, Laura Stoica, Editura Polirom, Iași, 2006.

Irimescu, G. - *Singur acasă*, Asociația Alternative Sociale, Iași, 2006.

Otovescu, D. - *Caracteristici sociale ale emigrației din România* în vol. *România socială – drumul schimbării și al integrării europene* coord. Petru Iluț, Laura Nistor, Traian Rotariu, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2005.

Rotariu, T. - *Migrația, Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993.

*** Ordinul 219 din 15.06.2006 publicat în M.O., Partea I nr.544 din 23.06.2006

IMPORTANȚA REDISTRIBUIRII ROLURILOR ÎN FAMILIILE DE MIGRANȚI

PREP. DRD. ADRIAN LUPU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA“, IAȘI

Precizări generale în legătură cu societatea românească în contextul migrației externe au fost făcute cu o salutară claritate și un grad de cuprindere exemplar de diverse instanțe academice astfel încât considerăm o reluare în acest articol, fie inutilă, fie redundantă. Din diverse motive (în special politice) sunt scoase în evidență efectele pozitive ale fenomenului. Efectele negative ale fenomenului au o importanță deosebită mai ales la nivelul „instituțiilor“ structurale care asigură funcționalitatea normală a societății, iar articolul invită la o problematizare asupra posibilităților de [re]-construcție a sistemului familial în noul context.

Cuvinte cheie: familie, migrație, socializare, rol, așteptări de rol, supraîncărcare de rol, copil, funcție, disfuncție etc.

Efectele redistribuirii rolurilor la nivelul sistemului familial

Funcționalitatea optimă a sistemului familial este asigurată prin distribuirea și exercitarea corespunzătoare a rolurilor specifice la nivelul familiei. Confruntată cu fenomenul migrației, familia suferă schimbări structurale și întâmpină dificultăți deoarece trebuie să asigure îndeplinirea aceluiași set de nevoi, dar într-un context fundamental modificat. Prin plecarea la muncă în străinătate, de exemplu, a unui membru al familiei se produce un dezechilibru la nivelul sistemului familial în planul exercitării rolurilor, iar disfuncția trebuie rezolvată printr-o redistribuție a sarcinilor specifice. Dacă plecarea unui membru al familiei aduce un plus în zona satisfacerii necesităților primare (hrană, îmbrăcăminte, condiții de locuire mai bune etc.) există posibilitatea unei pierderi în zona satisfacerii necesităților de ordin afectiv, iar, în acest caz, membrii sistemului familial cei mai afectați sunt copiii. Disfuncțiile la acest nivel nu vizează doar planul afectiv și pot fi identificate printr-o analiza a procesului de socializare (cu ambele dimensiuni *primară* și *secundară*), atât în mediul intra-familial, cât și în cel extra-familial.

Carențele în planul socializării datorate unei redistribuții incorecte a rolurilor în mediul familial au efecte și la nivelul interacțiunilor individului cu alte instanțe socializatoare.

În stabilirea parametrilor analizei modului de distribuire a rolurilor în familia de migranți sunt importante următoarele aspecte:

I. Aspecte generale

Familia reprezintă instituția socială primară și îndeplinește următoarele funcții esențiale:

1. joacă un rol central în asigurarea condițiilor existenței și dezvoltării individului pe tot parcursul vieții;
2. satisface nevoile individului în plan afectiv;
3. reprezintă spațiul primar pentru desfășurarea procesului de socializare;
4. contribuie la construcția identității individului;
5. asigură cadrul necesar transmiterii valorilor și cunoștințelor de la o generație la alta în vederea integrării funcționale a individului în societate.

Familia nu trebuie înțeleasă, conceptual vorbind, numai ca unitate structurală, ci și ca sumă a relațiilor inter-individuale care, fie îl potențează pe individ în construcția și/sau activarea unor posibile rețele sociale, fie îl plasează într-un cadru constituit dintr-un set complex de combinații cu caracter economic, social, cultural și politic (Landolt și Da, 2005: 625), care relevă, în fapt, modul de organizare și caracterul tipului de familie.

II. Aspecte specifice

Normele sociale generale sau contextualizate, statusul indivizilor, genul și structura generațională contribuie, de asemenea, la înțelegerea tipului de relații și practicilor în cadrul familiei. Astfel, familia trebuie privită ca un set de relații sociale ierarhice la nivelul cărora apar tensiuni, conflicte și multiple dezacorduri în stabilirea priorităților, a modului de manifestare a autorității și alocarea resurselor, în stabilirea strategiilor ideale și distribuția sarcinilor specifice (Rajman, Schammah-Gesser și Kemp, 2005: 628).

Este important ca analiza să fie centrată pe membrii cei mai afectați de fenomen – copiii rămași singuri acasă – ținându-se cont de următoarele aspecte specifice:

1. **Tipul de familie** – stabilirea tipului de familie contribuie atât la precizarea unor aspecte esențiale în analiza redistribuirii rolurilor în familiile de migranți, cât și la posibilitatea intuirii și stabilirii unor strategii de intervenție ulterioare.

În funcție de dimensiunea și structura familiei identificăm: (a) familia extinsă, care cuprinde mai multe generații (bunici, părinți, copii etc.) și (b) familia nucleară, care include doar soțul, soția și copiii. Familia nucleară mai poate fi denumită și familie restrânsă sau familie conjugală.

Un alt aspect important în stabilirea tipului de familie îl reprezintă modul de exercitare a autorității, iar în acest sens distingem: (a) familii patriarhale, în care „figura tatălui“ reprezintă elementul central al autorității, (b) familii matriarhale, caracterizate prin moduri de exercitare a autorității specifice și (c) familii cu raporturi egalitare, în care autoritatea este distribuită într-un mod aparent unitar. Exercițarea autorității (în diversele sale forme) la nivelul sistemului familial reprezintă un element esențial percepția și învățarea rolurilor specifice și în transmiterea normelor și valorilor sociale.

Analiza efectelor fenomenului migraționist reclamă, la modul imperativ, prezentarea unor tipuri speciale de familie, în completarea celor amintite mai sus: (a) familia monoparentală, caracterizată prin absența unui membru al familiei și (b) uniunea consensuală sau „concubinajul“. Ambele comporta tipuri de probleme specifice privind modalitățile de exercitare și redistribuire a rolurilor în contextul absenței unui(unor) membru(membri). Comparativ cu familia legal constituită, familia monoparentală este caracterizată de prezența multiplelor dificultăți în îndeplinirea funcțiilor unui sistem familial. În cazul în care familia monoparentală este afectată de fenomenul migrației, efectele asupra copilului/copiilor sunt mult mai grave la nivelul redistribuirii rolurilor decât în cazul familiilor legal constituite sau chiar al modalităților numite „uniune consensuală“. Cercetările arată (Irimescu și Lupu, 2006: 7) că regăsim familii monoparentale afectate de fenomen în proporție de 18,90% în mediul urban și 14,80% în mediul rural.

2. Mediul de rezidență al sistemului familial – urban sau rural – reprezintă un element esențial, fie în analiza redistribuirii corecte și eficiente a rolurilor, fie în conceperea unui plan coerent de intervenție în cazul familiilor de migrați. Atunci când vorbim de mediul rural există tendința de a face referire directă la familia tradițională caracterizată de legături puternice și, implicit, de posibilitatea realizării unei substituții eficiente a rolurilor, însă, dincolo de aparențe, 53,70% dintre copiii singuri acasă sunt lăsați în grija altor rude decât bunicii (Irimescu și Lupu, 2006: 11). Efectele negative sunt și mai pronunțate atunci când ne gândim la lipsa sau imposibilitatea funcționării unor servicii specializate într-o astfel de problematică în mediul rural. De asemenea, și în mediul urban se înregistrează un procent ridicat de copii lăsați în grija

altor rude decât bunicii, însă resursele pentru intervenții profesionale specializate sunt incomparabil mai mari.

3. Gradul de afectare a structurii familiei de migranți după producerea fenomenului

– oferă o imagine clară a difunțiilor legate de redistribuția rolurilor la nivelul sistemului familial. În funcție de tipul de familie identificăm modalități de afectare specifice. La nivelul familiei legal constituite structura este afectată prin plecarea mamei. Astfel, în mediul urban fenomenul este prezent în proporție de 47,90%, iar în mediul rural 70,40%. În ceea ce privește absența tatălui înregistrăm în mediul urban 29,10%, iar în mediul rural 22,20%. Absența ambilor părinți a fost înregistrată în proporții asemănătoare, atât în mediul urban, cât și în mediul rural (Irimescu și Lupu, 2006: 5). Procentele prezentate mai sus oferă o imagine sintetică atât a manifestării gradului de afectare la nivelul sistemului familial, cât și a setului de roluri care urmează a fi substituit.

4. Numărul și vârsta membrilor din sistemul familial – în ceea ce privește numărul membrilor din familia de migranți putem afirma că dificultățile la nivelul îndeplinirii funcțiilor esențiale ale sistemului familial sunt mult mai mare în familiile cu mulți copii. De multe ori părintele plecat la muncă în străinătate nu poate asigura un venit corespunzător satisfacerii nevoilor primare. Din aceste punct de vedere situația este mult mai gravă atunci când părintele rămas acasă nu lucrează. Efectul cel mai pronunțat apare la primul născut din familie, manifestându-se printr-o supraîncărcare de rol. În situația în care este plecată mama la muncă în străinătate, iar primul născut este de sex feminin, aceasta ajunge să preia toate sarcinile mamei. Efecte negative cu caracter pronunțat sunt manifeste și în cazul copiilor de vârstă mică, aceștia având nevoi specifice vârstei: afectivitate, îngrijire supraveghere etc. Lipsa părintelui/părinților produce efectul cel mai mare în planul afectivității. De asemenea, în funcție de tipul de familie și de vârsta membrului/membrilor rămași acasă situația comportă dimensiuni specifice. Cercetările noastre arată că procente semnificative se înregistrează în cazul familiilor cu vârsta în intervalul 25 – 45 de ani, atât în mediul urban (75,70%), cât și în mediul rural (77,80%) (Irimescu și Lupu, 2006: 6). Continuând exemplul prezentat mai sus, atât în cazul familiei de tip tradițional, cât și în cazul familiei monoparentale, la primul născut de sex feminin se înregistrează un stres mult mai mare datorat supraîncărcării de rol.

5. Durata absenței membrului/membrilor din cadrul sistemului familial – este important ca acest aspect să nu fie redus doar la un interval de timp întrucât este limitată, atât posibilitatea de identificare corespunzătoare a efectelor modului de redistribuire a rolurilor, cât și

posibilitatea conceperii unui plan coerent și eficient de intervenție. În fapt, durata absenței trebuie tratată ca un proces care comportă trei faze posibile: *anticiparea*, *separarea* și *reunificarea* (Rotter și Boveja, 1999: 379).

<i>anticiparea</i>	<i>separarea</i>	<i>reunificarea</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● Efecte la nivelul bugetului familiei datorate pregătirii plecării ● Efecte la nivel psiho-afectiv ● Efecte la nivelul redistribuirii rolurilor în cadrul sistemului familial 	<ul style="list-style-type: none"> ● satisfacerea nevoilor primare (hrană, îmbrăcăminte, îmbunătățirea condițiilor de locuire etc.); ● satisfacerea nevoilor de dezvoltare (intelectuală, socială etc.); ● posibilități de economisire ● posibilitatea acomodării/neacomodării în funcție de durata absenței (depresie, ură, anxietate, interiorizare etc.) ● tipul și cantitatea sarcinilor redistribuite; ● posibilitatea acomodării/neacomodării în cazul supraîncărcării de rol în funcție de durata absenței; 	<ul style="list-style-type: none"> ● reunificarea trebuie privită sub semnul probabilității; aceasta poate fi definitivă, temporară sau imposibilă, generând efecte diferite din punct de vedere economic, psihologic și social;

Fig.1. *Posibilități la nivelul analizei duratei absenței membrului/membrilor din cadrul sistemului familial*

În ceea ce privește separarea pentru populația din județul Iași am identificat pentru intervalele (1 – 6 luni) și (6 luni – 1 an) diferențe semnificative în funcție de mediul de rezidență al familiei. Procentele cele mai ridicate pentru ambele intervale de timp sunt înregistrate în mediul rural, iar acest fapt corelat cu lipsa serviciilor profesionalizate reclamă o atenție sporită în legătură cu efectele negative datorate redistribuirii rolurilor la nivelul sistemului familial.

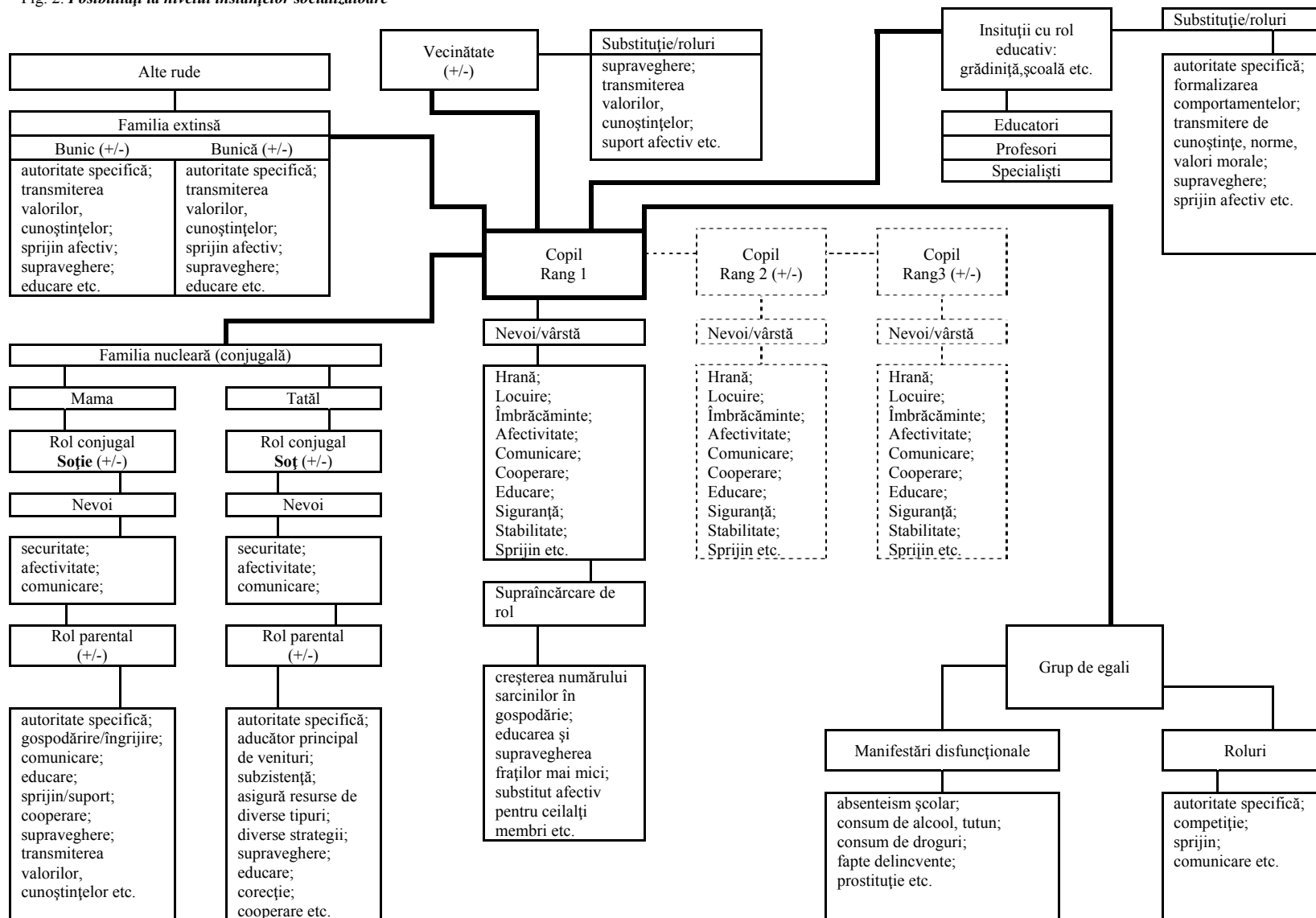
6. Modul de distribuire a rolurilor specifice înainte de producerea fenomenului – la nivelul sistemului familial identifică mai multe categorii de roluri a căror valențe specifice trebuie analizate în funcție de tipul de familie. La nivelul familiei nucleare identificăm, atât roluri conjugale (soț / soție), cât și roluri parentale (mamă / tată), iar fiecărui rol îi corespund așteptările de rol specifice. Rolurile conjugale sunt deosebit de importante întrucât fiecare partener reclamă anumite nevoi (dragoste, stabilitate, comunicare, securitate etc.), iar neîndeplinirea lor pot genera frustrări care trec dincolo de caracteristicile rolului conjugal, generând disfuncții în exercitarea rolului parental. Disfuncțiile la nivelul rolurilor conjugale pot merge până la destrămarea familiei.

Caracteristicile rolurilor sunt influențate de contextul extern mediului familial, de caracterul tradițional sau modern al familiei respective. Modul de înțelegere a familiei ca mediu de manifestare a relațiilor de putere reclamă distincții clare în ceea ce privește modul de exercitare a tipurilor de autoritate specifice. În funcție de tipul de familie și de gen tipurile de autoritate specifice redau „imaginea tatălui“ și „imaginea mamei“, imagini care sunt învățate și

internalizate de către ceilalți membri (copiii) în cadrul procesului de socializare. În familia tradițională autoritatea centrală era tatăl considerat și principalul aducător de venituri, în timp ce mama, responsabilă cu problemele legate de gospodărie și îngrijirea copiilor, exercita un tip specific de autoritate. Feminizarea forței de muncă a dus la modificarea raporturilor de putere la nivelul familiei. Un caz aparte îl reprezintă familia monoparentală întrucât una dintre „imaginile” fundamentale ale familiei, fie lipsește, fie este incomplet sau incorect construită. Este foarte important cine lipsește din cadrul familial și cine (și cum) acoperă lipsa. Atunci când lipsește tatăl pot apărea renegocieri în cadrul relațiilor de putere care orientează copilul către un comportament deviant. În general efectele sunt mai evidente, atât la nivelul familiei, cât și în exterior. Un comportament aberant în interacțiunea cu vecinătatea, rezultate școlare slabe și creșterea absenteismului școlar sau asocierea la grupuri deviante sunt câteva dintre efectele curențelor în exercițiul autorității. În cazul familiei lărgite transferul de autoritate poate fi făcut către ceilalți membri însă eficiența exercitării este pusă sub semnul întrebării.

Absența mamei poate genera efecte (a) în zona activităților specifice gospodăriei, (b) în îngrijirea copiilor și (c) în asigurarea suportului afectiv. În ceea ce privește activitățile din gospodărie, substituția rolului specific este realizată, fie de tată, fie de primul născut de sex feminin, dacă vârsta îi permite acest lucru, iar acest fapt are ca efect o supraîncărcare de rol. În cazul în care există frați mai mici, supraîncărcarea conține și activități specifice îngrijirii și suportului afectiv. În acest caz dimensiunile fenomenului sunt variabile în funcție de tipul de familie, situația cea mai rezonabilă fiind rezolvată în familii extinse prin preluarea rolurilor de către alți membri, iar situația cea mai dificilă înregistrându-se în familiile monoparentale. Intervenția specializată este mai mult decât necesară în aceste cazuri. Menționăm faptul că potrivit cercetărilor noastre 18,90% dintre copiii rămași singuri acasă provin din familii monoparentale din mediul urban, iar 14,80% provin din familii monoparentale din mediul rural (Irimescu și Lupu, 2006: 7). Lipsa comunicării, a activităților care presupun cooperarea, sarcini multiple nespecifice vârstei etc. pot duce la disfuncții severe în construcția identității individului cu posibilitatea reproducerii eventualităților negative atunci când individul va fi în punctul de a întemeia o familie. Efectele în acest context sunt ușor de anticipat. Figura 2 oferă un punct de vedere în legătură cu posibilitățile modului de redistribuire a rolurilor, atât la nivel intra-familial, cât și la nivelul extra-familial, accentuând multitudinea situațiilor și complexitatea problematicii.

Fig. 2. *Posibilități la nivelul instanțelor socializatoare*

7. Statutul ocupațional și nivelul de instruire a părinților/părintelui/tutorelui – reprezintă aspecte importante în (a) adaptarea la noul context familial, (b) gândirea strategiilor pentru rezolvarea problemelor, (c) modul de gestionare a resurselor și a timpului petrecut cu copilul/copiii. Un grad de instruire ridicat al părintelui poate contribui la gestionarea eficientă a situației, însă acest lucru nu reprezintă o condiție necesară. De asemenea, este important dacă părintele are un loc de muncă astfel remunerat încât să-i permită asigurarea nevoilor primare și de dezvoltare pentru copil/copiii. Veniturile mici sau un loc de muncă care presupune investirea unui timp mai mare fac dificilă gestionarea situației. Aceste aspecte trebuie corelate, de asemenea, cu tipul de familie, mediul de rezidență, numărul și vârsta copiilor etc.

8. Eventualitatea existenței (sau posibilitatea de activare a ...) unei rețele de suport la nivelul familiei lărgite sau la nivel comunitar – reprezintă un element important în rezolvarea problemelor pe care le reclamă redistribuirea rolurilor în familiile de migranți întrucât imaginea sau „situarea în rețea“ a relațiilor dintre oameni (Miftode, 1999: 148) permite conceperea unei strategii în vederea alocării resurselor materiale pentru rezolvarea problemelor, atât pentru membrii sistemului familial, cât și (mai ales) pentru o intervenție profesională specializată.

BIBLIOGRAFIE

1. Irimescu Gabriela., Lupu Adrian., *Singur Acasă!*, Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate, în cadrul proiectului *Home Alone*, administrat de Asociația „Alternative Sociale“, Iași;

2. Patricia Landolt, Wei Wei Da, *The Spatially Ruptured Practices of Migrant Families: A Comparison of Immigrants from El Salvador and the People's Republic of China*, în *Current Sociology*, July 2005, Vol. 53(4), Sage Publications;

3. Miftode Vasile, *Fundamente ale Asistenței Sociale*, Editura Eminescu, București, 1999;

4. Stănculescu Elisabeta, *Sociologia Educației Familiale*, Vol. I, Editura Polirom, Iași, 2002;

5. Rebeca Raijman, Silvina Schammah-Gesser, Adriana Kemp, *International Migration, Domestic Work, And Care Work. Undocumented Latina Migrants in Israel*, în *Gender&Society*, Vol. 17, No. 5, October 2003, Sage Publications;

6. Joseph C. Rotter, Marsha E. Boveja, *Counseling Military Families*, în *The Family Journal*, Vol. 7 No.4, October 1999.

CADRUL LEGISLATIV PRIVIND PROBLEMATICA COPIILOR CARE SUNT LIPSIȚI DE ÎNGRIJIREA PĂRINȚILOR PE PERIOADA ÎN CARE ACEȘTIA SE AFLĂ LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE

PSIHOLOG CĂTĂLIN LUCA
DIRECTOR EXECUTIV
ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE

Protecția copilului prin Ordinul 219 din 15 iunie 2006¹².

Acest ordin este emis de secretarul de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și stabilește în art.1, alin.1, instituțiile cu atribuții de identificare a cazurilor de copii lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate.

Instituțiile cu aceste atribuții sunt:

- serviciile publice de asistență socială de la nivelul municipiilor și orașelor, denumite SPAS;
- persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale;
- direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București.

Termenul de identificare a copiilor lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate, la nivelul fiecărui oraș, sector din municipiul București și comună este de trei luni de la data publicării ordinului, adică la data de 23 septembrie 2006 fiecare dintre aceste instituții ar fi trebuit să aibă o evidență precisă asupra numărului de copii din comunitatea unde există aceste instituții.

Aliniatul 2 al aceluiași articol precizează că identificarea de către persoanele desemnate din instituțiile menționate se va face permanent pentru toate cazurile de copii din comunitate în care activează a căror părinți se află la muncă în străinătate.

¹² Ordinul nr. 219 din 15 iunie 2006 privind activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate, publicat în M. Of. nr. 544 din 23 iunie 2006.

Articolul 2 clarifică care dintre copiii a căror părinți se află la muncă în străinătate vor fi identificați stabilind o serie de criterii și anume:

- copilul lipsit de îngrijirea ambilor părinți în situația în care aceștia sunt plecați la muncă în străinătate;
- copilul aflat în îngrijirea unui singur părinte, în cazul familiilor monoparentale,
- copilului al cărui părinte prin hotărâre judecătorească, are obligația creșterii și educării acestuia.

Atribuțiile instituțiilor enunțate mai sus sunt stabilite în următoarele articole: art.3; art. 4. alin. 1, 2; art. 5; art. 6; art.7, alin.1 și 2; art.8; art.9; art.10 și art. 11 ale Ordinului 219 din 15 iunie 2006 astfel:

- vor întocmi un raport de evaluare inițială (REI) pentru fiecare copil identificat în una din situațiile prevăzute la art.1;
- în situația în care din REI rezultă faptul că acel copil se află în situații de risc se întocmește planul de servicii în vederea prevenirii separării copilului de familia sa;
- planul de servicii întocmit de asistentul social sau persoana cu atribuții de asistență socială va conține obligatoriu modalitățile de menținere a relațiilor personale ale copilului cu părinții, precum și tipul de consiliere psihologică de care va beneficia copilul;
- în situația în care REI recomandă consilierea familiei/persoanei la care se află copilul în întreținere și îngrijire și oferirea de servicii de suport, la propunerea asistentului social sau a persoanei cu atribuții de asistență socială care a instrumentat cazul, în planul de servicii se va decide serviciile de suport pe care comunitatea le poate oferi;
- în situația în care SPAS și persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul apreciază că există motive temeinice de natură să primejduiască dezvoltarea fizică, psihică, intelectuală sau morală a copilului lipsit de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia sunt la muncă în străinătate, vor sesiza imediat direcția generală de asistență socială și protecția copilului (DGASPC) din județul respectiv cu privire la identificarea cazului, în vederea instituirii unei măsuri de protecție specială a copilului;

- au obligația reevaluării situației la fiecare trei luni a copiilor lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care sunt plecați la muncă în străinătate și pentru care au fost întocmite REI;
- până la data de 15 ale lunii care urmează după încheierea unui semestru, SPAS, respectiv persoana cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, va transmite direcției generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul județului situația centralizată pe plan local a cazurilor de copii cu părinți plecați la muncă în străinătate cât și situația copiilor a căror părinți notifică instituțiile enumerate intenția de a pleca la muncă în străinătate. Modelul de raportare este prevăzut în anexa nr.1 a ordinului menționat.
- au obligația asigurării unor acțiuni de informare la nivelul comunității în ceea ce privește posibilitățile legale de care pot dispune părinții care pleacă la muncă în străinătate, în vederea asigurării protecției fizice și juridice a copiilor care urmează să rămână în țară;
- au obligația de a primi notificări (declarații) după modelul din anexa 2 , de la cetățenii români care au copii minori în îngrijire și doresc obținerea unui contract de muncă în străinătate în care este nominalizată persoana în întreținerea și grija căreia vor rămâne copiii;
- SPAS/primăria de domiciliu are obligația emiterii unei dovezi după modelul din Anexa III a ordinului menționat, pentru cetățenii români care au copii minori în îngrijire, doresc să obțină un contract de muncă în străinătate și au notificat instituția⁷.

Obligațiile părinților cetățeni români care au copii în îngrijire și care sunt sau intenționează să plece la muncă în străinătate:

- să colaboreze cu asistentul social sau cu persoana cu atribuții de asistență socială care instrumentează cazul copilului în vederea prevenirii separării copilului de familie;
- să notifice în funcție de domiciliu SPAS, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului

București, intenția de a pleca la muncă în străinătate, precum și să nominalizeze persoana în îngrijirea și întreținerea căreia vor rămâne copii;

- să se informeze la SPAS sau, după caz, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București cu privire la posibilitățile legale de care dispun în vederea asigurării protecției fizice și juridice a copiilor care urmează să rămână în țară;
- în situația solicitării de locuri de muncă în străinătate au obligația prezentării la agenției de ocupare a forței de muncă a unei dovezi emise de SPAS/primăria de domiciliu prin care se arată că au notificat instituția.

În toate acțiunile în ce privesc protecția copiilor lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate ar trebui să fie întreprinse în lumina articolului 6 din Legea 272/2004 care prevede principiile privind respectarea și garantarea drepturilor copilului coroborate cu articolele 152 și 159 din Codul Familiei.

Aspecte psihologice ale copilului lipsit de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia sunt plecați la muncă în străinătate

Din perspectiva Legii 272/2004, copiii a căror părinți se află la muncă în străinătate și care nu sunt lăsați în îngrijirea unui adult care să răspundă nevoilor de creștere și dezvoltare a copilului, acesta este un copil neglijat¹³.

Neglijarea se întâlnește în situația în care ambii părinți plecați la muncă în străinătate lasă copiii acasă în îngrijirea fratelui, a sorei mai mari sau unei alte persoane care nu-și îndeplinesc atribuțiile.

Practica arată că de cele mai multe ori persoana mai mare ca vârstă este o soră¹⁴. Aceasta nu are maturitatea și abilitățile necesare internalizate pentru a crește și educa copii și de cele mai multe ori se simte depășită de situație. Miller și Perrin (1999) spun că neglijarea generală este neacordarea de îngrijire adecvată în ceea ce privește alimentația, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală și supravegherea copilului.

¹³ Neglijarea copilului este omisiunea, voluntară sau involuntară a unei persoane care are responsabilitatea creșterii, îngrijirii sau educării copilului de a lua orice măsură subordonată acestei responsabilități, fapt care pune în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului. (Art. 89, alin. 2 Legea 272/2004).

Formele de neglijare a acestor copii sunt:

- Neglijarea alimentară (privarea de hrană, absența unor mai multe categorii de alimente esențiale creșterii, mese neregulate etc).
- Neglijarea vestimentară (haine nepotrivite pentru anotimp, haine prea mici sau prea mari, haine murdare).
- Neglijarea medicală (absența îngrijirilor necesare, omiterea vaccinărilor și a vizitelor de control, neaplicarea tratamentelor prescrise).
- Neglijarea educației (sub-stimulare, instabilitatea sistemului de pedepse și recompense, lipsa modelelor de învățare a curățeniei, a limbajului, lipsa de urmărire și supraveghere ca școlar).
- Neglijarea afectivă (lipsa atenției, a contactelor fizice, a semnelor de afecțiune și a cuvintelor de apreciere).

Consecințele neglijării acestor copii se pot observa atât în plan emoțional cât și în plan social:

- Atitudine de indferență sau timiditate. În momentele dificile cu care se confruntă copilul interpretează absența părinților ca o manifestare a indferenței acestora față de el și nevoile lui.
- Tulburări de atenție,
- Un prag prea scăzut sau prea ridicat în ceea ce privește toleranța la frustrare;
- Tulburări ale stimei de sine (sprapreciere sau subapreciere);
- Datorită lipsei de afecțiune copilul somatizează ușor (cefalee, grețuri, vărsături etc);
- Datorită sub-stimulării nu este dispus să facă eforturi cognitive la școală;
- Nu au aspirații pe termen lung (nu se pot proiecta în viitor) sau au aspirații nerealiste determinate de distorsiuni cognitive de genul: „ca să ai bani nu trebuie să înveți” , „când o să fiu mai mare o să plec și eu să muncesc în străinătate și pentru asta nu trebuie să ai carte” etc.
- Dificultăți de adaptare la noi situații. Datorită absenței bruște a părinților și lipsei unei consilieri psihologice adecvate cu privire la plecarea acestora pe

termen lung, copiii traversează o etapă de adaptare la noua situație numită în psihotraumatologie reacție de adaptare¹⁵.

- Datorită lipsei autorității părinților și ca o consecință a lipsei de aspirații pe termen lung apare absenteismul și abandonul școlar.
- Apariția comportamentelor predelinvente și aderarea acestora la grupuri delinvente este o modalitate de a suplini nevoile de apreciere, de atenție și afecțiune nesatisfăcute.
- Vulnerabilitate la abuzuri fizice, psihice, sexuale, exploatare prin muncă, trafic de persoane și prostituție. Agresorii sexuali, recrutorii sau traficanții de persoane, adulții sau copiii violenți, persoanele care exploatează copii prin muncă își aleg victimele din rândul copiilor neglijați.

Ordinul 219 din 15 iunie 2006 privind activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate la art. 4 alin. 2 prevede că planul de servicii pentru copil va conține în mod obligatoriu modalitățile de menținere a relațiilor personale ale copilului cu părinții precum și tipul de servicii de consiliere psihologică de care va beneficia copilul.

Indiferent dacă consilierea psihologică de care va beneficia copilul va fi realizată individual sau în grup următoarele abordări pot ajuta copilul să se adapteze și să traverseze perioada de singurătate:

Consilierea suportivă: prin intermediul abilităților de comunicare (sintetizarea, reflectarea, comunicarea non-verbală) și empatiei, consilierul poate susține copilul pentru a face față impactului pe care îl are asupra sa plecarea părinților la muncă în străinătate. Consilierii trebuie să le explice copiilor că părinții sunt plecați pentru o anumită perioadă determinată de timp și se vor reîntoarce. Aceștia trebuie să încurajeze și să susțină comunicarea copiilor cu părinții, în funcție de nivelul de dezvoltare a copilului, posibilități prin scrisori (inclusiv desene pentru părinți), telefonic sau prin e-mail.

¹⁵ Reacția de adaptare desemnează tulburări ușoare și tranzitorii care durează mai mult decât reacția acută de stres și apar la subiecți sănătoși mental. Simptomele sunt variate: combinație de îngrijorare, anxietate, depresie, concentrare deficitară, iritabilitate și comportament agresiv. Tulburările sunt în general reversibile și durează de obicei doar câteva luni. Acestea sunt strâns legate în timp și conținut de stresor. Aspectul esențial este reacția inteligibilă și proporțională cu severitatea experienței stresante și nu depășește ca durată perioada de timp ce pare suficientă pentru adaptarea la schimbare. Tratament necesar: psihoterapie de scurtă durată, destinată să ajute pacientul să se obișnuiască cu noua situație și să folosească deplin calitățile sale restante. (Tratat de psihiatrie Oxford, ediția a II-a, 1994)

În situația în care copiii traversează reacția de adaptare caracterizată prin îngrijorare, anxietate, depresie, concentrare deficitară, iritabilitate și comportament agresiv, consilierii trebuie să se axeze în mod special pe sprijinirea copiilor în exprimarea emoțiilor și sentimentelor față de părinți, față de probleme și conflictele pe care le au în viața de zi cu zi. Copilul trebuie încurajat și, dacă este necesar, asistat în contruirea strategiilor de adaptare și în schimbarea reacțiilor de adaptare destructive.

Consilierea pe tema rezolvării de probleme: faptul că părinții sunt plecați la muncă în străinătate nu poate fi schimbat în timpul consilierii, însă consecințele pe care le are plecarea părinților asupra copiilor pot fi abordate în consiliere. Aceste consecințe pot tulbura activitatea zilnică a copilului

Discuțiile despre prieteni, despre influențele pozitive și negative ale prietenilor, despre avantajele educației, despre responsabilități pot ajuta copilul să traverseze fără riscuri prea mari această perioadă.

Prevenirea abuzului, exploatării sexuale, prin muncă și a traficului de copii trebuie să fie teme de consiliere pentru copiii care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia sunt plecați la muncă în străinătate.

Obiectivul principal al procesului de consiliere a acestor copii este ca aceștia să fie capabili să traverseze perioada de absență a părinților și să revină la sentimentul de securitate din relația copil-părinte.

Tipul de de servicii de consiliere psihologică de care poate beneficia copilul va fi ales în funcție de tipul de problemă și nivelul de dezvoltare și înțelegere a copilului. Pentru preșcolari și școlarii mici se pot folosi tehnici ce implică jocul: cărți de colorat, povești terapeutice, desene, colaje, călătoria imagină etc.), în timp ce pentru preadolescenți și adolescenți sunt recomandate tehnicile ce presupun discuția și expunerea.

BIBLIOGRAFIE

1. Dublea, A., Ștefăroi, N., Luca, S., Gafta, G., Moiescu, R., Mursa, L., Luca, C., Scripcaru, C., Pușcașu, D., Vlad, M. 2005, *Ghid de practici instituționale în instrumentarea cauzelor cu minori*, Asociația Alternative Sociale, Iași.
2. Davido, R. 1998, *Descoperiți-vă copilul prin desene*, Editura Image, București.

3. Gîrleanu, D.T. 2002, *Consiliere în asistența socială*, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași.
 4. Lelord, F., Christophe, A. 2003, *Cum să ne exprimăm emoțiile și sentimentele*, editura Fundației Generația, București.
 5. Roth-Szamoskozi, M. 2003, *Perspective teoretice și parctice ale asistenței sociale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
 6. Marcelli, D., 2003, *Tratat de psihopatologia copilului*, Editura Fundației Generația, București.
 7. Miftode, V. 1999, *Fundamente ale asistenței sociale*, Editura Eminescu, Iași.
- *** Asociația Alternative Sociale 2006, *Singur Acasă! Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau de ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate*.
- *** Salvați Copiii România, 2005, *Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului*, București.
- *** Tratat de psihiatrie Oxford, Ediția a II-a, București.
- *** Ordinul nr. 219 din 15 iunie 2006 privind activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate, publicat în M. Of. nr. 544 din 23 iunie 2006.
- *** Legea 272/2004 din 21/06/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului publicată în M.Of., Partea I nr. 557 din 23 iunie 2004.
- *** Codul Familiei. actualizat la data de 01.ianuarie 2005 avându-se în vedere următoarele acte: O.U.G. nr. 25/1997, Legea nr. 23/1999, Decizia nr. 349/2001 a Curății Constituționale, Legea nr. 272/2004.

REȚEAUA DE SERVICII SOCIALE SPECIFICE

PROF. UNIV. DR. MARIA COJOCARU
UNIV. „AL. I. CUZA” IAȘI

Obiectivele și funcțiile asistenței sociale. Asistența socială, componentă a sistemului național de protecție socială, cuprinde serviciile sociale și prestațiile sociale acordate în vederea dezvoltării capacităților individuale sau colective pentru asigurarea nevoilor sociale, creșterea calității vieții și promovarea principiilor de coeziune și incluziune socială. Sistemul național de asistență socială reprezintă ansamblul de instituții și măsuri prin care statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, colectivitatea locală și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau excluziunea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților.

Condițiile speciale ce determina nevoia de asistență socială se pot datora unor circumstanțe de ordin economic (venituri insuficiente, sărăcie) sau socio-cultural (zone defavorizate, șomaj cronic, etc.) și unor cauze de ordin biologic sau psihologic, ce nu permit indivizilor realizarea prin mijloace și eforturi proprii a unui mod normal, decent, de viață.

Obiectivul intervenției asistenței sociale este de a sprijini pe cei aflați în dificultate ajutându-i să-și dezvolte propriile capacități și competențe în vederea unei vieți decente, cum ar fi (Zamfir, E., 2002):

- familiile sărace;
- copii ce trăiesc într-un mediu familial/social advers, abandonați, instituționalizați;
- minori delicvenți;
- tineri neintegrați social;
- persoanele dependente de drog sau alcool;
- persoanele abuzate fizic, respectiv sexual;
- persoanele cu dizabilități fizice sau mentale;
- persoanele cu boli cronice fără susținători legali;
- persoanele vârstnice neajutorate;

- persoanele care au suferit în urma calamităților naturale, sociale, persecuții și discriminări de orice tip.

Prin urmare, asistența socială, ca parte esențială a protecției sociale, reprezintă un mod operativ de punere în aplicare a programelor de protecție socială pentru categoriile menționate mai sus. Se referă la orice beneficiu financiar sau serviciu social non-contributiv, finanțat din taxele și impozitele generale sau din fonduri sociale speciale; definește doar acel ansamblu de instituții, programe, măsuri, activități profesionalizate și servicii specializate de protejare a persoanelor, grupurilor sau comunităților cu probleme speciale aflate temporar în dificultate. Sprijinul acordat persoanelor în nevoie prin sistemul de asistență socială nu este precizat decât în limite generale prin lege, urmând a fi specificat prin analiza de la caz la caz a situațiilor concrete, în baza unor anchete sociale efectuate de către specialiști.

Funcțiile pe care le îndeplinește asistența socială se referă la:

- identificarea și înregistrarea segmentului populației ce face obiectul activităților de asistență socială;
- diagnoza problemelor socio-umane cu care persoanele vulnerabile se pot confrunta într-o anumită perioadă de timp și în anumite condiții sociale, economice, culturale date;
- dezvoltarea unui sistem coerent de programe, măsuri, activități profesionalizate și servicii de suport pentru acestea;
- identificare diferitelor surse de finanțare a programelor de sprijin;
- ajutor în vederea conștientizării propriilor probleme de către cei aflați în situații de risc;
- stabilirea drepturilor și modalităților concrete de acces la serviciile specializate de asistență socială a potențialilor beneficiari;
- suportul prin consiliere, terapie individuală sau de grup în vederea refacerii capacităților de integrare socială a beneficiarilor;
- dezvoltarea unor servicii îndreptate către prevenirea unor situații defavorizante;
- dezvoltarea unor programe de cercetare științifică la nivel național și local în vederea cunoașterii și înțelegerii dimensiunilor problemelor cu care se confruntă cei aflați în situații speciale.

Principiile generale ale sistemului de asistență socială. Asistența socială asigură servicii specializate respectând următoarele principii (Legea nr. 47 din 2006):

- universalitatea - fiecare persoană are dreptul la asistență socială în condițiile prevăzute de lege;
- respectarea demnității umane - fiecărei persoane îi este garantată dezvoltarea liberă și deplină a personalității;
- solidaritatea socială - comunitatea participă la sprijinirea persoanelor care nu își pot asigura nevoile sociale, pentru menținerea și întărirea coeziunii sociale;
- parteneriatul - autoritățile administrației publice centrale și locale, instituțiile de drept public și privat, structurile asociative, precum și instituțiile de cult recunoscute de lege cooperează în vederea acordării serviciilor sociale;
- subsidiaritatea - în situația în care persoana sau familia nu își poate asigura integral nevoile sociale, intervin colectivitatea locală și structurile ei asociative și, complementar, statul;
- participarea beneficiarilor - beneficiarii măsurilor și acțiunilor de asistență socială contribuie activ la procesul de decizie și de acordare a acestora;
- transparența - se asigură creșterea gradului de responsabilitate a administrației publice centrale și locale față de cetățean, precum și stimularea participării active a beneficiarilor la procesul de luare a deciziilor;
- nediscriminarea - accesul la drepturile de asistență socială se realizează fără restricție sau preferință față de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, categorie socială, opinie, sex ori orientare sexuală, vârstă, apartenență politică, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop ori ca efect restrângerea folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Reglementarea legală a sistemului de servicii sociale. Serviciile sociale reprezintă ansamblul complex de măsuri și acțiuni realizate pentru a răspunde nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup, în vederea prevenirii și depășirii unor situații de dificultate, vulnerabilitate sau dependență pentru prezervarea autonomiei și protecției persoanei, pentru prevenirea marginalizării și excluziunii sociale, pentru promovarea incluziunii sociale și în scopul creșterii calității vieții. În funcție de complexitatea situației, serviciile sociale pot să fie furnizate în sistem

integrat, prin asocierea serviciilor medicale, educaționale, de locuire și de ocupare în munca la serviciile sociale.

La baza furnizării serviciilor sociale sunt următoarele principii și valori (Ordonanța 86 din 2004):

- solidaritatea socială;
- unicitatea persoanei;
- libertatea de a alege serviciul social în funcție de nevoia socială;
- egalitatea de șanse și nediscriminarea în accesul la servicii sociale și în furnizarea serviciilor sociale;
- participarea beneficiarilor la întregul proces de furnizare a serviciilor sociale;
- transparență și responsabilitate publică în acordarea serviciilor sociale;
- proximitate în furnizarea serviciilor sociale;
- complementaritate și abordare integrată în furnizarea serviciilor sociale;
- concurență și competitivitate în furnizarea serviciilor sociale;
- confidențialitate;
- parteneriat între părțile implicate în procesul de furnizare a serviciilor sociale și beneficiarii acestora.

Tipologia serviciilor sociale. Serviciile sociale pot fi:

- primare - măsuri și acțiuni de proximitate și prevenție acordate în comunitate, în scopul identificării și limitării situațiilor de risc în care se poate afla la un moment dat persoana, familia sau grupul;
- specializate - măsurile de suport și asistență care au ca scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacităților persoanei ori familiei, aflată în situații specifice de vulnerabilitate sau de risc de excludere socială, și sunt acordate de personal calificat și specializat.

Serviciile sociale primare cuprind:

- activități de identificare a nevoii sociale individuale, familiale și de grup;
- activități de informare despre drepturi și obligații;
- măsuri și acțiuni de conștientizare și sensibilizare socială;
- măsuri și acțiuni de urgență în vederea reducerii efectelor situațiilor de criză;
- măsuri și acțiuni de sprijin în vederea menținerii în comunitate a persoanelor în dificultate;
- activități și servicii de consiliere;

- măsuri și activități de organizare și dezvoltare comunitară în plan social pentru încurajarea participării și solidarității sociale;
- orice alte măsuri și acțiuni care au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate ori vulnerabilitate, care pot duce la marginalizare sau excluziune socială.

Funcțiile serviciilor sociale primare cuprind:

- evidențierea, diagnosticarea și evaluarea nevoilor sociale individuale, familiale și de grup;
- informarea asupra situațiilor de risc social, precum și asupra drepturilor sociale ale persoanei;
- identificarea persoanelor și familiilor aflate în situații de risc, în vederea realizării de acțiuni și măsuri cu caracter preventiv;
- furnizarea de măsuri de urgență în vederea înlăturării situației de dificultate în care se poate găsi o familie sau o persoană la un moment dat;
- sensibilizare asupra necesităților sociale existente sau latente și asupra resurselor umane, materiale și financiare necesare satisfacerii lor;
- dezvoltarea de programe cu caracter comunitar, în scopul promovării sociale a indivizilor și colectivităților;
- prevenirea oricărei forme de dependență prin acțiuni de identificare, ajutor, susținere, informare, consiliere;
- asigurarea transferului și monitorizării beneficiarului, atunci când situația acestuia o cere, spre serviciile sociale specializate;
- gestionarea activă a procedurilor de colaborare cu celelalte servicii, cum ar fi cele de: locuire, educaționale, medicale, ocupare și altele asemenea;
- consiliere pentru persoanele și familiile care adoptă copii sau care au minori în plasament ori încredințare;
- consiliere pentru tinerii care părăsesc instituțiile pentru protecția copilului.

Serviciile sociale cu caracter primar sunt furnizate de personal de specialitate format în instituții de învățământ superior de stat și particulare, care funcționează în condițiile legii, precum și de personal care a dobândit competențe în procesul de formare și de perfecționare continuă, în condițiile legii.

Serviciile sociale specializate cuprind:

- recuperare și reabilitare;
- suport și asistență pentru familiile și copiii aflați în dificultate;

- educație informală extracurriculară pentru copii și adulți, în funcție de nevoia fiecărei categorii;
- asistență și suport pentru persoanele vârstnice, inclusiv pentru persoanele vârstnice dependente;
- sprijin și orientare pentru integrarea, readaptarea și reeducarea profesională;
- îngrijire social-medicală pentru persoanele aflate în dificultate, inclusiv paleative pentru persoanele aflate în fazele terminale ale unor boli;
- mediere socială;
- consiliere în cadru instituționalizat, în centre de informare și consiliere;
- orice alte măsuri și acțiuni care au drept scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de nevoie socială.

Funcțiile serviciilor sociale specializate cuprind:

- găzduire, îngrijire, recuperare, reabilitare și reinsertie socială și profesională a persoanelor cu handicap, bolnavilor cronici, persoanelor dependente de consum de alcool sau de droguri, persoanelor victime ale violenței în familie sau ale traficului de persoane;
- găzduire, îngrijire, recuperare, reabilitare și reinsertie socială a persoanelor vârstnice aflate într-o situație de nevoie socială;
- suport și asistență pentru copiii și familiile în dificultate;
- găzduire și educație specială pentru copiii sau tinerii cu handicap ori care prezintă dificultăți de adaptare, altele decât cele din învățământul special organizat pentru prescolarii și elevii cu deficiente;
- găzduire în sistem protejat, pe perioada determinată, a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului;
- insertie socială și profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului;
- găzduire pe perioada determinată a persoanelor fără adăpost;
- asistență și suport pentru asigurarea unei vieți autonome și active persoanelor de vârstă a treia, precum și servicii de îngrijire acordate vârstnicilor aflați într-o situație de dependență;
- furnizare de măsuri de suport pentru integrarea în muncă, altele decât cele prevăzute de legislația în vigoare;
- furnizare de măsuri de readaptare și de reorientare profesională stabilite prin legislația în vigoare;

- primire și îngrijire în situații de urgență, cu sau fără găzduire, acordarea de sprijin ori acompaniament social, adaptarea la o viață activă sau inserția socială și profesională a persoanelor ori familiilor în dificultate sau în situații de risc;
- consiliere juridică;
- informare, consiliere, sprijin și tratament specializat.

Serviciile sociale specializate sunt furnizate de echipe pluridisciplinare care cuprind asistenți sociali, asistenți maternali, îngrijitori, însoțitori, asistenți personali, educatori specializați, psihoterapeuți, psihopedagogi, psihologi, terapeuți ocupaționali, kinezioterapeuți, logopezi, pedagogi sociali, asistenți medicali și medici, mediatori și facilitatori comunitari și sanitari, consilieri juridici, jandarmi și polițiști de proximitate, precum și alte profesii conexe domeniului social și medical. Coordonarea echipelor pluridisciplinare precum și a activităților legate de soluționarea cazului social se realizează de managerul de caz.

Furnizorii de servicii sociale pot fi persoane fizice sau juridice, publice ori private. În categoria furnizorilor publici de servicii sociale pot fi:

- serviciul public de asistență socială la nivel județean și local;
- alte servicii publice specializate la nivel județean sau local;
- instituțiile publice care au constituite compartimente de asistență socială.

Furnizorii privați de servicii sociale cuprind:

- asociațiile și fundațiile, cultele religioase și orice alte forme organizate ale societății civile;
- persoane fizice autorizate în condițiile legii;
- filialele și sucursalele asociațiilor și fundațiilor internaționale recunoscute în conformitate cu legislația în vigoare;
- organizațiile internaționale de profil.

Atribuțiile personalului din domeniul asistenței sociale. Specialiștii care activează în domeniul asistenței sociale au următoarele obligații:

- să își desfășoare activitatea în conformitate cu legislația în vigoare;
- să asigure confidențialitatea informațiilor obținute în exercitarea profesiei;
- să respecte intimitatea beneficiarilor;
- să respecte libertatea beneficiarului de a alege serviciile sociale și furnizorii de servicii sociale;

- să respecte etica profesională;
- să implice activ beneficiarii de servicii sociale și, după caz, familiile acestora în procesul decizional și de acordare a serviciilor sociale;
- să respecte demnitatea și unicitatea persoanei.

În furnizarea serviciilor sociale asistentul social are următoarele atribuții principale:

- sensibilizarea și informarea cu privire la serviciile sociale;
- identificarea persoanelor și familiilor aflate în dificultate, precum și a cauzelor care au generat vulnerabilitate și nevoie socială;
- consilierea, orientarea și ajutorul pentru realizarea demersurilor necesare obținerii drepturilor sociale;
- elaborarea planului de intervenție;
- participarea la elaborarea planului individualizat de asistență și îngrijire;
- participarea la monitorizarea, evaluarea și controlul serviciilor sociale;
- participarea la elaborarea strategiilor și planurilor de asistență socială județene și, după caz, locale.

Furnizorii de servicii sociale pot organiza și acorda servicii sociale, cu sau fără găzduire, după cum urmează: în comunitate, la domiciliul beneficiarului sau în centre de zi și centre rezidențiale, publice sau private (Centrele de zi și rezidențiale reprezintă așezăminte în care serviciile sociale sunt acordate de personal calificat și care dispun de infrastructura adecvată furnizării acestora; în centrele rezidențiale persoana este găzduită mai mult de 24 de ore).

Beneficiarii de servicii sociale. Serviciile de asistență socială se adresează unui deficit de capacități, având ca scop principal dezvoltarea, corelarea sau refacerea unor capacități individuale sau comunitare necesare unei vieți normale și autosuficiente și au ca beneficiari:

- persoane și familii aflate în dificultate sau risc;
- grupuri sociale în situații de dificultate sau risc, generatoare de marginalizare sau excluziune socială;
- comunitatea care are nevoie de sensibilizare, prevenire și combatere a situațiilor de dificultate sau risc.

Beneficiarii de servicii sociale au următoarele drepturi:

- să li se respecte drepturile și libertățile fundamentale, fără discriminare pe bază de naștere, rasă, sex, religie, opinie sau orice altă circumstanță personală ori socială;
- să fie informați asupra situațiilor de risc, precum și asupra drepturilor sociale;
- să li se comunice, în termeni accesibili, informațiile privind drepturile fundamentale și măsurile legale de protecție, precum și cele privind condițiile care trebuie îndeplinite pentru a le obține;
- să participe la procesul de luare a deciziilor în furnizarea serviciilor sociale;
- să li se asigure păstrarea confidențialității asupra informațiilor furnizate și primite;
- să li se asigure continuitatea serviciilor sociale furnizate, atât timp cât se mențin condițiile care au generat situația de dificultate;
- să fie protejați de lege atât ei, cât și bunurile lor, atunci când nu au capacitate de decizie, chiar dacă sunt îngrijiți în familie sau într-o instituție;
- să li se garanteze demnitatea și intimitatea;
- să li se respecte viața intimă;
- să participe la luarea deciziilor privind intervenția socială care li se aplică, putând alege variante de intervenții, dacă acestea există;
- să participe la evaluarea serviciilor sociale primite;
- să participe în organismele de reprezentare ale furnizorilor de servicii sociale;
- să fie respectate toate drepturile speciale care privesc minorii sau persoanele cu handicap.

Beneficiarii de servicii sociale au următoarele obligații:

- să furnizeze informații corecte cu privire la identitate, situație familială, socială, medicală și economică;
- să participe la procesul de furnizare a serviciilor sociale;
- să contribuie, în conformitate cu legislația în vigoare, la plata serviciilor sociale furnizate, în funcție de tipul serviciului și de situația lor materială;
- să comunice orice modificare intervenită în legătură cu situația lor personală.

Organizarea administrativă în domeniul serviciilor sociale. În realizarea serviciilor sociale, principalele atribuții și responsabilități ale Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, coordonator al domeniului, precum și ale celorlalte autorități ale administrației publice centrale cu competente în domeniu sunt următoarele:

- elaborează legislația în domeniu și urmărește aplicarea ei de instituțiile administrației publice, precum și de către partenerii societății civile;
- elaborează planuri și programe specifice pentru dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale la nivel național;
- identifică prioritățile de dezvoltare a serviciilor sociale;
- întocmesc și adoptă metodologia și procedurile de evaluare, monitorizare și control al serviciilor sociale;
- inițiază și elaborează procedura de acreditare a furnizorilor de servicii sociale;
- asigură prin programe de interes național finanțarea serviciilor sociale de la bugetul de stat;
- elaborează și aprobă criteriile obligatorii de acreditare, organizare și funcționare a instituțiilor de asistență socială;
- elaborează și aprobă modelele contractelor de acordare a serviciilor sociale;
- elaborează și aprobă standardele obligatorii de calitate la care se acordă serviciile sociale;
- exercită controlul furnizării serviciilor sociale;
- identifică sursele de finanțare interne și externe destinate dezvoltării și diversificării serviciilor sociale.

Principalele atribuții în domeniul serviciilor sociale ale serviciului public de asistență socială organizat la nivel județean sunt:

- pune în practică planurile și strategiile naționale din domeniul serviciilor sociale;
- elaborează planuri și programe județene în vederea dezvoltării și diversificării serviciilor sociale, în funcție de nevoile semnalate și identificate la nivel local;
- inițiază și aplică măsuri de prevenire a situațiilor de marginalizare și excludere socială și asigură resursele de orice natură necesare pentru soluționarea urgențelor sociale;
- evaluează activitățile desfășurate de furnizorii de servicii sociale în cadrul programelor subvenționate de la bugetul local al județului și, respectiv, al municipiului București;
- înființează, administrează și finanțează serviciile sociale specializate;
- înființează și finanțează instituții de asistență socială care au drept scop găzduirea, îngrijirea și protejarea persoanelor aflate în nevoie din județ;
- coordonează metodologic și monitorizează activitatea instituțiilor publice și private care au responsabilități și atribuții în domeniul serviciilor sociale;
- ierarhizează prioritățile la nivel județean în dezvoltarea serviciilor sociale;

- colectează datele cu privire la furnizorii și beneficiarii serviciilor sociale;
- încheie contracte și convenții cu alți furnizori de servicii sociale;
- înaintează Consiliului Județean planul anual de dezvoltare a serviciilor sociale, precum și bugetul aferent acestuia, cu previziune pentru următorii 3 ani.

Serviciul public de asistență socială organizat la nivel local și serviciile publice ale sectoarelor municipiului București au următoarele atribuții principale în domeniul serviciilor sociale cu caracter primar:

- identifică și evaluează nevoile și situațiile care impun furnizarea de servicii sociale în funcție de nevoile specifice comunității;
- dezvoltă și gestionează serviciile sociale primare în funcție de nevoile locale;
- realizează măsuri de prevenție a situațiilor de risc;
- asigură consilierea și informarea cetățenilor din comunitate privind serviciile sociale existente la nivel local, precum și privind drepturile și obligațiile ce le revin;
- organizează, finanțează și susțin serviciile sociale cu caracter primar acordate la nivel local;
- asigură administrarea de competențe și resursele financiare necesare funcționării serviciilor sociale organizate la nivel local;
- promovează parteneriate cu alți furnizori de servicii sociale;
- stimulează participarea cetățenilor la dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale;
- controlează din punct de vedere administrativ serviciile sociale acordate la nivel local;
- colectează datele cu privire la furnizorii și beneficiarii serviciilor sociale, la tipurile serviciilor sociale și asigură transmiterea acestora consiliului județean, respectiv Consiliului General al Municipiului București;
- transmite la nivelul județului, respectiv la nivelul Consiliului General al Municipiului București, centralizarea rapoartelor privind implementarea planurilor individualizate de asistență și îngrijire;
- înaintează consiliului local planul anual de dezvoltare a serviciilor sociale, precum și bugetul aferent acestuia, cu previziune pentru următorii 3 ani;
- orice alte atribuții prevăzute de reglementările legale în vigoare.

Funcționarea rețelei de servicii sociale specifice este un proces complex asigurat de echipa pluridisciplinară, căreia îi revine sarcina de a-și asuma rolul civic de sprijinire a tranziției

cu costuri umane și sociale cât mai scăzute. Activitatea acestora presupune o mare responsabilitate, specialiștii își aduc contribuția la consolidarea sistemului național de asistență socială, iar „asistența socială a ieșit din fãgașul sentimentalismului generos și al simplelor bune intenții, pentru a păși în domeniul unei acțiuni sociale și etice ordonate și temeinic motivate, cu scopul exclusiv de a servi societatea nu prin cărți și teorie, ci prin găsirea adevărului social în mijlocul grelelor conflicte ale vieții”(D. Gusti).

BIBLIOGRAFIE

Cojocaru, M. – *Managementul serviciilor de asistență socială*, Editura Fundației Axis, Iași, 2003.

Zamfir, E. – *Asistența socială în Dicționar de politici sociale*, coord. Luana Miruna Pop, Editura Expert, București, 2002.

*** Legea nr. 47 din 08.03.2006 privind Sistemul Național de Asistență Socială, Monitorul Oficial, Partea I nr. 239 din 16/03/2006

*** Ordonanța nr. 86 din 19.08.2004, Monitorul Oficial nr. 799 din 30/08/2004

**ASISTENȚA SOCIALĂ A COPILULUI RĂMAS SINGUR ACASĂ
CA URMARE A PLECĂRII PĂRINȚILOR LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE
ROLUL MANAGERULUI DE CAZ. PLANUL DE SERVICII. PLANUL INDIVIDUALIZAT
DE PROTECȚIE**

*ASISTENT SOCIAL ALEXANDRU STELIAN GULEI,
COORDONATOR PROGRAME
ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE*

Asistența socială a copilului rămas singur acasă – o necesitate?

Plecarea la muncă în străinătate. Sărăcie. Deziderat. Motiv de mândrie. Trai decent. Plan de viață. Carieră. Griji. Despărțire. Căpșuni. “Euroi”. Risc. Muncă. Aventură.

Sunt cuvinte pe care le auzim sau le folosim atunci când în conversație apare subiectul plecării la muncă în străinătate. Mulți dintre noi au muncit “în afară”, mulți ar fi vrut să avem curajul de a lăsa totul pentru o nouă șansă de a ne realiza și nu ar îndrăzni.

Plecarea la muncă în străinătate este de ani buni o realitate obișnuită, cotidiană. Fiecare dintre noi are cu siguranță rude, prieteni sau cunoștințe care muncesc în străinătate, cu toții cunoaștem povești de succes. Cu toții cunoaștem într-un grad mai redus sau mai mare avantajele și riscurile pe care le presupune plecare “acolo”.

Suntem oare la fel de conștienți de aceste lucruri când e vorba de cei pe care îi lăsăm “aici”?

Un studiu publicat de Asociația Alternative Sociale în prima parte a anului 2006 identifica, în urma chestionării a 95% din elevii orașul Iași, un număr de 4156 de copii cu vârsta cuprinsă între 10 și 19 ani cu cel puțin unul dintre părinți plecați la muncă în străinătate¹⁶. Ulterior Inspectoratul Școlar Iași identifica peste 11.000 de copii singuri acasă la nivelul județului.

¹⁶ *Singur acasă!* Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate”, Asociația Alternative Sociale, 2006

Realizarea studiului Asociației Alternative Sociale a fost determinată de semnalări repetate primite din partea profesorilor, a polițiștilor, a procurorilor sau a instanțelor cu privire la copii care manifestau diverse comportamente, de la scăderea randamentului școlar, absenteism și mici acte deviante în școală și vecinătatea acesteia, incluzând asocierea la grupuri cu comportament predelinvent și delinvent, până la fapte cu profund caracter antisocial. Toți acești copii aveau în comun același lucru: aveau unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate.

Există oare o legătură între plecarea părinților la muncă în străinătate și scăderea performanțelor școlare, comiterea de acte deviante (inclusiv comiterea de infracțiuni)?

Cercetarea Asociației Alternative Sociale a încercat să clarifice, printre altele, și „modul în care copilul/ copiii percep plecarea părinților la muncă în străinătate; efectele migrației externe asupra mediului familial, și a copilului rămas acasă, în mod particular; identificarea noilor tendințe în rezolvarea și prevenirea cazurilor de protecție socială a copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate“. Concluziile studiului sunt clare: plecarea părinților copiilor singuri acasă poate reprezenta **cauza**, sau în cel mai bun caz un **factor favorizant** pentru comportamente deviante, pentru scăderea performanțelor (școlare ș.a.), pentru o degradare a stării fizice și psihice a copilului datorate lipsei controlului, a educației, a modelelor pozitive, precum și a problemelor de comunicare, a dificultăților de adaptare, a deficiențelor în îngrijire, a supraîncărcării cu roluri etc.

“Separarea copiilor de către unul sau ambii părinți, plecați la muncă în străinătate, pe o perioadă prelungită de timp generează trăirea sentimentului de abandon, cu repercusiuni asupra personalității;

Durata absenței unui membru al familiei, sau a ambilor, poate fi asociată cu o serie de probleme sau cu neasigurarea unor nevoi ale copilului;

Principalele probleme identificate în mediul școlar se referă la modul de relaționare cu colegii și, în special, la modul de îndeplinire a cerințelor didactice;

În mediul rural se constată atât o creștere a numărului de responsabilități, cât și valorile ridicate care indică probleme financiare ;

Violența verbală este susținută de privarea afectivă acut reclamată de subiecți, indiferent de studiile acestora, identificată inițial în familia de origine și regăsită apoi în relația cu prietenii, colegii de școală și persoana de îngrijire;

Reacțiile copiilor sunt descrise de către profesioniști ca urmând un traseu bine definit. Ei remarcă inițial schimbarea aspectului fizic, urmată de abandon și absenteism școlar, de schimbarea grupului de prieteni, a anturajului și uneori comiterea unor infracțiuni, toate pe fondul unei privări afective.”

Toate aspectele prezentate mai sus indică în mod clar necesitatea unor intervenții de specialitate, susținute de standarde, metodologii și practice, precum și de o pregătire de specifică.

Plecarea părinților la muncă în străinătate nu implică automat apariția problemelor prezentate anterior. Unii părinți pleacă numai după stabilirea unui “plan” care să le protejeze copiii și care să le asigure acestora acele “servicii” necesare suplinirii absenței lor. În prea puține situații însă părinții apelează la măsurile de protecție prevăzute de

Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

*Managementul de caz*¹⁷

Un document esențial în activitatea profesionistului din domeniul protecției copilului este *Ordinul nr. 288/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului.*

„[În sensul prezentelor standarde], managementul de caz, aplicat în domeniul protecției drepturilor copilului, reprezintă o metodă de coordonare a tuturor activităților de asistență socială și protecție specială desfășurate în interesul superior al copilului de către profesioniști din diferite servicii sau instituții publice și private.” **Managerul de caz** este profesionistul care asigură coordonarea activităților de asistență socială și protecție specială desfășurate în interesul superior al copilului, având drept scop principal elaborarea și implementarea:

- a) planului individualizat de protecție pentru copiii separați de familie;
- b) planului de recuperare pentru copiii cu dizabilități; planul individualizat de protecție care îl conține pe cel de recuperare pentru copiii cu dizabilități aflați în protecție specială;
- c) planului de reabilitare și/sau reintegrare socială pentru copiii abuzați, neglijați și/sau exploatați, inclusiv victime ale traficului, exploatării prin muncă, exploatării sexuale în scop comercial; planul individualizat de protecție care îl conține pe cel de reabilitare și/sau reintegrare socială pentru copiii abuzați, neglijați și/sau exploatați aflați în protecție specială, inclusiv copii refugiați.

¹⁷ Ansamblul de tehnici, proceduri și instrumente de lucru care asigură coordonarea tuturor activităților de asistență socială și protecție specială desfășurate în interesul superior al copilului

Managerul de caz este plasat în centrul unui sistem de protecție din care mai fac parte *responsabilii de caz din protecția specială*¹⁸ și din *centrele maternale*¹⁹. Sub coordonarea metodologică a managerului de caz (dar nu și subordonat acestuia) se află *responsabilul de caz prevenire*²⁰. Acesta colaborează la rândul său cu profesioniștii care elaborează și implementează programele personalizate pentru copii în cadrul serviciilor de prevenire – **responsabili de intervenție**.

Metoda managementului de caz este utilizată în mod obligatoriu de toți furnizorii de servicii pentru protecția copilului din instituții publice și private.

Managementul de caz, aplicat în domeniul protecției drepturilor copilului, implică parcurgerea următoarelor etape principale:

- a) Identificarea, evaluarea inițială și preluarea cazurilor;
- b) Evaluarea detaliată/ complexă a situației copilului;
- c) Planificarea serviciilor și intervențiilor concretizată într-un plan prevăzut în legislație: PIP, plan de recuperare, plan de reabilitare și/sau reintegrare socială, PS;
- d) Furnizarea serviciilor și intervențiilor pentru copil, familie/ reprezentant legal și alte persoane importante pentru copil;
- e) Monitorizarea și re-evaluarea periodică a progreselor înregistrate, deciziilor și intervențiilor specializate;
- f) Închiderea cazului.

Activitățile desfășurate în cadrul acestor etape se bazează pe principiile individualizării și personalizării, precum și pe implicarea activă (consultare și participare) a copilului și familiei/ reprezentantului legal.

Pentru copilul singur acasă această metodă vine să răspundă complexității problemelor pe care acesta le „reclamă”.

¹⁸ **Responsabilii de caz din protecție specială** sunt profesioniștii din cadrul serviciilor rezidențiale (cu excepția centrelor maternale) care, îndeplinind condițiile menționate de prezentele standarde, prin delegarea atribuțiilor de către managerul de caz, asigură coordonarea activităților legate de elaborarea și implementarea tuturor programelor de intervenție specifică (PS); în îndeplinirea atribuțiilor lor, responsabilii de caz din protecția specială colaborează cu profesioniștii care elaborează și implementează PS numiți generic **responsabili de PS**, aceștia putând fi din cadrul serviciilor aflate în protecția copilului (de ex. centre specializate de consiliere, servicii pentru dezvoltarea deprinderilor de viață, centre de reintegrare în familie) sau în alte domenii (de ex. sănătate, educație)

¹⁹ **Responsabilii de caz din centrele maternale** sunt profesioniștii din cadrul acestor centre care, îndeplinind condițiile menționate de prezentele standarde, prin delegarea atribuțiilor de către MC, asigură coordonarea activităților legate de elaborarea și implementarea programelor personalizate de intervenție.

²⁰ **Responsabilul de caz prevenire** este profesionistul care asigură coordonarea activităților de asistență socială desfășurate în interesul superior al copilului din familie, având drept scop principal elaborarea și implementarea planului de servicii pentru prevenirea separării copilului de familie. Responsabilul de caz prevenire este angajat al serviciului public de asistență socială (SPAS).

Planul de servicii. Planul individualizat de protecție

Standardele prevăzute în Ordinul 288 sunt completate de cele din *Ordinul 286 din 06 iulie 2006 pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea Planului de servicii și a Normelor metodologice privind întocmirea Planului individualizat de protecție.*

Planul de servicii se întocmește în scopul prevenirii separării copilului de părinți în următoarele situații:

- a) pentru copiii aflați la risc de părăsire de către părinți;
- b) pentru copiii reintegrați în familie după încetarea măsurii de protecție;
- c) în orice situație care impune acordarea de prestații și/sau de servicii în vederea respectării drepturilor copilului.

Responsabilitatea întocmirii planului de servicii revine responsabililor de caz. Prestațiile și serviciile cuprinse în planul de servicii trebuie să se adreseze copilului, dar și familiei/rezentantului legal, precum și persoanelor față de care copilul a dezvoltat legături de atașament (persoane importante pentru copil).

Planului individualizat de protecție, este realizat în următoarele situații:

- a) după referirea cazului din partea SPAS, respectiv a persoanelor cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială în care locuiește familia cu copilul;
- b) după ce directorul general/executiv al DGASPC de la nivel de județ/sector a dispus plasamentul în regim de urgență.

PIP poate avea drept finalitate, după caz:

- a) reintegrarea în familie;
- b) integrarea socioprofesională a tinerilor cu vârsta de peste 18 ani care urmează să părăsească sistemul de protecție a copilului;
- c) adopția internă.

Ca și în cazul planului de servicii, prestațiile și serviciile cuprinse în planul individualizat de protecție se adresează atât copilului, cât și familiei/rezentantului legal și persoanelor importante pentru copil.

Planul individualizat de protecție este dezvoltat în programe de intervenție specifică pentru următoarele aspecte:

- a) nevoile de sănătate și promovare a sănătății;
- b) nevoile de îngrijire, inclusiv de securitate și promovare a bunăstării;
- c) nevoile fizice și emoționale;
- d) nevoile educaționale și urmărirea obținerii de rezultate școlare corespunzătoare potențialului de dezvoltare a copilului;
- e) nevoile de petrecere a timpului liber;
- f) nevoile de socializare;
- g) modalitățile de menținere a legăturilor, după caz, cu părinții, familia lărgită, prietenii și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament;
- h) dezvoltarea deprinderilor de viață independentă;
- i) reintegrarea în familie.

Programele de intervenție specifică trebuie să conțină obiective pe termen scurt, mediu și lung; trebuie să se sprijine pe activități corespunzătoare acestor obiective, planificate din punctul de vedere al frecvenței, duratei, al personalului specializat desemnat dar și al implicării altor persoane resursă; planul trebuie să conțină modalitățile de monitorizare și de evaluare/reevaluare a acestor programe.

Concluziile studiului Asociației Alternative Sociale nu au rămas fără urmări în plan practic. Una dintre aceste urmări a reprezentat-o crearea *Centrului de servicii psihosociale pentru copii*, centru destinat copilului ai căror părinți au plecat la muncă în străinătate. Deși centrul funcționează de mai puțin de două luni spectrul situațiilor referite spre analiză sau identificate de profesioniștii Asociației este extrem de larg. Trebuie spus că problematica ce intră în aria de competență a Centrului este strict determinată de următoarele criterii: dat fiind specificul centrului, copiii admiși trebuiau să fie singuri acasă. În plus, acești copii trebuie să manifeste probleme determinate de plecarea părinților sau care pot fi agravate de plecarea părinților.

Astfel, unii dintre copiii referiți către centru, deși erau singuri acasă, nu prezentau probleme care să necesite intervenția profesioniștilor. Aceasta datorită faptului că aveau asigurat

un mecanism, un sistem eficient de suplینirea a efectelor plecării părinților: frați mai mari, bunici, alte rude, un sistem bun de comunicare, o relație de atașament sănătoasă, stabilită înainte de separarea de părinți, relații pozitive cu cei apropiați (colegi, prieteni, profesori ș.a.) etc. Un altfel de sistem nu trebuie să îi lipsească un parametru extrem de important – stabilirea unei măsuri legale de protecție. Din nefericire, în majoritatea cazurilor această măsură nu este stabilită în condițiile legii 272/2004. *Ordinul 219 din 15 iunie 2006 privind activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate* al secretarului de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului precizează obligativitatea notificării SPAS/a primăriei cu privire la intenția de a pleca, cu nominalizarea persoanei în întreținerea și îngrijirea căreia vor rămâne copiii. În plus părinții au obligația de a prezenta la agenții de plasare a forței de muncă o dovadă emisă de SPAS/primăria de domiciliu în acest sens.

Ordinul poate avea efecte deosebite în ceea ce privește protecția copilului singur acasă, însă din nefericire acoperă doar perspectiva legală a migrației forței de muncă.

Mult mai frecvente sunt însă situațiile în care copiii nu se bucură de condițiile necesare dezvoltării lor normale. Mulți părinți nu sunt conștienți de efectele pe care le are plecarea lor asupra copiilor pe care îi lasă acasă. „E un compromis. Ei trebuie să înțeleagă că și nouă ne este greu. Doar pentru ei trecem peste toate greutățile. Și nici nu e chiar așa de grav!”. Alta este perspectiva copiilor. Chiar dacă sunt suportivi, ei au nevoie să fie copii – „Eram conștientă ca imediat după ce părinții mei vor pleca nimic nu va mai fi la fel, însă toate acestea știu că ei le fac pentru mine. Păstrăm legătura. Zilnic vorbim la telefon iar relațiile sunt la fel de strânse”. “Pentru mine reprezintă un moment trist, nu mai am plăcere să mă întorc acasă pentru că știu că nu mai am cu cine să vorbesc, nimeni nu mă așteaptă cu mâncare, este mai mult o stare de depresie în care mai intervine frica”, “Nu aș mai vrea să stau singură acasă nici măcar o săptămână²¹”.

Managerul de caz al unui copil singur acasă va trebui să identifice cauzele și să activeze servicii pentru o serie vastă de probleme cum ar fi: scăderea performanțelor școlare (datorate fie lipsei controlului temelor, a activității copilului la școală, a absenteismului, fie supraîncărcării cu roluri în cazul copiilor care au grijă de frații mai mici etc.), comiterea de fapte delincvente (ca parte a unui grup infracțional, ca făptuitor, ca victimă a presiunii grupului), deteriorarea stării

²¹ *Singur acasă!* Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate”, Asociația Alternative Sociale, 2006

fizice a copilului (datorită lipsei hranei sau alimentației necorespunzătoare, datorită programului dezordonat sau a exploatării prin muncă), deteriorarea stării psihice a copilului (depresie, scăderea stimei de sine, rușine, etichetare, scăderea încrederii în relația cu părinții etc.).

Un alt aspect care este adesea trecut cu vederea, în special datorită numărului mare de cazuri în intervenție, este acela al prevenirii. Managerul de caz nu trebuie să așeze în plan secund relația cu responsabilul de caz prevenire. Prevenirea trebuie să meargă dincolo de activitățile de informare și conștientizare a copiilor cu privire la riscurile legate de delincvența juvenilă (prin comiterea de fapte deviate dar și prin asocierea la anumite grupuri), exploatare (sexuală, prin muncă sau trafic de copii) etc. Activitățile de prevenire trebuie să conștientizeze atât copiii cât și pe cei din sistemul lor de referință asupra drepturilor și a îndatoririlor pe care le au în societate. S-a demonstrat că mulți dintre profesioniștii ce intră în contact cu copiii (prin natura ocupației lor) nu cunosc foarte exact prevederile legilor în vigoare, în special pe cele care reglementează activitatea celorlalte instituții cu atribuții în protecția și dezvoltarea copilului din sistem. Un accent deosebit al managerului de caz în colaborarea cu responsabilul de caz prevenire trebuie să cadă pe determinarea unui comportament prosocial din partea tuturor actorilor, pentru implicare în identificare, raportare și susținere a activităților de suport psihic și social, nu doar pentru copilul singur acasă.

BIBLIOGRAFIE

1. Gerald D. Erickson, Terrence P. Hogan, 1972, *Family Therapy. An Introduction to Theory and Technique*, Brooks/Cole Publishing Company, Monterey CA
 2. Laura E. Berk, 1997, *Child Development*, 4th edn, Allyn and Bacon, Needham Heights
- *** *Singur acasă! Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate*, Asociația Alternative Sociale, Iași
- *** Ordin nr. 288/2006 privind aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului
- *** Ordin nr. 286/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea planului de servicii și a Normelor metodologice privind întocmirea planului individualizat de protecție;
- *** Ordin 219 din 15 iunie 2006 privind activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate.

GRUPUL DE AUTO-AJUTOR METODA DE LUCRU PENTRU FAMILIILE DE MIGRANTI

LECTOR DR. GABRIELA IRIMESCU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA“, IAȘI

Asistența socială de grup este o “metodă esențială de lucru în asistența socială, prin care se urmărește sprijinirea indivizilor pentru a-și îmbunătăți funcționarea socială, pentru a face față mai bine problemelor personale, familiale și comunitare, prin intermediul experiențelor de grup” (Brown, 1992).

Practica bazată pe teoriile privind micro-grupurile, propune optimizarea activității sociale a indivizilor sau grupurilor prin participarea la experiența unui grup mic sub conducerea unui profesionist.

Clientul, membru al familiei de migranți, trebuie să dorească să participe la discuții și la activitățile micro-grupului și să se comporte în așa fel încât să nu se rupă de grup sau să-i rănească pe ceilalți membri. Experiențele grupului pot fi desemnate pentru un anumit număr de scopuri (spre exemplu: educativ, terapeutic, sprijin mutual, acțiune socială).

Sarcinile grupurilor sunt comune pentru practica serviciilor indirecte. Aceste grupuri, formate din membrii familiei de migranți sunt orientate spre un scop și tind să fie structurale sau formale. Astfel de grupuri sunt comitetele, grupurile de întâlnire și grupurile de planificare din comunitate. Grupurile acestea lucrează după un orar, o agendă de lucru și clarifică sarcinile și rolurile conducătorilor sau liderilor de grup, dar și responsabilitățile membrilor. Pentru această categorie de beneficiari se poate folosi și medierea de grup, situație în care se plasează asistentul social în rolul unui mediator între membrii grupului familial și între grup și mediul său. Această metodă pune o mare valoare pe auto-determinarea clientului.

De asemenea, grupul poate fi folosit și ca mediu terapeutic cu influență pentru schimbarea comportamentului membrilor săi. Atenția este centrată, în această situație mai mult pe membrii ca indivizi și pe problemele pe care le au ei în afara grupului. Comportamentul clientului în interiorul grupului poate fi luat ca modalitate de exprimare și ilustrare a atitudinii sale și a modelelor sale comportamentale, în cadrul grupului asistentul social asumându-și rolul de terapeut, expert.

În alte situații generate de migrație, grupurile sunt folosite pentru a susține creșterea normală și dezvoltarea, dar și învățarea deprinderilor obișnuite pentru a trăi, mai degrabă decât pentru a depăși problemele serioase sau corectarea comportamentului disfuncțional.

Când grupurile sunt destinate *învățării și educației*, ele sunt bine orientate, iar asistentul social își asumă rolul de profesor. În funcție de destinație (de exemplu, educația părinților învățarea abilităților de comunicare etc.) și de numărul întâlnirilor cu grupul, există sau nu o mulțime de accente puse pe interacțiunea membrilor, construirea adevărului și dezvoltarea unui sentiment de apartenență la grup. Multe dintre aceste grupuri sunt părți ale unor programe, programe pentru copii, în afara școlii și programe pentru adulților. (*Encyclopedia of Social Work*, 1995).

În practica asistenței sociale grupurile pot fi folosite cu scopul de a ajuta persoanele să dezvolte noi modalități de relaționare sau să le întărească și să le îmbunătățească pe cele deja dobândite.

În practica bazată pe modelul de auto-ajutor, acțiunea are la bază convingerea că un individ poate fi ajutat de aceia care au experimentat probleme similare și prin care, în procesul de ajutor a celorlalți, oamenii învață să depășească propriile probleme. Părinții singuri, părinții ai căror parteneri de viață sunt plecați pentru o perioadă limitată de timp la muncă în străinătate pot forma grupuri de auto-ajutor. Grupurile au reguli și un lider. Rolul de conducător este preluat pe rând de către toți membrii grupului. Majoritatea grupurilor de auto-ajutor sunt desemnate pe baza a cinci supoziții și convingeri:

- oamenii au nevoie să-și spună povestea și să fie ascultați de către ceilalți. Ei sunt receptivi mai ales la sugestiile celor care au probleme și experiențe de viață similare;
- toți oameni au forțe care pot fi mobilizate – oamenii pot primi ajutor după cum pot și oferi ajutor celorlalți;
- oamenii se simt mai confortabil în cadrul grupurilor mici care sunt informale, necompetitive, nebirocratice, neelitiste;
- oamenii vor și pot folosi reguli și principii simple care oferă un ghid practic despre cum se pot rezolva problemele zilnice;
- ajutorul și grija pentru ceilalți este o activitate umană necesară și nu o marfă de schimb.

Pentru ca această metodă să fie eficientă, clientul trebuie să aibă o participare voluntară, să dorească să participe la o serie de întâlniri de grup, să îi asculte pe ceilalți și să ofere

informații și păreri personale. Asistenții sociali pot avea legături cu grupurile de auto-ajutor în câteva moduri: apropierea clienților de grupurile potrivite, acordarea consultațiilor atunci când este nevoie, activitate în sprijinul comitetului consultativ al grupului.

Grupul facilitează posibilitatea de a da și a primi ajutor de la ceilalți membri, o mai bună comunicare, deprinderea unui comportament asertiv etc. Grupul pune în contact oameni diferiți, cu valori diferite, aducând un beneficiu la nivel informațional și oferă modele cognitive și comportamentale noi, inclusiv noi modalități de rezolvare a problemelor. În grup, oamenii pot să-și dezvolte și să își exerseze capacitatea de a asculta, de a lucra în echipă, de a lua decizii individuale și colective.

Asistența socială cu grupurile prezintă *avantaje* ca: majoritatea experiențelor umane se desfășoară în cadrul grupurilor, ceea ce face din grup un mediu “natural” de lucru pentru asistentul social; grupurile ai căror membri au nevoi similare pot deveni o sursă de sprijin reciproc și de rezolvare a problemelor; atitudinile, sentimentele și comportamentele pot fi schimbate prin intermediul situațiilor de grup; în cadrul unui grup, fiecare membru poate fi o sursă de ajutor pentru ceilalți; un grup poate fi o sursă de “exercițiu democratic”; munca de grup poate fi mai economică în privința timpului și a efortului depus de asistentul social.

Dar pot fi și *dezavantaje*, precum: confidențialitatea, element esențial al relației de asistență socială, este mai greu de păstrat în comparație cu munca individuală; organizarea, planificarea și implementarea grupului necesită o muncă foarte complexă; resursele necesare pentru realizarea grupului sunt mai mari; individul primește mult mai puțină atenție din partea asistentului social decât în cazul muncii individuale etc. (Brown, 1991).

Etape ale lucrului cu grupul în asistența socială

1. Selecția membrilor

La selectarea membrilor, trebuie să se țină seama de următorii factori: vârstă, sistem de valori, probleme comune ale membrilor, interes comun, capacitate de a lucra în structura grupului, sexul etc. Deoarece, în cele mai frecvente situații, grupurile se formează pe baze voluntare, unul dintre factorii ce trebuie luați în considerare este gradul în care candidații doresc să facă anumite schimbări în propria viață și sunt doritori să facă eforturile necesare.

2. Recrutarea membrilor

Practica arată că un contact direct este cea mai bună soluție de recrutare a membrilor. Potențialii membri ar trebui să aibă acces la următoarele informații: obiectivul grupului; tehnici și

proceduri folosite; calificarea liderului; serviciile care pot sau nu pot fi furnizate; riscurile potențiale ale membrilor; modul de folosire a înregistrărilor din timpul sesiunilor; modul de distribuire a responsabilităților între lider și participanți.

3. Întâlnirile individuale preliminare

În astfel de întâlniri, liderul trebuie să se concentreze asupra următoarelor aspecte:

- identificarea și stimularea dorinței și capacității potențialilor membri de a face parte din grup;
- determinarea gradului de potrivire a unui potențial membru cu tipul de grup și cu scopul grupului;
- prezentarea procedeeleor de lucru cu grupul, asumarea unor obligații reciproce privind participarea la grup;
- clarificarea așteptărilor liderului și membrilor - oferă un cadru de referință pentru modul de abordare a grupului de către membri, ce doresc ei de la grup și ce sunt dispuși să ofere grupului pentru a avea succes. Este momentul împărtășirii ideilor liderului asupra grupului, ceea ce dorește el să fie realizat, responsabilitățile și drepturile personale și ale membrilor;
- stabilirea regulilor de bază - principiile etice ajută la stabilirea unui set minim de reguli, ca, de exemplu: păstrarea confidențialității, interdicția de a consuma alcool, prezența la sesiuni;
- explorarea avantajelor și limitelor muncii de grup.

4. Compoziția grupului depinde de tipul grupului. Soluția la problema heterogenitate versus omogenitate se găsește în scopurile particulare ale unui grup. În general, pentru o anumită populație cu anumite nevoi, un grup omogen este mai potrivit decât unul eterogen. Similaritatea membrilor poate conduce la un grad mai înalt de coeziune (ex., părinți singuri, copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, etc.). De multe ori însă, este de dorit o structură eterogenă, care să ofere experiența unor noi comportamente, deprinderi interpersonale, feed-back etc., care reproduc, de fapt, situații de viață reală.

5. Mărimea grupului depinde de factori ca: vârsta clienților, experiența liderului, tipul de grup, problemele explorate ș.a. Numărul de membri trebuie să fie suficient de mare ca să ofere posibilitatea interacțiunilor în grup și suficient de mic pentru ca toți membrii să fie implicați și să participe. De exemplu, un grup de copii poate avea 3-4 membri, în timp ce un grup de adolescenți poate avea 6-8 membri, iar un grup de adulți între 9-12 membri.

6. Frecvența și durata întâlnirilor depind de stilul de conducere al liderului și de tipul de persoane din grup. În general, se folosește o frecvență de 1-2 întâlniri săptămânale, timp de

- 90-120 minute. Durata grupului ar trebui stabilită și anunțată încă de la formarea grupului, pentru ca membrii să cunoască intervalul în care vor lucra (ex., pentru elevi sau studenți 14 săptămâni, durata unui semestru).
7. Locul de desfășurare a întâlnirilor - Este de preferat o cameră fără mult mobilier, care oferă posibilitatea formării unui cerc, astfel încât membrii să se poată vedea reciproc, să se poată mișca în voie și să poată stabili un contact fizic. Intimitatea este esențială, de aceea, trebuie eliminați factorii perturbatori.
 8. Participare voluntară și involuntară
De dorit este o participare voluntară, dar, de multe ori, apar grupuri în care membrii sunt "de desemnați" să participe. În astfel de cazuri, furnizarea de informații despre grup, învățarea membrilor cum să participe, orientarea membrilor către procedurile de bază sunt esențiale. Este benefic să informăm membrii că deși ei nu au de ales în ceea ce privește participarea, ei vor decide în ceea ce privește modul de a-și petrece timpul în grup.
 9. Tipul de grup propus - Grup deschis/Grup închis
Grupurile deschise sunt caracterizate de modificarea structurii membrilor. Grupul continuă și, în timp ce unii membri pleacă, alții sunt admiși. Grupurile închise au de obicei o limită de timp stabilit, iar membrii se așteaptă să rămână până la sfârșit, fără a mai apărea noi membri. Există avantaje și dezavantaje pentru fiecare din cele două tipuri. Din cauza unei mobilități prea ridicate, ar putea exista o lipsă de coeziune, iar o mobilitate moderată ar putea aduce o stimulare mai intensă a membrilor. Pentru categoria de beneficiari (părinți singuri sau copii care au părinți plecați la muncă în străinătate) grupul închis ar fi recomandat.
 10. Construirea unor scheme de evaluare
Evaluarea muncii realizate este o componentă importantă de care trebuie să se țină seama și care trebuie concepută în funcție de structura și obiectivele grupului. Atât membrii grupului cât și liderul e bine să cunoască progresele făcute, schimările ce au apărut și să ofere feedback participanților la alte grupuri.
 11. Rezolvarea problemelor ce apar în cadrul grupurilor, presupune parcurgerea împreună cu participanții a următoarelor stadii:
 - Definirea problemei - cu cât o problemă este mai bine identificată și definită, cu atât este mai ușor să fie rezolvată. În cazul grupurilor, asistentul social împreună cu membrii grupului definesc problema, se concentrează asupra acesteia în vederea clarificării ei și recunoașterea diferitelor implicații. Este important să se evite presupunerea că problema

este clară încă de la începutul discuțiilor, iar la finalul discuțiilor problema ar trebui să fie definită printr-o propoziție sau o frază.

- Istoricul problemei - această etapă implică întrebări de genul: ”De cât timp există problema?” / ”Ce contribuie la aceasta?” / “Ce încercări de rezolvare s-au făcut?” / “Cum s-a acționat?” Perspectiva asupra istoricului problemei schimbă sau nu modul de definire a acesteia?
- Soluții alternative - scopul etapei este de a obține cât mai multe alternative de la membrii grupului. Utilizarea tehnicii brainstorming este utilă.
- Evaluarea avantajelor și dezavantajelor fiecărei alternative - se analizează aspectele pozitive și negative și se iau în considerare fezabilitatea, relevanța față de problemă, posibilele efecte secundare, atitudinea membrilor și relația cost-beneficiu.
- Alegerea soluției - această etapă reprezintă procesul propriu-zis de luare a deciziilor, prin alegerea unei singure alternative. Opțiunea selectată ar trebui să ofere cea mai bună soluție la problema definită. Selecția este făcută, de obicei, pe baza unor criterii referențiale clare, stabilite de întreaga echipă.
- Planificarea aplicării deciziei luate - este important ca echipa să facă planuri detaliate pentru aplicarea deciziei care să cuprindă modul în care să se trateze implicațiile oricărei acțiuni propuse (care pot uneori determina grupul/ echipa să se întoarcă la etapa luării deciziei și să își revizuiască decizia). Este util pentru membri să împartă responsabilitatea pentru aplicarea deciziei. Această etapă implică întrebări de genul: “Cine ... / “Cum... / Când.../ Unde...?”
- Evaluarea rezultatelor - această etapă implică întrebări de genul: “Soluția aplicată a îmbunătățit sau nu situația?” / “Au fost anticipate consecințele?” / “A coincis decizia cu valorile voastre?”.
- La acest moment se poate vedea modul în care s-a schimbat sau nu starea / situația de la care s-a pornit. În funcție de acest lucru se pot stabili eforturile viitoare. De multe ori, evaluarea duce la un nou efort de rezolvare a unei probleme, ceea ce înseamnă că etapele prezentate mai sus trebuiesc reluate.

Grupul de auto-ajutor, folosit ca metodă de lucru pentru părinții singuri sau copiii ai căror părinți părinți sunt plecați la muncă în străinătate, poate fi privit ca având două mari caracteristici. Prima de referă la aspectul curativ, terapeutic, în care fenomenul “toți în aceeași barcă” joacă rolul hotărâtor, iar în interiorul grupului, prin abordarea unor teme precum: abandon

aparent/ abandon real; familia normala/ familie “temporar” monoparentală, supraîncărcarea cu roluri/ maturizare precoce; atașament dezorganizat/ substituit afectiv etc, se oferă soluții, se propun strategii, se creează baza pentru viitoare acțiuni. Cea de a doua abordare, aduce în atenție aspectul preventiv. Frecvent întâlnită în literatura de specialitate, prevenirea selectivă, se referă tocmai la alegerea unori grupuri omogene, ca cele menționate anterior, ce se confruntă cu noi probleme, ca rezultate al schimbărilor din societate, grupuri ce funcționează de regulă pe lângă instituții educative (formal sau informal) și care au scopul de limitare a consecințelor fenomenelor noi identificate.

BIBLIOGRAFIE

1. Benson, F. Jarlath - *Working more creatively with Groups*, Tavistok Publ., New York, 1987
2. Coulshed, Veronica – *Practica asistentei sociale*, Editura Alternative, Bucuresti, 1993.
3. Edwards, R. (coord), *Encyclopedia of Social Work*, 19th, Washington, D.C.: N.A.S.W., 1995
4. Ellis, G. Donald, Fisher B. Aubrey - *Small Group Decision Making*, Mc Graw-Hill Book Co., 1994.
5. Galinsky, J. Maeda, Schopler, H. Janice - *Support Groups*, The Haworth Press, New York, 1995
6. Glasser, Paul, Sarri, Rosemary, Winter, Robert - *Individual Change through Small Groups*, The Free Press, New York, 1974
7. Galvin, Charles - *Contemporary Group Work*, 2nd Edition, Prentice Hall
8. Irimescu, Gabriela, *Tehnici specifice în asistența socială*. Curs, Editura Univ. „Al.I.Cuza” Iași, 2002
9. Miftode, V. (coord.), *Sociologia populațiilor vulnerabile*, Editura Univ. „Al.I.Cuza” Iași, 2005
10. Sheafor, W.B., Horejsi, R.C., Horejsi, A. Gloria, *Techniques and guidelines for Social Work Practice*, Fourth Edition, Allyn and Becon, SUA, 1997
11. Zastrow, Charles, *Social Work with Groups*, (1989) Nelson-Hall, Chicago
12. Zastrow, Charles and Ashman Karen Kirst, *Understanding Human Behavior and the Social Environment*, Nelson-Hall, Chicago, 1987.
13. *** Asistența socială de grup, suport de curs, f.a.

SISTEME DE MONITORIZARE PENTRU FAMILIILE DE MIGRANȚI

PREP. DRD. ADRIAN LUPU
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA“, IAȘI

Migrația este considerată de către specialiști un efect al globalizării, fapt care stabilește practic gradul de complexitate al fenomenului. Complexitatea activității de monitorizare se află în strânsă legătură cu gradul de complexitate al fenomenului analizat și aria sa de cuprindere, iar, de multe ori, metodele avansate de cunoaștere nu sunt eficiente fără o comunicare între instituții, specialiști, factori de decizie etc. Un mod unitar de cunoaștere ar putea reprezenta obiectivul ideal al oricărei întreprinderi în acest sens, indiferent de nivelul de generalitate la care ar fi realizată.

Cuvinte cheie: *familie, migrație, monitorizare, măsurare, prevenție etc.*

Noțiunea *monitorizare*, în acest caz, trimite la ideea de măsurare, însă, înainte de toate, invită la o cunoaștere cât mai clară a fenomenelor, având ca finalitate directă posibilitatea conceperii și implementării unei intervenții specializate cu efecte pozitive, atât pentru beneficiari, cât și pentru întreaga comunitate. De asemenea, complexitatea activității de monitorizare se află în strânsă legătură cu gradul de complexitate al fenomenului analizat și aria sa de cuprindere. În acest sens, activitatea de monitorizare poate reprezenta, fie o activitate în echipă, fie activitate individuală. Migrația reprezintă un fenomen complex ale cărui efecte se manifestă în plan economic, social, cultural, politic, iar acest fapt se reflectă în mod direct în modalitatea de alocare a resurselor materiale și umane necesare monitorizării. Activitatea de cunoaștere, ca activitate de prevenție, presupune, din acest punct de vedere, costuri ridicate, însă trebuie accentuat faptul că în cazul intervenției costurile (în toate dimensiunile) sunt mult mai mari. Un alt aspect important în activitatea de monitorizare trimite la ideea potrivit căreia cunoașterea ar trebui să se facă în mod unitar, însă și acest aspect reclamă o problemă complexă. Lipsa unei strategii la nivel național, resurse limitate alocate cunoașterii fenomenului, lipsa comunicării la diverse niveluri sunt câteva dintre elementele care conduc la ineficiența

activității de monitorizare. De asemenea, este important să menționăm faptul că un sistem național de monitorizare trebuie să poată fi conectat cu alte sisteme naționale de monitorizare, astfel încât cunoașterea fenomenului să permită elaborarea unor politici în acest sens. Informații despre fluxurile de migrație, zonele de plecare și destinațiile vizate de către migranți, structura populației care migrează pot conduce la conturarea unor politici coerente pentru diminuarea efectelor negative pe care le generează fenomenul și, implicit, la reducerea costurilor intervenției.

Tipuri de monitorizare

În funcție de aria de cuprindere a fenomenului putem identifica:

1. Monitorizarea la nivel național – presupune activarea unor resurse materiale și umane impresionante, iar informațiile la acest nivel provin din aplicarea unor tehnici specifice de culegere a datelor:

(a) recensământul – reprezintă o activitate de culegere a datelor și se desfășoară în mod regulat, însă datorită intervalului mare de timp la care se face măsurarea informațiile comportă un caracter de generalitate deosebit de mare, acestea contribuind la compunerea unor indicatori esențiali care măsoară diverse dimensiuni ale fenomenului. Chiar dacă sunt investigate toate gospodăriile la nivel național, precizia măsurării nu este absolută. Numărul total al persoanelor plecate la muncă în străinătate, de exemplu, rămâne o necunoscută. De asemenea, tehnica presupune resurse materiale și umane uriașe;

(b) tehnica documentării prin raportările facute de către extensiile administrative ale statului – intră în atribuțiile direcțiilor statului la nivel local, iar informațiile sunt de ordin cantitativ și prezintă un grad crescut de generalitate;

(c) ancheta de teren pe bază de chestionar – poate fi realizată de către institutele de sondare a opiniei publice care au acoperire națională. Informațiile sunt de ordin cantitativ și comportă un anumit grad de generalitate, însă surprind multiple dimensiuni ale fenomenului prin măsurarea indicatorilor specifici. O mai bună comunicare între institutele de sondare a opiniei publice care au acoperire națională poate contribui la stabilirea unui mod unitar de măsurare a fenomenului;

2. Monitorizarea la nivel regional – cu toate că aria de cuprindere a fenomenului este mai mică, gradul de generalitate a informațiilor culese rămâne crescut. În ceea ce privește tehnicile de culegere a datelor, menționăm că sunt asemănătoare cu cele utilizate la nivel

național, cu excepția recensământului. Monitorizări la nivel regional pot fi făcute și de organizații non-guvernamentale care au o acoperire regională sau de către diverse departamente din universități. Și în acest caz, comunicarea între instituții, fie non-guvernamentale, fie ale statului, este profitabilă întrucât rezultatele sunt pozitive, atât în ceea ce privește alocarea resurselor, cât și în planul cunoașterii fenomenului;

3. Monitorizarea la nivel local – reprezintă o activitate care poate cuprinde, fie spațiul urban, fie spațiul rural. De asemenea, activitatea permite cunoașterea în profunzime a fenomenului prin identificarea pattern-urilor și surselor care alimentează fluxurile de migrație, alocarea sectorială a resurselor materiale și umane, strânsa colaborare a instituțiilor în vederea elaborării planurilor de intervenție pentru diminuarea efectelor negative ale fenomenului etc. Monitorizarea fenomenului la nivel local poate fi făcută atât individual, cât și în echipă. Este esențial ca atunci când se lucrează în echipă aceasta să includă asistenți sociali, sociologi, psihologi, juriști, pedagogi, economiști etc.

Datele culese la nivel local pot fi atât de ordin cantitativ, cât și calitativ. În ceea ce privește datele de ordin cantitativ acestea pot fi obținute prin cele două tehnici amintite mai sus: documentarea și ancheta pe bază de chestionar. Documentele pot furniza date generale sau specifice, în funcție de instituția care le furnizează:

Direcția de Statistică	Inspectoratul Școlar	Direcția de Asistență Socială	Inspectoratul de Poliție	Agenția Județeană Pentru Ocuparea Forței de Muncă	ONG-uri
<ul style="list-style-type: none"> ● populația totală, ● populația distribuită după gen; ● populația distribuită pe intervale de vârstă; Etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ● numărul total de elevi; ● populația de elevi distribuită pe unități de învățământ; ● populația de elevi din fiecare unitate de învățământ distribuită pe clase; ● numărul de elevi din fiecare clasă care au părinți plecați la muncă în străinătate; ● numărul cazurilor de abandon școlar la elevii care au părinți plecați la muncă în străinătate etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ● numărul cazurilor de minori încredințați legal spre îngrijire altor persoane; ● diverse informații despre natura cazurilor respective etc. ● numărul programelor/proiectelor care au ca beneficiari familii de migranți; 	<ul style="list-style-type: none"> ● numărul cazurilor de fapte delincvente în care sunt implicați minori care au părinți plecați la muncă în străinătate; ● diverse informații despre natura cazurilor respective 	<ul style="list-style-type: none"> ● numărul total al locurilor de muncă existente pe piața muncii; ● numărul persoanelor care au un contract legal de muncă în străinătate și care au copii minori; ● diverse informații despre cazurile respective etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ● numărul programelor/proiectelor care au ca beneficiari familii de migranți; ● diverse informații despre natura cazurilor respective etc.

Datele de ordin calitativ sunt culese prin tehnici specifice: interviul (în diversele forme sau specii) și tehnica întrevederii întrucât cele două tehnici surprind în profunzime dimensiunile fenomenului. Pentru o bună reușită, în acest sens, este necesar ca operatorul de interviu să dețină cunoștințele necesare utilizării tehnicilor.

4. Monitorizarea la nivel familial – reprezintă o activitate complexă desfășurată de un manager de caz, care este, în general, asistentul social. În cadrul anchetelor sociale pe care asistentul social le realizează acesta trebuie să culegă informațiile care să-i permită o bună cunoaștere a fenomenului, cât și posibilitatea conceperii unui plan personalizat de intervenție. Metoda pe care o utilizează asistentul social este studiul de caz, iar în cadrul acestei metode specialistul poate aplica diverse tehnici de culegere a datelor: observația, documentarea, interviul sau întrevederea. Este foarte importantă, în acest caz, colaborarea cu specialiști, atât în cazul identificării cauzelor unor eventuale disfuncții, cât și în conceperea și în desfășurarea intervenției specifice.

Pentru o bună cunoaștere a cazului sunt importante:

1. Tipul de familie;
2. Mediul de rezidență al familiei;
3. Numărul membrilor familiei;
4. Vârsta membrilor;
5. Vârsta și genul membrului plecat la muncă în străinătate;
6. Numărul de copii din familia respectivă;
7. Vârsta copiilor și rangul nașterii;
8. Locul de muncă al părintelui/tutorelui;
9. Venitul părintelui/tutorelui;
10. Nivelul de instruire al părintelui/tutorelui;
11. Informații despre familia extinsă și alte rude;
12. Informații despre rezultatele școlare ale copiilor;
13. Durata absenței membrului/membrilor din cadrul sistemului familial;
14. Modul de distribuire a rolurilor specifice înainte de producerea fenomenului;
15. Modul în care sunt redistribuite sarcinile în gospodărie;
16. Modul de îndeplinire a nevoilor de bază ale copilului/copiilor (hrană, îmbrăcăminte, locuire);
17. Modul în care sunt alocate resurse necesare dezvoltării copilului/copiilor (rechizite, cărți, jucării etc.);
18. Timpul petrecut cu copilul/copiii și activitățile desfășurate în acest sens.

De asemenea, prin colaborarea cu ceilalți specialiști, asistentul social trebuie să identifice posibile resurse la nivelul comunității pentru o intervenție coerentă și eficientă. Și în acest caz, o comunicare optimă reprezintă ingredientul succesului.

ANEXE

Strategia națională privind migrația

Hotărâre nr. 1443/2004

din 02/09/2004

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 873 din 24/09/2004

privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora

Codul deontologic al asistenților sociali

Strategia națională privind migrația
PUBLICATA ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 406 din 6 mai 2004

În temeiul art. 108 din Constituția României, republicată,
Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

ARTICOL UNIC

Se aproba Strategia nationala privind migratia, prevazuta în anexa*) care face parte integranta din prezenta hotărâre.

*) Anexa este reprodusa în facsimil.

PRIM-MINISTRU
ADRIAN NASTASE

ANEXA 1

STRATEGIA NATIONALA PRIVIND MIGRATIA

PREAMBUL

- Întrucât viitoarea aderare la Uniunea Europeana va avea ca efect libera circulatie a cetatenilor statelor membre pe teritoriul României, cât si a cetatenilor din tari terte având drept de sedere într-un stat membru,
- Întrucât se remarca nevoia unei continue definiri a intereselor nationale în ceea ce priveste admisia, sederea si returnarea strainilor, precum si pentru consolidarea cadrului legal si institutional intern în scopul monitorizarii cât mai eficiente a fluxurilor migratorii,
- Întrucât în multe circumstante imigratia are un efect benefic atât asupra tarii de origine, cât si asupra celei de destinație a imigrantilor si asupra imigrantului însusi,
- Întrucât imigratia controlata permite o selectie în functie de necesitati si criterii adecvate si are, în acelasi timp ca scop reducerea imigratiei ilegale,
- Întrucât poate fi necesara acoperirea temporara a anumitor nevoi de forta de munca în România de catre straini, în special de catre experti cu înalta calificare,
- Întrucât absenta personalului calificat ar trebui compensata/prevenita preponderent prin programe educationale si vocationale corespunzatoare pentru forta de munca autohtona, indiferent de vârsta, în loc sa se foloseasca forta de munca straina,
- Întrucât absenta personalului necalificat ar trebui compensata/prevenita preponderent prin asigurarea accesului optim pe piata muncii pentru persoanele din grupurile sociale dezavantajate, cetateni români sau straini cu sedere legala pe teritoriul României,
- Întrucât solidaritatea internationala impune anumite restrictii morale în ceea ce priveste atragerea persoanelor cu anumite calificari din tarile în curs de dezvoltare,
- Întrucât România doreste sa beneficieze de investitii straine,
- Întrucât o relatie strânsa cu diaspora româna, inclusiv persoane de alta origine etnica decât cea româna, serveste interesul national si luând în considerare contributia economica, sociala si culturala pe care ar putea-o aduce la dezvoltarea României,
- Întrucât România si-a asumat obligatii bazate pe dreptul umanitar si al drepturilor omului, inclusiv legislatia în domeniul azilului si refugiatilor,
- Întrucât este necesara tratarea domeniului azilului în concordanta cu standardele europene si internationale si returnarea persoanelor carora nu li se acorda o forma de protectie se considera un element cheie în mentinerea sistemului international de protectie,
- Întrucât cooperarea internationala în domeniu este considerata o conditie prealabila pentru o implementare eficienta a oricarei strategii în domeniul imigratiei,
- Întrucât adoptarea acestei strategii va fi urmata de stabilirea unor planuri de actiune în domeniile specifice incluse în document si a unor mecanisme de evaluare a nivelului de realizare a obiectivelor strategice,
- Întrucât aceasta strategie este rezultatul unor discutii intense cu toate institutiile si organizatiile interesate si a fost elaborata în strânsa cooperare cu societatea civila,
- Întrucât imigratia este un fenomen global, iar România, în acest context, s-a confruntat si continua sa se confrunte cu diferite fluxuri migratorii, este necesara adoptarea prezentei Strategii nationale privind migratia.

CAP. 1

SCOP, DEFINITIE, PRINCIPII

1.1 Scop

Strategia nationala a României privind migratia are ca principal scop elaborarea unor politici unitare în domeniile migratiei, azilului si integrarii sociale a strainilor, care sa asigure:

- Armonizarea cadrului legislativ intern în concordanta cu dreptul international si acquis-ul Uniunii Europene.
- Dezvoltarea si modernizarea cadrului institutional, necesar implementarii politicilor în domeniu.
- Adoptarea unui management modern în domeniul resurselor umane, materiale, financiare si coordonarea unitara a institutiilor cu atributii în domeniu în vederea eliminarii situatiilor de suprapunere a competentelor si utilizarea eficienta a acestor resurse.

Strategia nationala a României privind migratia nu vizeaza politicile în domeniul emigratiei propriilor cetateni.

1.2 Definitie

Strategia nationala a României privind migratia exprima principiile generale si liniile directoare pentru stabilirea politicii statului român în ceea ce priveste admisia, sederea, parasirea teritoriului de catre straini, imigratia fortei de munca, acordarea formelor de protectie precum si combaterea imigratiei ilegale.

1.3 Principii

1. Principiul suveranitatii - reflecta dreptul statului român de a reglementa admisia, sederea si returnarea strainilor în scopul promovarii intereselor politice, economice si sociale, luând în acelasi timp în considerare si respectând obligatiile asumate prin tratate, conventii, acorduri si înțelegeri încheiate cu alte state;

2. Principiul legalitatii - presupune respectarea prevederilor Constitutiei si legislatiei nationale în materie, precum si tuturor prevederilor relevante din legislatia si jurisprudenta internationala, acordând o atentie deosebita garantarii drepturilor omului;

3. Principiul cooperarii active cu Uniunea Europeana - presupune cooperarea activa în procesul de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeana si apoi asigurarea unui rol activ al României la nivel european în elaborarea unei politici comune a Uniunii Europene în domeniul azilului si migratiei, precum si în identificarea unor solutii durabile la nivel international;

4. Principiul actiunii unitare - vizeaza implementarea unitara a politicii statului si a prevederilor legale în domeniul imigratiei, precum si o implementare concertata la toate nivelurile;

5. Principiul nediscriminarii - presupune implementarea prezentei strategii cu respectarea egalitati, excluderii privilegiilor si discriminarii între persoane;

6. Principiul flexibilitatii - presupune o adaptarea periodica a politicii si a masurilor de implementare în domeniul imigratiei, acordând consideratia necesara realitatilor economice sociale si culturale, la nivel intern, regional si international;

7. Principiul transparentei - presupune implementarea unei politici active de informare si, dupa caz, consultare a societatii civile cu privire la deciziile si procedurile aplicate în contextul imigratiei;

8. Principiul cooperarii internationale - presupune dezvoltarea si intensificarea cooperarii cu autoritatile straine cu competenta în domeniul migratiei, precum si cu organizatii internationale specializate, atât guvernamentale cât si neguvernamentale.

CAP. 2

POLITICI

2.1 Politica privind imigratia controlata

Obiective

Promovarea admisiei si sederii legale a strainilor pe teritoriul României, prin implementarea adecvata a prevederilor legale aliniate la standardele Uniunii Europene si internationale, fara afectarea dreptului la libera circulatie a persoanelor.

Atragerea investitorilor straini capabili sa contribuie la dezvoltarea economica a României, prin crearea de locuri de munca si introducerea unor tehnologii moderne.

Elaborarea de programe privind accesul anumitor categorii profesionale de straini pe piata muncii, în functie de cerintele pietei în conformitate cu standardele Uniunii Europene, precum si cu cele prevazute în tratatele, conventiile si acordurile la care România este parte.

Promovarea intereselor si a imaginii sistemului educational românesc, prin atragerea anumitor categorii de studenti straini.

Crearea unor proceduri eficiente pentru admitia si ulterior reglementarea sederii în scopul reîntregirii familiei, în concordanta cu standardele europene si cu prevederile instrumentelor juridice internationale în domeniu.

Politica în domeniu

România adopta o politica activa si flexibila în domeniul imigratiei controlate, adaptata la conditiile nationale, regionale si internationale, inclusiv prin atenta monitorizare a admisiei si sederii strainilor.

Un statut special se acorda cetatenilor statelor membre ale Uniunii Europene si Spatiului Economic European. Pentru strainii proveniti din tari cu potential migrator ridicat sunt elaborate proceduri specifice, care includ încheierea de acorduri si conventii internationale.

Pentru o dezvoltare economica durabila, în concordanta cu interesul national al României, politica în domeniul imigratiei controlate urmareste atragerea si accesul investitorilor straini.

În consecinta, politica privind admitia si reglementarea sederii în scopul desfasurarii de activitati comerciale este adresata cu prioritate investitorilor cu potential economic ridicat si implementata de catre institutiile guvernamentale competente în cooperare cu organizatiile relevante în acest domeniu.

Politica privind admitia în scop de munca ofera posibilitatea accesului pe piata muncii a strainilor, luând în considerare atât necesitatea protejarii pietei interne a muncii cât si interesele de ordin economic ale României, folosind o abordare utilitarista.

În functie de cerintele pietei muncii, periodic, se elaboreaza programe speciale vizând facilitarea accesului anumitor categorii profesionale de straini, pentru perioade determinate.

Participarea strainilor pe piata muncii este sustinuta de un set de masuri de protectie sociala adecvate, în conformitate cu legislatia româna armonizata la standardele Uniunii Europene, precum si cu cele prevazute în tratatele, conventiile si acordurile la care România este parte.

Sistemul educational românesc promoveaza în strainatate interesele si imaginea României prin atragerea studentilor straini capabili sa suporte costurile scolarizarii sau prin acordarea de burse în domeniile de interes, atât pentru studentii straini cât si pentru cei de origine româna.

Implementarea politicii în domeniul admisiei în scop de studii necesita cooperarea între institutiile guvernamentale responsabile si institutiile de învățământ din tara sau strainatate.

Politica privind imigratia controlata vizeaza si domeniul reîntregirii si formarii familiei, asigurând dreptul strainilor de a intra si de a ramâne pe teritoriul României în acest scop si, totodata, creeaza instrumentele juridice necesare prevenirii imigratiei mascate sub forma casatoriei de conventia.

Elaborarea politicii în acest domeniu are la baza experienta statelor membre ale Uniunii Europene, din care rezulta ca admitia în scopul reîntregirii si formarii familiei constituie principala componenta actuala a fluxului migrationist legal.

2.2 Politica privind prevenirea si combaterea imigratiei ilegale

Obiective

Promovarea de solutii viabile pentru prevenirea imigrarii pe scara larga a persoanelor din regiuni dezavantajate ale lumii - zone afectate de conflicte interne si internationale, crize umanitare etc. - catre continentul european.

Perfectionarea cadrului legal si institutional existent, precum si a mecanismelor de cooperare interinstitutionala în vederea cresterii eficientei activitatilor de control pentru prevenirea si combaterea sederii ilegale a strainilor.

Monitorizarea fluxurilor migratorii ilegale ce afecteaza teritoriul României prin intensificarea eforturilor autoritatilor competente, în vederea identificarii si îndepartarii strainilor cu sedere ilegala de pe teritoriul României.

Coordonarea unitara a institutiilor cu atributii în domeniu pentru prevenirea si limitarea imigratiei ilegale, inclusiv prin securizarea frontierei de stat.

Politica în domeniu

Solutiile durabile de prevenire a imigrarii pe scara larga din regiuni dezavantajate ale lumii catre continentul european pot implica oferirea de asistenta în procesul de dezvoltare, acorduri comerciale favorabile pentru tarile cu potential migrator ridicat si cresterea respectului pentru drepturile omului.

Autoritatile competente trebuie sa implementeze masuri specifice pentru a creste nivelul de monitorizare a fluxurilor migratoare ilegale ce afecteaza teritoriul României.

Politica în domeniul prevenirii imigratiei ilegale include masuri ferme de îmbunătățire a capacitatii autoritatilor relevante de a reduce economia subterana, caracterizata prin desfasurarea de activitati ilegale, angajare în munca fara forme legale, posibilitatea obtinerii de servicii de sanatate si educatie prin mijloace ilicite si posibilitatea folosirii documentelor false si falsificate.

Tinând cont de progresele tehnice în domeniul securizarii documentelor de calatorie si identitate, România urmareste în permanenta asigurarea unui nivel compatibil cu standardele europene.

Implementarea politicii în domeniul prevenirii și combaterii migrației ilegale presupune și dotarea misiunilor diplomatice sau oficiilor consulare ale României cu aparatul necesar detectării documentelor de călătorie false sau falsificate.

Statul român promovează extinderea instituției Ofiterului de Legatură, cu personal specializat, inclusiv în probleme de migrație, în special în țările cu un potențial migrator ridicat.

O atenție deosebită se acordă identificării soluțiilor adecvate pentru situația străinilor care, ulterior unei perioade de sedere în România, au fost returnați din alte state europene.

Pentru a descuraja imigrația ilegală, atât în ceea ce privește cazurile individuale cât și prin intermediul rețelelor de crimă organizată, politica în domeniu vizează dezvoltarea unor canale de informare a potențialilor migranți asupra condițiilor legale de admitere și sedere în România și a riscurilor la care se expun prin alegerea unor canale ilegale de imigrație.

2.3 Politica privind azilul

Obiective

Asigurarea accesului neîngrădit la procedura de azil și respectarea principiului nereturnării, în conformitate cu standardele internaționale pe care România și le-a asumat prin tratatele și convențiile la care este parte.

Dezvoltarea sistemului de azil pe baza criteriilor eficienței și calității procedurilor și adaptarea politicilor și practicilor în domeniu pentru a preveni, descuraja și sancționa abuzurile la procedura de azil.

Asigurarea și menținerea capacității României de asumare a responsabilităților și obligațiilor de stat membru al Uniunii Europene, în domeniul azilului.

Asumarea unui rol activ în cadrul cooperării regionale și internaționale în domeniul azilului și contribuirea la dezvoltarea unor sisteme de azil funcționale în estul și sud-estul Europei.

Politica în domeniu

Politica privind azilul reprezintă o componentă importantă în cadrul managementului imigrației.

Prin domeniul azilului se înțeleg toate aspectele legate de procedura de acordare a unei forme de protecție, regimul juridic al străinilor pe parcursul procedurii de acordare a unei forme de protecție, precum și după obținerea acesteia.

Instituțiile statului, în colaborare cu societatea civilă, au obligația de a implementa politicile privind azilul astfel încât să se asigure respectarea drepturilor individuale ale persoanelor îndreptățite să primească o formă de protecție în cadrul sistemului de azil, adaptând permanent mijloacele de combatere a abuzurilor la sistemul de azil.

Politica în domeniul azilului se aplică astfel încât imigranții economici să nu poată obține o formă de protecție în România prin procedura de azil.

Fiecare solicitare de azil trebuie procesată și analizată individual, menținând durata redusă a procesării solicitărilor. Intervievarea atentă a solicitanților de azil de către personal specializat, cu un grad ridicat de experiență și având acces la informații detaliate despre condițiile în țările de origine ale solicitanților, precum și soluționarea cererilor de azil în etapa judiciară de către judecători deplin calificați reprezintă condiții vitale.

Acordarea unei forme de protecție prin intermediul sistemului de azil se face doar pe baza evaluării individuale a circumstanțelor specifice fiecărui caz.

Mecanisme de asigurare a protecției împotriva returnării pot fi activate în cazul unor conflicte internaționale la care România nu este parte. În astfel de situații excepționale autoritățile competente pot abdică de la principiul analizei individuale a cazurilor.

Autoritățile cu competență în domeniul azilului cooperează pentru asigurarea accesului neîngrădit la procedura de azil, pentru a se asigura că nici o persoană nu este returnată înainte de finalizarea procedurii de azil, pentru respectarea principiului confidențialității și asigurarea protecției datelor personale, pentru identificarea solicitanților de azil care nu dețin documente de identitate, pentru a contribui la combaterea terorismului, pentru identificarea și asigurarea asistenței necesare a solicitanților de azil, în special categoriilor de persoane vulnerabile (victimele persecuției pe baza de gen/sex, minori neînsoțiți, victime ale torturii, persoane în vârstă etc), pentru a contribui la returnarea în siguranță și demnitate a solicitanților de azil respinși definitiv și irevocabil, precum și în alte domenii relevante ale azilului.

Garantarea accesului neîngrădit la procedura de azil și respectarea principiului nereturnării ca fundament al sistemului de azil, se realizează prin asumarea responsabilităților ce revin instituțiilor cu competență în domeniu și asigurarea instruirii personalului cu competență în legătura cu procedura de azil din cadrul politiei de frontieră, a Autorității pentru străini, a poliției naționale precum și a magistraților.

Pe termen scurt și mediu, o atenție deosebită se acordă asigurării capacității instituționale și a logisticii necesare asumării obligațiilor ce revin ca stat membru al Uniunii Europene, în special prin participarea la Reglementările Dublin II și mecanismele EURODAC, precum și la alte forme de cooperare la nivelul Uniunii Europene.

România contribuie activ la mecanismele de împartire a responsabilității între țările ce primesc solicitanți de azil și refugiați și se alătură eforturilor comunității internaționale de a identifica soluții durabile pentru situația refugiaților, inclusiv prin Agenda pentru Protecție a Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați.

România contribuie activ la dezvoltarea cadrului legislativ și instituțional și la construirea unor sisteme de azil funcționale în estul și sud-estul Europei.

O atenție deosebită este acordată modului de informare și sensibilizare a publicului larg cu privire la problematica primirii în România a persoanelor ce au nevoie de protecție internațională.

Prin politica în domeniul azilului se urmărește și asigurarea transparenței sistemului de azil și a participării Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați și a organizațiilor neguvernamentale la sistemul de azil în condițiile prevăzute de lege și de documentele internaționale la care România este parte.

2.4 Politica privind integrarea socială a străinilor

Obiective

Sustinerea participării active a străinilor care domiciliază sau au reședința legală pe teritoriul statului român la viața economică, socială și culturală, respectând în același timp identitatea culturală a acestora.

Asigurarea ca acele categorii relevante de străini depun eforturile necesare pentru a se integra suficient în societatea românească, inclusiv prin participarea la programele organizate în acest scop de statul român.

Constientizarea tuturor persoanelor implicate în acest domeniu, fie ei funcționari publici la toate nivelurile, publicul larg sau străinii înșiși, cu privire la importanța sprijinirii procesului de integrare.

Politica în domeniu

Prin legislația în domeniul integrării sunt definite categoriile de străini care beneficiază de programe speciale de integrare.

Toate măsurile în domeniu urmăresc susținerea participării active a străinilor care domiciliază sau au reședința pe teritoriul României, la viața socială, economică și culturală a țării, contribuind astfel la dezvoltarea unei relații bazate pe încredere și responsabilitate reciprocă între aceștia și societatea românească.

Măsurile luate în domeniul integrării străinilor urmăresc, în principal, angajarea în muncă, accesul la sistemul de asigurări sociale și asigurări sociale de sănătate, accesul la o locuință, accesul la servicii medicale, la educație și învățarea limbii române și facilitarea integrării culturale, menținând în același timp identitatea culturală a străinilor.

Politica în acest domeniu exprimă dorința statului român de a susține potențialul individual al persoanelor interesate, pentru ca străinii să devină membrii activi ai comunităților locale și să contribuie la dezvoltarea societății românești în general.

O atenție deosebită se acordă persoanelor ce aparțin categoriilor de persoane vulnerabile (victime ale persecuției pe baza de gen/sex, minori neînsoțiți, victime ale torturii, persoane în vârstă etc).

Responsabilitatea pentru coordonarea programelor de integrare pentru refugiați și alte persoane cărora le-a fost acordată o formă de protecție revine Oficiului Național pentru Refugiați, ca structura specializată, responsabilă de implementarea politicilor Guvernului României în domeniul azilului, în timp ce implementarea practică a programelor de integrare este realizată de către această structură în colaborare cu autoritățile centrale, autoritățile locale și organizațiile neguvernamentale.

Funcționarii publici, precum și persoanele în funcție de conducere și personalul angajat în domeniul serviciilor de sănătate, educație și angajare în muncă sunt pregătiți adecvat pentru a respecta diferențele de limbă, culturale, religioase, fizice și psihologice ale persoanelor aflate în proces de integrare.

Recunoscând faptul că dobândirea cetățeniei române poate facilita procesul de integrare a străinilor, statul român asigură accesul tuturor străinilor care domiciliază sau au reședința pe teritoriul României la procedura de obținere a cetățeniei române.

Este de o importanță majoră ca persoanele implicate în acest domeniu, fie ele funcționari publici la toate nivelurile, publicul larg sau străinii înșiși, să fie conștiente în permanență de importanța sprijinirii procesului de integrare. Gradul de integrare a străinilor în societatea românească va avea un impact considerabil asupra atitudinii publicului față de actualii și viitorii imigranți.

2.5 Politica privind returnarea străinilor/repatrierea voluntară.

Obiective

Obiectivul general al politicii în acest domeniu urmărește creșterea nivelului de acțiune al statului în combaterea imigrației ilegale, având în vedere că o politică eficientă privind returnarea reprezintă o componentă integrantă de bază a managementului imigrației.

Promovarea repatrierii voluntare ca variantă preferată returnării forțate, inclusiv prin consilierea adecvată a străinilor interesați, precum și stabilirea de programe specifice pentru returnarea voluntară asistată.

Facilitarea întoarcerii străinilor în țara de origine sau de domiciliu prin încheierea de acorduri de readmisie cu alte state, în special cu statele cu potențial migrator ridicat.

Identificarea și atragerea de surse de finanțare externe, în special prin cointeresarea statelor membre ale Uniunii Europene, necesare pentru returnarea străinilor de pe teritoriul României.

Politica în domeniu

Determinarea străinilor cu sedere ilegală, precum și a celor ale căror cereri de azil au fost respinse, să parasească teritoriul României, prin măsuri stimulative sau restrictive, după caz.

Aplicarea procedurilor legale de returnare se face, cu respectarea opiniei și specificului propriu al străinilor în materie religioasă, filozofică și culturală, precum și a dreptului de acces la justiție în condiții de siguranță și demnitate personală.

În perspectiva aderării României la Uniunea Europeană se impune dezvoltarea capacității de returnare a solicitanților de azil care au fost respinși în urma unei proceduri complete, inclusiv a celor preluați potrivit principiului de țară terță sigură sau în cadrul mecanismului Dublin.

Politica în domeniu impune ca autoritățile române competente să ia în considerare, încă din primele etape ale procedurii de azil, consilierea privind posibilitatea unei eventuale întoarceri în țările de origine sau de domiciliu, prin oferirea de informații despre procedurile relevante și despre drepturile și obligațiile solicitanților în timpul acestei proceduri.

Autoritățile abilitate cooperează cu organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale pentru dezvoltarea unor programe specifice în vederea repatrierii voluntare asistate.

Asistența pentru repatrierea voluntară este acordată inclusiv persoanelor care beneficiază de protecție și doresc să se întoarcă în țările lor de origine.

CAP. 3 IMPLEMENTARE

3.1 Implementare

Ministerul Administrației și Internelor asigură coordonarea tuturor activităților în legătură cu implementarea Strategiei naționale a României privind migrația.

În scopul implementării prevederilor Strategiei naționale a României privind migrația se va stabili un mecanism de cooperare interinstitucională.

Mijloacele de implementare practică a Strategiei naționale a României privind migrația vor fi cuprinse într-un plan de acțiune care stabilește activitățile concrete și responsabilitățile ce revin tuturor ministerelor și instituțiilor cu atribuții în domeniu.

Pentru realizarea activităților cuprinse în planul de acțiune fiecare dintre ministerele și instituțiile cu competență în materie va elabora propriile planuri de măsuri, detaliind acțiunile a căror responsabilitate de implementare le revine.

În termen de 90 de zile de la data publicării prezentei Strategii în Monitorul Oficial al României, Ministerul Administrației și Internelor prin Autoritatea pentru Străini și Oficiul Național pentru Refugiați va elabora și prezenta spre aprobare Guvernului României componentele și structura mecanismului de cooperare interinstitucională, precum și un plan de acțiune pentru o perioadă de 12 luni pe baza consultării tuturor ministerelor și instituțiilor cu competență în materie.

3.2 Cooperare interinstitucională

Cooperarea interinstitucională asigură o concepție unitară de acțiune în domeniul migrației și bună colaborare dintre Ministerul Administrației și Internelor și celelalte autorități publice centrale și locale, organizații internaționale și neguvernamentale relevante în materie, în vederea aplicării politicilor respective.

Acest mecanism de cooperare interinstitucională va asigura următoarele:

- Coordonarea acțiunilor instituțiilor cu atribuții în domeniul migrației, asigurând astfel implementarea obiectivelor Strategiei naționale a României privind migrația, precum și respectarea obligațiilor și angajamentelor asumate de România.

- Monitorizarea procesului de armonizare a cadrului legislativ intern cu legislația și practicile comunitare și internaționale în domeniu.

- Avizarea proiectelor de acte normative cu aplicabilitate în domeniu.

- Evaluarea, semestrial sau ori de câte ori se impune, a stadiului implementării politicilor și programelor ce decurg din Strategia națională a României privind migrația.

- Avizarea proiectelor de modificare a prezentei strategii.

- Elaborarea anuala, pe baza datelor statistice furnizate de autoritatile competente, a unor studii cu privire la evolutia fenomenului migratoriu, în raport de care se emit decizii si recomandari si se stabilesc directii de actiune.
- Coordonarea procesului de realizare si interconectare a sistemelor informatice ale institutiilor competente, urmarind cresterea gradului de operabilitate si facilitarea schimbului de date si informatii necesare procesului decizional.

Cooperarea între institutii are un caracter permanent si constituie un element esential pentru implementarea eficienta a strategiei, politicilor si legislatiei în domeniu, fiind parte integranta a procesului de dezvoltare si modernizare a cadrului institutional al autoritatilor cu atributii în domeniul migratiei.

Cooperarea interinstitutionala urmareste cresterea gradului de interoperabilitate si reducerea costurilor materiale si umane prin utilizarea eficienta a bazelor de date existente si schimbul de informatii relevante de natura sa sustina luarea celor mai bune decizii sectoriale.

Un segment important al acestei cooperari îl reprezinta dezvoltarea programelor de colaborare cu organizatiile neguvernamentale si internationale relevante în domeniu în scopul constientizarii societatii civile cu privire la consecintele de ordin economic si social ce decurg din fenomenul migratiei.

Pe lângă cooperarea la nivel national, este necesara intensificarea cooperarii la nivel regional pentru stabilirea unor sisteme administrative functionale în domeniul migratiei si azilului si dezvoltarea cadrului legislativ si institutional în estul si sud-estul Europei.

În perspectiva aderarii la Uniunea Europeana, se dezvolta si se intensifica cooperarea dintre autoritatile nationale cu competenta în materie si cele similare din statele membre asigurând-se astfel capacitatile si conditiile optime de implementare anticipata a Reglementarilor Dublin II, Sistemului EURODAC si Sistemului de Informatii Schengen.

La nivel international, România promoveaza cooperare activa cu organizatii internationale, cu scopul de a îmbunatati managementul global al fluxurilor migratorii.

3.3 Acorduri de readmisie

În scopul combaterii migratiei ilegale si a facilitarii readmisiei persoanelor cu statut ilegal si pentru asigurarea unei mai bune aplicari a dispozitiilor legale privind circulatia persoanelor, respectarea drepturilor omului si garantiilor prevazute în legislatiile nationale si internationale, România sustine necesitatea încheierii de acorduri bilaterale privind readmisia cetatenilor proprii si a celor din state terte.

România a încheiat acorduri de readmisie cu toate statele membre ale Uniunii Europene, cu tarile limitrofe precum si cu alte tari, stabilindu-se proceduri simplificate pentru readmisia nationalilor proprii si a cetatenilor statelor terte contribuind astfel în mod substantial la prevenirea si reducerea migratiei ilegale în si din România.

Pe baza rezultatelor înregistrate si dat fiind ca acordurile de readmisie reprezinta un instrument important în eficientizarea combaterii migratiei ilegale România dezvolta acest sistem de acorduri, vizând, în special, statele cu potential migrator ridicat si cu tarile de tranzit.

Pe lângă solutionarea considerentelor de ordin practic privind combaterea migratiei ilegale prin încheierea acordurilor de readmisie, România dezvolta relatiile de colaborare în plan regional, european si international.

3.4 Cadrul legal

Realizarea obiectivelor prevazute în Strategia nationala a României privind migratia implica alinierea deplina a legislatiei nationale la cea a statelor membre, în concordanta cu obligatiile asumate de Guvernul României în cadrul capitolelor de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeana.

Alinierea actelor normative interne la acquis-ul Uniunii Europene urmareste si crearea unui cadru legislativ flexibil, în limitele caruia Guvernul României sa poata reactiona prompt, în functie de mutatiile survenite la nivel national, regional, european si international în ceea ce priveste managementul fenomenului migratoriu.

Pe lângă adaptarea legislatiei la acquis-ul Uniunii Europene, România vizeaza si simplificarea procedurilor si practicilor nationale în concordanta cu cele mai bune practici ale Uniunii Europene.

3.5 Management institutional, resurse umane, infrastructura si modalitati de finantare

Managementul institutional se concentreaza asupra stabilirii unei distributii clare a sarcinilor, asigurând astfel descentralizarea mecanismelor de luare a deciziilor, reducerea birocratiei si îmbunatatirea tratamentului acordat persoanelor care intra în contact cu autoritatile.

3.5.1 Resurse umane si perfectionarea pregatirii

Atingerea obiectivelor Strategiei nationale a României privind migratia presupune, în mod obligatoriu, asigurarea resurselor umane atât din punct de vedere numeric cât si al pregatirii profesionale si necesita:

- Asigurarea necesarului de personal în cadrul tuturor institutiilor cu atributii în managementul migratiei, dupa efectuarea unor analize si evaluari referitoare la suficienta numarului acestuia.
- Recrutarea personalului dupa criterii riguroase si asigurarea transparentei procesului de selectare si angajare.
- Elaborarea unei conceptii unitare de formare a personalului fundamentata pe nevoile de pregatire în domeniile sectoriale si realizarea unor deprinderi practice specifice.
- Formarea initiala si pregatirea ulterioara a personalului în ceea ce priveste cunoasterea legislatiei, procedurilor, limbilor straine, folosirea aparaturii si în domeniul informaticii.

- Alinierea sistemului de formare initiala si de perfectionare continua a pregatirii personalului la politicile managementului carierei profesionale.
- Implementarea unui management modern pentru dezvoltarea si evaluarea personalului pe baza criteriilor evolutiei în cariera, performantei profesionale, satisfactiei în munca, eficientei, bunelor conditii sociale si a promovarii loialitatii.
- Organizarea de seminarii, conferinte si schimburi de experienta, cu participarea, în special, a unor experti din state membre ale Uniunii Europene.
- Initierea si derularea de programe de înfratire institutionala privind alinierea la cele mai bune practici ale Uniunii Europene în ceea ce priveste pregatirea personalului.
- Asigurarea unor mecanisme adecvate de monitorizare si evaluare a activitatilor de instruire.

3.5.2 Infrastructura

Institutiile abilitate sa implementeze Strategia nationala a României privind migratia trebuie sa beneficieze de o infrastructura moderna adaptata la cerintele unui management eficient în acest domeniu, capabil sa asigure un grad ridicat de compatibilitate, complementaritate si interoperabilitate.

Aceste cerinte implica asigurarea unor locatii corespunzatoare pentru sediile centrale si formatiunile subordonate si dotarea logistica diferentiata a institutiilor cu competenta în materie cu categoriile si tipurile de echipamente necesare în functie de specificul atributiilor acestora.

Pentru realizarea unei cooperari interinstitutionale adecvate si asigurarea unui nivel înalt de interoperabilitate, este necesara crearea unui sistem informatic integrat în domeniul managementului migratiei, care sa asigure accesul tuturor institutiilor cu competenta în domeniu, atât la nivel central cât si teritorial.

Sistemul va fi actualizat permanent cu informatii relevante de catre toate institutiile utilizatoare, în scopul valorificarii acestora la elaborarea politicilor în domeniu si în procesul de emitere a deciziilor sectoriale.

3.5.3 Modalitati de finntare

Resursele financiare necesare implementarii Strategiei nationale a României privind migratia provin, în principal, din:

- Fonduri de la bugetul de stat alocate fiecarui minister si institutii cu competenta în materie.
- Fonduri din partea Uniunii Europene, alocate în cadrul programelor de asistenta financiara nerambursabila din partea Uniunii Europene.
- Credite externe garantate de Guvernul României.
- Credite externe care nu implica garantii guvernamentale.
- Donatii si sponsorizari, oferite/acceptate în conditiile legii.
- Alte surse.

Planul de actiune pentru implementarea Strategiei nationale a României privind migratia, constituit pe baza planurilor sectoriale, va specifica sursele de finantare necesare îndeplinirii fiecarui obiectiv stabilit.

Hotărâre nr. 1443/2004

din 02/09/2004

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 873 din
24/09/2004

privind metodologia de repatriere a copiilor români
neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în
favoarea acestora

În temeiul art. 108 din Constituție, republicată, și al art. 19 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. - Prezenta hotărâre stabilește procedura de repatriere a copiilor în țară, de identificare a părinților sau a altor reprezentanți legali ai lor, modul de avansare a cheltuielilor ocazionate de întoarcerea în țară a acestora, precum și serviciile de protecție specială competente să asigure protecția în regim de urgență a copiilor neînsoțiți, repatriați.

Art. 2. - În înțelesul prezentei hotărâri, este copil neînsoțit cetățeanul român sub vârsta de 18 ani, care nu are capacitate deplină de exercițiu, care a sosit pe teritoriul altui stat neînsoțit de nici unul dintre părinții săi sau de un alt reprezentant legal ori care nu se găsește sub supravegherea legală a unei alte persoane. Același regim juridic este aplicabil și copilului care este lăsat neînsoțit după ce a intrat pe teritoriul statului străin în cauză ori al altui stat.

Art. 3. - Misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate, sunt responsabile de aplicarea prevederilor prezentei hotărâri în ceea ce privește demersurile pentru transmiterea datelor primite de la autoritățile străine în vederea identificării în țară a copiilor și a familiei acestora și efectuarea de demersuri pe lângă autoritățile locale străine în vederea obținerii unei măsuri de protecție adecvate până la momentul repatrierii lor.

Art. 4. - (1) Misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate, de îndată ce intră în posesia unei informații privind existența în țara de reședință a unor copii aflați în situația prevăzută la art. 2, trebuie să solicite autorităților locale străine competente datele de identificare a copiilor în cauză, precum și alte informații utile în vederea repatrierii, în special:

- a) dacă copilul în cauză posedă pașaport sau alt document de identitate;
- b) dacă este stabilită data repatrierii, iar în caz afirmativ, când și în ce condiții;
- c) orice alte informații de natură a facilita identificarea copilului și protejarea acestuia.

(2) Misiunile diplomatice sau oficiile consulare vor întreprinde demersurile prevăzute la art. 3 și în cazul în care semnalarea prezenței copilului pe teritoriul statului de reședință vine din partea copilului, a familiei acestuia, a unei organizații neguvernamentale sau a unei autorități locale cu competențe în asistența și protecția minorilor, precum și în cazul în care autoritățile române sau alte persoane le încunoștințează despre aceasta.

Art. 5. - (1) Pentru identificarea copiilor și a familiilor acestora, misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate, transmit Direcției generale de pașapoarte din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, prin intermediul Direcției generale afaceri consulare a Ministerului Afacerilor Externe, informațiile obținute potrivit art. 4.

(2) În situația în care copilul în cauză nu dispune de pașaport sau de un alt document de identitate, Direcția generală de pașapoarte asigură identificarea acestuia și comunică misiunii diplomatice sau oficiului consular, prin intermediul Direcției generale afaceri consulare, cel târziu în termen de 3 zile lucrătoare de la primirea solicitării, avizul pentru eliberarea documentelor de călătorie în vederea repatrierii.

(3) Formalitățile privind identificarea copiilor și familiilor acestora și pentru eliberarea titlurilor de călătorie pentru copiii români care fac obiectul unei proceduri privind repatrierea sunt scutite, în condițiile legii, de plata taxelor.

Art. 6. - (1) În situația în care se solicită identificarea membrilor familiei ori a altui reprezentant legal al copilului, precum și acordul privind repatrierea, Direcția generală de pașapoarte, cu sprijinul serviciilor publice comunitare pentru eliberarea și evidența pașapoartelor simple, procedează la efectuarea acestor activități, în termen de 7 zile lucrătoare de la data primirii solicitării.

(2) În cazul în care persoanele prevăzute la alin. (1) nu își dau acordul ori nu sunt găsite la domiciliu, Direcția generală de pașapoarte va înștiința Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, denumită în continuare Autoritatea, asupra acestui fapt.

(3) În situația prevăzută la alin. (2) Autoritatea informează direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la ultimul domiciliu cunoscut al părinților ori, după caz, al reprezentantului legal al copilului, care este obligată, în termen de 7 zile, să își dea acordul cu privire la repatrierea copilului, asigurând, după caz, măsuri de protecție a acestuia.

Art. 7. - (1) O dată cu comunicarea datelor de identitate ale copilului și familiei sale și a acordului privind repatrierea către Direcția generală afaceri consulare, Direcția generală de pașapoarte le va transmite și Autorității, în vederea demarării procedurilor interne de evaluare a situației sociofamiliale a acestuia.

(2) Autoritatea va solicita direcției generale de asistență socială și protecția copilului competente pentru zona în care copilul și familia sa au domiciliul efectuarea, în regim de urgență, a anchetei sociale și întocmirea unui plan individual referitor la pregătirea reintegrării sociale a copilului. Modelul anchetei sociale și structura-cadru a planului individual referitor la pregătirea reintegrării sociale a copilului se stabilesc prin ordin al secretarului de stat al Autorității.

(3) Atunci când documentele prevăzute la alin. (2) ori alte informații relevante sunt solicitate de autoritățile statului de reședință pe teritoriul căruia este semnalată prezența minorului, Autoritatea le va transmite către Direcția generală afaceri consulare pentru a fi puse la dispoziție acestora de către misiunile diplomatice sau de oficiile consulare ale României din statul respectiv.

Art. 8. - Termenul pentru întocmirea anchetei sociale nu trebuie să depășească 20 de zile de la momentul solicitării ei, responsabilitatea întocmirii în termen revenind direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază administrativ-teritorială se identifică familia copilului.

Art. 9. - (1) După eliberarea documentelor de călătorie și obținerea documentului de transport, misiunile diplomatice și oficiile consulare române comunică, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, Autorității și Inspectoratului General al Poliției de Frontieră numele și prenumele copilului, numărul și seria documentului de călătorie, mijlocul de transport, punctul de frontieră prin care urmează să intre în țară, data și ora sosirii la punctul de trecere a frontierei române, precum și datele de identificare ale însoțitorului copilului, dacă este cazul.

(2) Datele prevăzute la alin. (1) se comunică familiei sau reprezentantului legal de către Autoritate.

Art. 10. - Inspectoratul General al Poliției de Frontieră comunică datele privitoare la copilul repatriat, primite potrivit art. 9, punctului de frontieră unde urmează să sosească acesta, pentru a facilita accesul reprezentanților legali ai copilului ori al persoanei desemnate în scopul întâmpinării, preluării copilului și însoțirii lui până la domiciliu ori într-un centru specializat pentru primirea copiilor neînsoțiți sau victime ale traficului, prevăzut la art. 16, aparținând direcției generale de asistență socială și protecția copilului sau, după caz, unui organism privat acreditat conform legii.

Art. 11. - (1) Pentru asigurarea primirii, reprezentării și însoțirii copilului repatriat, în cazul în care familia acestuia nu este prezentă la punctul de trecere a frontierei, direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul copilului va desemna o persoană care să îl conducă pe acesta la domiciliul său ori la centrul specializat pentru primirea copiilor neînsoțiți sau victime ale traficului din județul de domiciliu al copilului ori, dacă acesta nu este cunoscut, din județul în care se află punctul de trecere a frontierei.

(2) Directorul general ori, după caz, directorul executiv al direcției generale de asistență socială și protecția copilului dispune, în condițiile legii, plasamentul în regim de urgență pentru copilul însoțit în centrul prevăzut la alin. (1).

Art. 12. - (1) În cazul în care direcția generală de asistență socială și protecția copilului competentă conform legii se află în imposibilitatea de a întreprinde demersurile prevăzute la art. 11, aceasta va comunica de urgență situația Autorității, care va delega aceste atribuții Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului a Sectorului 2 București sau direcției generale de asistență socială și protecția copilului din județul în care se află punctul de trecere a frontierei, după caz.

(2) În situația prevăzută la alin. (1) copilul va fi însoțit la centrul specializat pentru primirea copilului neînsoțit sau victimă a traficului, aflat în subordinea ori sub controlul direcției generale de asistență socială și protecția copilului desemnată, urmând a beneficia de asistența prevăzută de lege până la preluarea sa de către familie ori de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul său.

Art. 13. - (1) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul copilului repatriat va întreprinde toate demersurile necesare reintegrării acestuia în familie.

(2) Monitorizarea cazurilor privind evoluția situației copiilor repatriați se face de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului pentru o perioadă de cel puțin 6 luni de la repatriere, care va întocmi rapoarte o dată la fiecare două luni, pe care le transmite Autorității.

Art. 14. - În cazul în care autoritățile străine competente solicită informații privind evoluția situației copilului după repatriere, Autoritatea va comunica acestora orice document cu relevanță în acest sens.

Art. 15. - (1) Suportarea cheltuielilor de transport până la punctul de trecere a frontierei se face în conformitate cu prevederile acordurilor de readmisie sau ale altor înțelegeri încheiate de România cu alte state.

(2) În lipsa acordurilor sau înțelegerilor prevăzute la alin. (1), aceste cheltuieli sunt suportate din bugetul Ministerului Afacerilor Externe, conform legii.

Art. 16. - (1) În vederea asigurării posibilităților de primire, însoțire, reprezentare, protecție și monitorizare a tuturor cazurilor semnalate privind copiii neînsoțiți sau victime ale traficului de persoane, consiliile județene, respectiv consiliile locale ale sectoarelor municipiului București, pot organiza în subordinea direcției generale de asistență socială și protecția copilului centre specializate pentru primirea copilului neînsoțit sau victimă a traficului, în funcție de nevoie.

(2) Standardele minime privind organizarea și funcționarea activității centrului menționat la alin. (1) vor fi aprobate prin ordin al secretarului de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, în termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei hotărâri.

Art. 17. - Dispozițiile prezentei hotărâri se completează cu prevederile cuprinse în cap. III din Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 299/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 206 din 31 martie 2003.

Art. 18. - Prezenta hotărâre intră în vigoare la data de 1 ianuarie 2005.

PRIM-MINISTRU
ADRIAN NĂSTASE

Contrasemnează:

Ministrul muncii, solidarității sociale și familiei,
Dan Mircea Popescu
Ministrul afacerilor externe,
Mircea Geoană
Ministru de stat, ministrul administrației și internelor,
Marian Florian Săniuță
Ministrul delegat pentru administrația publică,
Gheorghe Emacu
Ministrul finanțelor publice,
Mihai Nicolae Tănăsescu
p. Secretarul de stat al Autorității Naționale
pentru Protecția Copilului și Adopție,
Vali Sonia Botezatu

București, 2 septembrie 2004.

Nr. 1.443.

CODUL DEONTOLOGIC AL ASISTENTULUI SOCIAL²²

CAPITOLUL I - PRINCIPII ETICE

1.1 – Principii etice generale

Art. 1 – Fiecare ființă umană este o valoare unică, ceea ce implică respect necondiționat.

Art. 2 – Fiecare persoană are datoria să contribuie după posibilități la bunăstarea societății și dreptul de a primi suportul deplin din partea acesteia.

Art. 3 – Fiecare persoană are dreptul să se autorealizeze în măsura în care nu afectează autorealizarea celorlalți.

1.2. – Principii etice specifice

Art. 4 – Asistentul social are obligația să respecte și să promoveze principiile eticii și justiției sociale.

Art. 5 – Asistentul social are responsabilitatea să – și folosească la maximum calitățile umane și cunoștințele profesionale pentru a ajuta indivizii, grupurile, comunitățile, societatea în dezvoltarea lor și în soluționarea conflictelor la nivel personal și la nivelul societății.

Art. 6 – Asistentul social trebuie să acorde asistența cea mai bună posibil oricărei persoane aflată în dificultate, fără a face nici un fel de discriminări (în funcție de sex, vârstă, rasă, naționalitate, apartenență etnică sau religioasă, etc.).

Art. 7 – În activitatea sa, asistentul social trebuie să respecte drepturile persoanelor, specificul grupurilor și comunităților, având în vedere prevederile cu privire la drepturile și valorile spirituale în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în alte convenții internaționale, cât și legislația națională; drepturile persoanei umane au prioritate.

Art. 8 – Asistentul social trebuie să se bazeze pe principiile respectului apărării intimității, confidențialității și utilizării responsabile a informațiilor obținute în actul exercitării profesiei. Respectarea confidențialității trebuie să fie necondiționată; ea continuă chiar și după decesul persoanei asistate.

Art. 9 – Dacă în exercitarea profesiei se constată o încălcare a prevederii legale, asistentul social are datoria de a face cunoscută părților implicate, dar nu o poate denunța organelor legii; el nu trebuie să facă nici dispoziții în justiție și nici nu poate fi chemat ca martor pentru ceea ce a constatat, având dreptul, pe motive profesionale bine întemeiate, să refuze.

Art. 10 – În același timp, asistentul social are datoria să coopereze cu organele în drept pentru prevenirea actelor criminale posibile.

Art. 11 – Asistentul social va implica activ persoana asistată în conștientizarea intereselor ei, încât să – i asigure autonomia, demnitatea și dezvoltarea umană.

Art. 12 – În activitatea sa cu persoana asistată, asistentul social va considera cu prioritate interesele acesteia, acordând totodată atenția necesară intereselor celorlalte părți implicate.

Art. 13 – Asistentul social, simulând asistatul să – și asume responsabilitatea adoptării soluției pentru problemele sale, trebuie să se implice activ și responsabil în sprijinirea asistatului în acest proces. El trebuie să – l sprijine pe asistat să devină conștient de toate riscurile și consecințele posibile ale unei opțiuni sau alteia.

Art. 14 – Impunerea unei soluții care să rezolve problemele asistatului în detrimentul intereselor celorlalte părți implicate trebuie să aibă loc doar după o evaluare sistematică și responsabilă a cerințelor tuturor părților aflate în conflict.

Art. 15 – În activitatea sa, asistentul social nu va oferi niciodată, direct sau indirect, suport persoanelor, grupurilor, forțelor publice ori structurilor de putere care manipulează sau oprește celelalte ființe umane.

Art. 16 – Toate deciziile pe care asistentul social le ia vor avea o justificare etică explicită. Asistentul social va milita ca aceste decizii să fie acceptate și respectate și de către ceilalți.

Art. 17 – Asistentul social are datoria să activeze pentru ca principiile codului deontologic al asistenței sociale să fie cunoscute și respectate atât în cadrul comunității sale profesionale, cât și de către alte persoane și instituții.

Art. 18 – Asistentul social trebuie să facă tot ce – i stă în putință să susțină părțile în soluționarea pe cale amiabilă a situațiilor conflictuale, evitând recurgerea la cale juridică.

²² adoptat în 1997 în cadrul Conferinței Asociației Române pentru Promovarea Asistenței Sociale și publicat în Revista de Asistență Socială, nr.1, 2002, pp.78-82

CAPITOLUL 2 - STANDARDE

2.1 – Standardele morale ale asistentului social

Art. 19 – Asistentul social trebuie să mențină în cadrul colectivității un înalt standard al condiției sale morale. Este inacceptabilă orice formă de manipulare; asistentul social trebuie să respecte libertatea de opțiune a fiecărui individ, grup, colectivitate.

Art. 20 – Asistentul social trebuie să apere persoana asistată de a fi abuzată datorită unei situații dificile în care se află.

Art. 21 – Asistentul social trebuie să – și practice profesia cu probitate morală, demnitate, onestitate și competență.

Art. 22 – profesia de asistent social fiind condiționată de încredere și prestigiu personal, asistentul social trebuie să evite în viața sa privată tot ceea ce ar dăuna imaginii sale profesionale.

2.2 – Standardele profesionale ale asistentului social

Art. 23 – Asistentul social trebuie să fie activ în depistarea problemelor, să folosească toate cunoștințele sale profesionale pentru a asista persoanele, grupurile sau colectivitățile aflate în dificultate să ajungă un prag acceptabil de normalitate.

Art. 24 – Asistentul social trebuie să protejeze interesele persoanelor asistate, susținându-le în luarea propriilor decizii în deplină cunoștință de cauză.

Art. 25 – Asistentul social trebuie să – și perfecționeze continuu pregătirea profesională (prin lecturi de specialitate, cursuri de perfecționare, participare la manifestări științifice), cât și deprinderile și abilitățile pentru practicarea meseriei; trebuie să contribuie la dezvoltarea unui climat stimulativ pentru perfecționare în cadrul comunității profesionale.

Art. 26 – Asistentul social trebuie să evite acele situații care pot dăuna imaginii publice favorabile profesiei; să nu permită sau să încurajeze denigrarea profesiei.

Art. 27 – Asistentul social este responsabil pentru calitatea și conținutul serviciilor pe care le oferă.

Art. 28 – Asistentul social trebuie să reziste oricăror presiuni politice sau ideologice, precum și altor influențe care pot interfera cu exercitarea profesiei.

Art. 29 – Asistentul social nu trebuie să îngăduie ca problemele sale personale să influențeze judecățile și activitatea sa profesională.

Art. 30 – Fiind solicitat de profesie să înțeleagă și să – și asume problemele celor pe care îi asistă, asistentul social are o datorie fundamentală față de sine și familia proprie de a – și dezvolta capacitatea de diferențiere a problemelor din sfera activității profesionale de viața personală și a familiei sale.

Art. 31 – O componentă esențială a profilului profesional al asistentului social este dezvoltarea capacității de autocunoaștere și de cunoaștere a celui alt (empatia).

Art. 32 – Asistentul social trebuie să supună continuu unei examinări critice, constructive profesia, teoriile, metodele și practicile ei.

Art. 33 – Asistentul social trebuie să susțină cercetarea științifică din domeniul asistenței sociale angajându-se direct în activitatea de cercetare științifică, colaborând sau sprijinind cu experiența, informațiile și datele de care dispune pe colegii angajați în programe de cercetare științifică.

Art. 34 – Asistentul social angajat în activitatea de cercetare se va supune normelor deontologice generale ale domeniului cercetării științifice.

Art. 35 – Asistenții sociali angajați în cercetarea științifică trebuie să ia toate măsurile necesare pentru protecția anonimatului și intimității persoanelor investigate, în scopul înlăturării oricăror prejudicii morale sau materiale la care acestea ar putea fi supuse.

Art. 36 – Este o datorie față de propria profesie sprijinirea prin toate mijloacele a procesului de educație și formare a asistenților sociali: în calitate de cadru didactic, ca îndrumător de practică sau coleg cu mai multă experiență.

Art. 37 – Specialiștii angajați în formarea profesională a asistenților sociali trebuie să însușească respectul și dragostea față de profesie, să contribuie la difuzarea și interiorizarea normelor codului deontologic.

2.3 – Standardele în relația asistentului social cu persoanele asistate

Art. 38 – Atitudinea față de persoana asistată se bazează pe respect față de personalitatea asistatului și pe recunoașterea responsabilității acestuia pentru opțiunile pe care le face.

Art. 39 – Asistentul social oferă asistență socială fără să piardă din vedere valorile comunității din care asistatul face parte.

Art. 40 – Asistentul social are obligația să acorde asistență, în limitele obiectivelor instituției din care face parte, oricărei persoane aflată în dificultate, fără nici o discriminare.

Art. 41 – Asistentul social trebuie să furnizeze persoanei asistate informații complete și exacte cu privire la oferta serviciilor sociale accesibile în cadrul instituției din care face parte.

Art. 42 – Dacă, dintr-un motiv oarecare, asistentul social consideră că nu poate oferi asistența solicitată, el trebuie să explice motivele sale asistatului, în afară de cazul în care aceasta ar contraveni în vreun fel persoanei asistate.

Art. 43 – Dacă asistentul social este în situația de a – și exprima opțiunile religioase sau politice, el trebuie să facă acest lucru astfel încât persoana asistată să se simtă absolut liberă în propriile opțiuni.

Art. 44 – Asistentul social va acționa în cooperare cu persoana asistată în ceea ce privește asistența acordată. Numai în cazul în care persoana asistată nu are capacitatea de a decide care sunt nevoile sale sau dacă interesele altor persoane ori ale societății sunt în pericol este permis să se intervină fără informarea celui asistat. În această situație, asistentul social va justifica acțiunile sale, atât cât este posibil, persoanei asistate.

Art. 45 – Asistentul social trebuie să câștige încrederea persoanei asistate, convingând - o că relația stabilită este utilizată în scopul promovării drepturilor, dorințelor și intereselor sale legitime; asistentul social va culege numai informații necesare actului asistenței.

Art. 46 – Dacă în timpul acordării asistenței asistentul social cooperează cu alte persoane, el va comunica numai informațiile necesare, dar nu fără acordul clientului și în conformitate cu exigențele menționate la art. 7.

Art. 47 – Dacă asistentul social este chemat ca martor, el va decide, de la caz la caz, dacă va depune sau nu mărturie, cu respectarea prevederilor cu privire la secretul profesional conținute în acest cod. Asistentul social poate să depună mărturie împotriva unei persoane asistate în condițiile în care consideră că interesele vitale ale altora sunt în pericol, iar în caz de dubiu, se poate consulta cu organismul comunității profesionale responsabil de aplicarea prezentului cod.

2.4 – Standardele relațiilor la locul de muncă: serviciu, agenție, organizație

Art. 48 – Asistentul social are obligația să lucreze sau să coopereze cu acele agenții ale căror politici și procedee se înscriu în standardele profesionale adecvate și care respectă codul deontologic al asistentului social.

Art. 49 – Asistentul social este responsabil de standardele profesionale și etice ale instituției în care lucrează.

Art. 50 – Asistentul social va acționa pentru realizarea responsabilă și calificată a obiectivelor organizației în care lucrează, contribuind la elaborarea și dezvoltarea standardelor profesionale și etice ale întregii activități de asistență socială.

Art. 51- Asistentul social va susține satisfacerea intereselor legitime ale persoanei asistate în cadrul instituției din care face parte sau, dacă nu este posibil, apelând la alte surse de sprijin.

2.5 – Standardele relațiilor cu colegii și alți specialiști

Art. 52 – Asistentul social trebuie să colaboreze cu colegii săi și alți specialiști, atunci când se impune.

Art. 53 – Asistentul social trebuie să militeze, în relațiile cu colegii și cu ceilalți specialiști, pentru promovarea și respectarea standardelor profesiei.

Art. 54 – Asistentul social trebuie să împărtășească cunoștințele, experiența, ideile sale cu colegii, cu ceilalți specialiști, precum și cu voluntarii, în scopul perfecționării reciproce.

Art. 55 – Față de colegii aflați la începutul carierei profesionale, asistentul social trebuie să acorde întregul suport pentru integrarea profesională a acestora și să le împărtășească experiența proprie.

Art. 56 – Asistentul social trebuie să recunoască și să respecte meritele și competențele colegilor; să accepte diferențele de opinie și practică, exprimându-și eventualele critici prin modalități adecvate, într-o manieră responsabilă.

Art. 57 – Asistentul social în poziție de conducere trebuie să respecte opiniile profesionale, capacitatea, experiența și meritele colegilor prin crearea unei atmosfere de dezbatere liberă și responsabilă.

Art. 58 – Asistentul social pus în situația de a evalua activitatea colegilor trebuie să dea dovadă de echitate, corectitudine și profesionalism.

Art. 59 – Asistentul social este chemat să contribuie la realizarea unui climat de colegialitate, respect și suport reciproc. În cazul apariției unor situații conflictuale, el trebuie să contribuie activ la rezolvarea acestor situații într-un spirit colegial și de exigență profesională.

Art. 60 – Relațiile asistentului social cu colegii și alți specialiști trebuie să se bazeze pe loialitate și susținerea reciprocă a reputației.

Art. 61 – În activitatea cu persoanele asistate, asistentul social nu trebuie să depășească sfera sa de competență; în același timp, asistentul social trebuie să militeze împotriva substituirii sale, ca specialist, cu specialiști din alte domenii din sfera de competență a asistenței sociale.

Art. 62 – Asistentul social care are teme să creadă că un coleg prejudiciază, prin comportarea sa, interesele persoanei asistate sau încalcă flagrant standardele profesiei are obligația să aducă la cunoștință acest lucru organismelor în drept dacă nu a reușit să rezolve situația prin discuții colegiale cu persoana în cauză.

2.6 – Responsabilitatea asistentului social față de societate

Art. 63 – Responsabilitatea primară a asistentului social se referă la persoanele aflate în dificultate; totodată, profesia sa îi impune o înaltă responsabilitate față de societate.

Art. 64 – Asistentul social are datoria de a sprijini persoanele asistate să se integreze în viața socială și culturală, de a restabili relațiile cu familia și societatea, de a reduce dependența socială, de a –l face pe asistat conștient nu numai de drepturile sale, dar și de datoriile sale sociale.

Art. 65 – Asistentul social are datoria să sprijine societatea în a deveni conștientă de problemele grave cu care se confruntă anumite categorii ale populației, de posibilele inechități, nedreptăți și să militeze pentru o atitudine colectivă, prin găsirea unor soluții constructive.

Art. 66 – Aderând complet la valorile democrației, care presupun crearea unei societăți echilibrate în care toate segmentele ei să se accepte, să se recunoască și să se sprijine reciproc, asistentul social are datoria să înțeleagă și să respecte cultura, experiența istorică, opțiunile fundamentale ale comunității în care lucrează.

Art. 67 – Asistentul social trebuie să contribuie cu experiența sa profesională la dezvoltarea programelor și politicilor sociale. Asistentul social este dator să susțină perfecționarea politicilor sociale în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață și pentru promovarea justiției sociale.

Art. 68 – Asistentul social trebuie să militeze pentru crearea unei “societăți pentru toți”, fără discriminări, excluziuni sau marginalizări, o societate caracterizată de grija pentru fiecare membru al său.

CAPITOLUL 3 - RESPONSABILITATEA COMUNITĂȚII PROFESIONALE PENTRU RESPECTAREA ȘI CUNOAȘTEREA PROFESIEI DE CĂTRE CEILALȚI

Art. 69 – Asistentul social are obligația morală de a se organiza într-o comunitate profesională pentru formularea criteriilor de dezvoltare a profesiei, drepturilor și obligațiilor asistenților sociali și să urmărească respectarea lor.

Art. 70 – Comunitatea profesională va promova standardele morale și profesionale de asistență socială și va veghea la respectarea lor.

Art. 71 – Asistentul social este un profesionist, pregătirea sa profesională incluzând un complex de cunoștințe și deprinderi multidisciplinare. Specializarea sa se realizează în forme de învățământ acreditate de tip postliceal, de minimum 3 ani sau studii universitare.

Art. 72 – Comunitatea profesională are datoria să acționeze pentru prevenirea exercitării profesiei de asistent social de către persoane fără calificarea profesională corespunzătoare.

Art. 73 – Comunitatea profesională trebuie să militeze pentru ca în organizațiile ofertante de servicii de asistență socială să se lucreze cu asistenții sociali profesioniști, ca o garanție a respectării standardelor profesionale adecvate.

Art. 74 – Comunitatea profesională va dezvolta mecanismele și procedurile de evaluare și acreditare a organizațiilor care oferă servicii de asistență socială.

Art. 75 – Înalta sa misiune nu se poate realiza decât în cooperare cu colectivitatea profesională și prin colaborarea cu alți specialiști, contribuind împreună la dezvoltarea profesiei.

Art. 76 – Comunitatea profesională va accepta că instruirea profesională continuă este fundamentală pentru activitatea de asistență socială; ea este responsabilă pentru standardele serviciilor oferite.

Art. 77 – Comunitatea profesională va recunoaște și va stimula nevoia de colaborare a asistenților sociali cu alți specialiști, în interesul persoanelor asistate.

Art. 78 – Comunitatea asistenților sociali va milita pentru realizarea condițiilor care permit asistenților sociali să cunoască și să respecte obligațiile ce decurg din prevederile acestui cod.

Art. 79 – Comunitatea profesională va milita și sprijini procesul de creare și dezvoltare a serviciilor sociale publice.

Art. 80 – Comunitatea profesională a asistenților sociali are datoria să acționeze pentru recunoașterea socială a profesiei și pentru oficializarea statutului profesional și obligațiilor asistentului social.

CAPITOLUL 4 - ÎNSUȘIREA, RESPECTAREA ȘI MECANISMELE DE SANCTIUNE ALE CODULUI DEONTOLOGIC

Art. 81 – Organizația/organizațiile profesionale au datoria să dezvolte următoarele tipuri de activități: difuzarea prezentului cod; analizarea situațiilor de posibilă încălcare a prevederilor codului; analizarea cu maximă responsabilitate și deplină colegialitate a vinovăției de încălcare a prevederilor codului; să prevadă sancțiunile ce se impun; să execute sancțiunile cuvenite.

Art. 82 – Sancțiunile pot fi:

(1) atenționarea personală; (2) sesizarea instituției în care lucrează asistentul social; (3) aducerea la cunoștința întregii comunități profesionale a abaterilor grave.